

**LATVIJAS-
IGAUNIJAS**
BIEDRĪBAS
MĒNESRAKSTS

◆
LĀTI-EESTI
ŪHINGU
KUUKIRI

O. NONĀCA
VADĪBĀ

4.
NUMURS
1937. GADĀ

Saturs:

1. **A. Bērziņš.** Sabiedrisko lietu ministrs. Draudzīgam sveicienam.
2. **O. Nonācs.** Pieci gadi.
3. Jaunās Latvijas seja. 18. novembra svētkos.
4. **A. Baumanis.** Latviešu un igauņu antante tautas atmodas laikos.
5. **G. Šaurums.** Tērbatas universitāte pagātnē un tagadnē. V. Atmiņas.
6. **A. O. Karčevskis.** Igaunijas un Latvijas tiesu darbinieku sadarbība.
7. Hanss Rebane — Igaunijas jaunais sūtnis Latvijā.
8. **Fr. Tuglass.** Illimara vasara (Fragments).
9. **Grāmatu galds.** «Vālis Eesti» Austrālijas speciālnumurs. Lietuvas žurnālistu savienības gada grāmata. Pro juventute Baltica (Nr. 3, 15. IX. 37. Tartu). Tūrisma apskats. «Jaunoji Karta», Lietuvas jaunatnes žurnāls.
10. **Chronika.**

Sisukord:

1. **A. Bērziņš,** ūhiskondlike asjade minister. Sōbralikuks tervituseks.
2. **O. Nonats.** Viis aastat.
3. Uue Latvija pale. 18. novembri pūhil.
4. **A. Baumanis.** Lātlaste ja eestlaste antante rahvuslikul ārkamisajal.
5. **G. Šaurums.** Tartu ūlikool minevikus ja nūūd. V. Mālestusi.
6. **A. O. Karčevskis.** Eesti ja Lāti kohtutegelaste koostōō.
7. Hans Rebane — Eesti uus saadik Latvijas.
8. **Jānis Jaunsudrabiņš.** Teekann (Veste).
9. Raamatulaud, „Vālis-Eesti“ Austrāalia erinumber. Leedu ajakirjanikkude liidu aastaraamat. Pro juventute Baltica (Nr. 3, 15. IX. 37. Tartus). Turismi Ringvaade, „Jaunoji Karta“, Leedu noorsoo ajakiri.
10. **Kroonika.**

*

Latvijas-Igaunijas Biedrības Mēnešraksta satura rādītājs 1933.—1937.

Lāti-Eesti ūhingu Kuukirja sisukord. 1933.—1937.

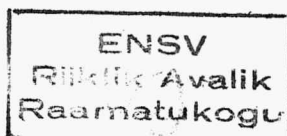
LATVIJAS - IGAUNIJAS BIEDRĪBAS MĒNEŠRAKSTS LĀTI - EESTI ÜHINGU KUUKIRI

4. numurs

1937. g. novembrī

5. gads

A. Bērziņš,
Sabiedrisko lietu ministrs.

4703

A. Bērziņš,
Ūhiskondlike asjade minister.

Draudzīgam sveicienam Sõbralikuks tervituseks

Skaista tradīcija ir izveidojusies Latvijas un Igaunijas starpā — valsts neatkarības svētku dienā sūtīt delegācijas uz kaimiņvalsts galvas pilsētu. Delegāciju braucieni, tāpat kā karogiem greznotās pilsētu ielas, gan ir tikai ārējs draudzības apliecinājums, bet šie draudzības ārējie apliecinājumi ietver sevī arī dziļu iekšēju saturu. Dziļu iekšējo saturu tanī nozīmē, ka taisni šie ārējie notikumi dod iespēju izskanēt gan presē, gan radiofonā, gan citādi vārdiem, domām un priekam par tuvās un draudzīgās kaimiņvalsts sasniegumiem iepriekšējā gadā.

Izskanēt priekam — es domāju, ka tas ir pareizais apzīmējums, jo katram īstam latviešu patriotam nevar būt vienaldzīgs Igaunijas valsts attīstības un uzplaukšanas ceļš. Stiprs kaimiņš ir labāks kaimiņš par novājinātu un bezspēcīgu kaimiņu.

Tautu starpā, pat tik ciešām draudzības saitēm un vēsturisku pagātnei saistītām kaimiņvalstīm, kādas ir Latvija un Igaunija, var ikdienas dzīvē izskanēt arī skarbāks vārds. Bet šie skarbākie vārdi vienmēr ir

Ilus tradīcijas on arenend vālja Lāti ning Eesti vahel — riigi iseseivuse pidupāeval saata delegatsioone naaberrīgi pealinna. Delegatsioonide sōidud, samuti nagu lippudega ehitud linna uulitsad, on küll vaid vāliseks sōpruse tunnistuseks, kuid need sōpruse vālisēd tunnistused peidavad endis ka sūgava sisu. Sūgava seesmise sisu ses mōttes, et just need vālisēd sūndmused annavad vōimaluse kōlada küll ajakirjanduses, küll ringhāalingus, küll teisiti sōnadel, mōtetel ja rōōmul lāhedase ning sōbraliku naaberrīgi saavutustest eelmisel aastal.

Kōlada rōōmul — ma mōtlen, et see on ōige vāljendus, sest ūhelegi tōelisele lāti patrioodile ei vōi olla ūkskōikne Eesti riigi arenemise ning ōitsengu tee. Tugev naaber on parem nōrgestatust ning jōuetust naabrist.

Rahvaste vahel, isegi nii tihedate sōprussidemetega ning ajaloolise minevīkuga ūhendatud naaberrīkide juures, millisēd on Lāti ning Eesti, vōib igapāevases elus kosta vālja ka karedam sōna. Kuid need karedamad sōnad on alati

aizejoši, kuŗi uz abu tautu attiecībām nevar un nedrīkst atstāt ļaunu iespaidu. Kopējie likteņi pagātnē nepārprotami mūs mudina uz kopēju ceļu meklēšanu nākotnē.

Bet kopējais nākotnes ceļš var būt tikai draudzības un satiecības ceļš. Esmu pārliecināts, ka šo patiesību vienlīdz dziļi saprot un novērtē kā latvieši, tā arī igauņi, un ka svinības, kuŗas rīko Igaunijas galvas pilsētā sakarā ar Latvijas valsts 19. gada dienu, būs jauns apliecinājums vecai draudzībai un ieroču brālībai.

Mūsu vissirsnīgākā vēlēšanās ir, lai Igaunijas brīvvalsts, viņas pārbaudītā vadoņa valsts prezidenta Pētsa kunga un tā tuvāko līdzstrādnieku vadīta, turpinātu plaukt un nostiprināties, kā saimnieciski, tā kultūrāli. Lai tā vienprātība, kāda ir nodibinājusies Igaunijas iedzīvotāju vidū pēdējos gados, būtu arī turpmāk par pamatu Igaunijas tautas un valsts labklājības un spēka zelšanai un plaukšanai.

Latvijas un Igaunijas ceļi ir bijuši saistīti pagātnē. Tagadnes uzdevums ir šos kopējās cīņās pavadītos laikus uzturēt atmiņā spodrus un tikdaudz kopējās cīņās pavadītās dienas nenolikt aizmirstībā. Tagadnes uzdevums tas ir tāpēc, lai mēs varētu droši skatīties pretim abu tautu un abu valstu nākotnei.

möödaminevad, mis mõlemi rahva suhetesse ei saa ning ei tohi jätta halva mõju. Ühine saatus minevikus selgesti mõisteta-valt meid ergutab ühise tee otsimesele tulevikus.

Aga ühine tuleviku tee võib olla ainult sõpruse ning kooskõla tee. Olen veendunud, et seda tõde niisama sügavasti mõistavad lätlased, kui ka eestlased, ning et pidustused mida korraldatakse Eesti pealinnas seoses Läti riigi 19. aastapäevaga, on uueks tõenduseks vanale sõprusele ning sõjariistade vendlusele.

Meie südamlikuim soov on, et Eesti vabariik, tema katsutud juhi riigipresidendi härra Pētsu ning tema lähemate kaastööliste juhtimisel jätkaks õitsengut ning tugevnemist, nii majandusliselt kui kulturaalselt. See üksmeel, mis on väljakujunenud Eesti elanikkude keskel viimaseil aastail, olgu ka edaspidi aluseks Eesti rahva ning riigi häa käekäigu ning jõu kasvamisele ning õitsemisele.

Läti ning Eesti teed on olnud seotud minevikus. Oleviku ülesanne on neid ühistes võitlustes veedetud aegu hoida meeles värsketena ning mitte lasta unustusse vajuda nii paljud ühiseis võitlusis veedetud päevi. Oleviku ülesandeks see on seepärast, et meie julgesti võiks vaadata vastu mõlemate rahvaste ning mõlemate riikide tulevikule.

Pieci gadi Viis aastat

Tik ilgi jau ir pastāvējis Latvijas-Igau-nijas biedrības «Mēnešraksts», nepār-traukti turpinādams savu iznākšanu. Vis-pārīgi ņemot pieci gadi ir īss laiks, bet tautu sadarbības druvā šie pieci gadi pēc savas nozīmes ir jārēķina vismaz divkārtīgi, ja ne vairāk, jo šis lauks ir vēl tik neizkopts un neizpētīts un tik grūti pado-das kultivēšanai, kur bieži nākas mainīt darba metodes un par visām lietām jābūt apbruņotam ar lielu pacietību, lai nezustu cerība gaidīt uz darba panākumiem. Šī darba uzdevumi un mērķi — ceļa līdzi-nāšana tautu sadarbībai — tomēr ir tik cēli un vēsturiski tik pamatoti, ka viņu apzināšanās vien liek pacelties pāri par visām darba grūtībām un ar neatlaidību un drošu skatu raudzīties nākotnē.

Kad žurnāla gadu gājumus kādreiz caurskatīs vēsturnieks, viņam atklāsies interesanta liku-loču līnija, kādu ir nācies ieturēt tautu sadarbības lietu kārtošānā un viņš varēs vērot uzplūdu un atplūdu laikus šī darba veiksmē un neveiksmē, bet galu galā viņam tomēr būs jākonstatē kaut arī lēna, tomēr neapšaubāma virzīša-nās uz priekšu.

Piecos pastāvēšanas gados «Mēneš-raksts» jau trīs reizes ir mainījis savu va-dību un tagadējais atbildīgais redaktors un faktiskais vadītājs ir pēc skaita cetur-tais (prof. Fr. Balodis, A. Alberings, M. Antons, O. Nonācs). Šīs maiņas atspogu-ļojas arī žurnāla saturā un viņa raksturā. Ja līdz 1935. gadam žurnālā dominēja saimnieciskie un ārpolitiskie raksti un li-teratūras nodaļas trūka pavisam, tad pē-dējos 2 $\frac{1}{2}$ gados literatūrai un vispāri garīgās kultūras jautājumiem tiek ierādīta ja ne galvenā, tad tomēr ļoti ievērojama vieta. Tas tiek darīts uz praktiskās sadzi-ves slēdzienu pamata, jo kur gars ar garu saprotas, tur arī praktiskās dzīves pre-tēšības vieglāk atrod izlīdzināšanos. Saimnieciskie jautājumi starptautiskās at-tiecībās vispāri, bet tuvo kaīmiņu attiecī-bās it sevišķi ir tie, kuŗi modina patmīli-

Nii kaua on pūsinud Lāti-Eesti ūhingu «Kuukiri», jatkaates pidevalt oma ilmu-mist. Ūldiselt vōttes viis aastat on lūhi-ke aeg, kuid rahvaste koostōō pōllul need viis aastat oma tāhtsuselt on arvestatavad vāhemasti kahekordselt, kui mitte enam, kuna see aeg on veel nii vāljaarenda-mata ning uurimata ja nii raskesti kulti-veerimisele alluv, kus peab vahetama tōō meetodeid ning ūle kōige peab olema va-rustatud suure kannatlikusega, et ei koaks lootus oodates tōō tulemustele. Selle tōō ūlesanded ja sihid tee tasandamiseks rah-vaste koostōōle — siiski on nii ūllad ning ajalooliselt nii pōhjendatud, et teadvuski juba neist tōstab ūle kōigist tōō raskusist ja paneb sihikindla ning julge pilguga vaatama tulevikku.

Kui ajakirja aastakāike mōnikord vaa-tab lābi ajaloolane, avaneb talle huvitav siiru-viira joon, millest on kinni peetud rahvaste koostōō asjade korraldamisel ning ta vōib vaadelda tōusu-ning mōōnaae-gu selle tōō edus vōi ebaedus, kuid lōp-pude lōpuks ta peab ometi konstateerima aeglast kuid siiski kahtlematut nihkumist edasi.

Viiel tegevusaastal «Kuukiri» juba kolm korda on vahetanud oma juhatajaid ning nūūdne vastutav toimetaja ning fak-tiline juhataja on arvult neljas (prof. Fr. Balodis, A. Albering, M. Anton, O. Nonats). Need vahetused kajastuvad ka kuu-kirja sisus ning selle iseloomus. Kui 1935. aastani kuukirjas domineerisid majandus-likud ning vālispoliitilised artiklid ja kir-jandusik osa puudus ūldse, siis viimaseļ 2 $\frac{1}{2}$ aastal kirjandusele ja ūldse vaimse kultuuri kūsimumustele pūhendatakse kui mitte peamine, siis ometi vāga tāhelepa-nuvāart osa. Seda tehakse praktilise ūhis-elu kogemuste pōhjal, sest kus vaim vai-muga on kooskōlas, sāal ka praktilise elu vastolud leiavad kergemat lahendust. Ma-janduslikud kūsimumused rahvusvahelistes suhetes on ūldised, kuid lāhedate naabrite

bas un savtības jūtas un līdz ar to rada savstarpējas neuzticības atmosfēru, bet garīgo vērtību apmaiņai ir tā priekšrocība, kas šīs vērtības darīdami citiem pieietamas, arī paši kļūstam bagātāki. Ir dzirdēta pamatota doma, ka, piemēram, labi uzrakstīts kultūrvēsturisks romāns par otras tautas dzīvi dod labāku iespēju iepazīties ar šo tautu un saista pie viņas ar dziļākām saitēm, nekā daudz zinātnisku traktātu par saimnieciskiem jautājumiem un labi domāti raksti par politiskajām nepieciešamībām. Igaņu rakstnieka A. H. Tammsaares romāns «Zeme un mīlestība», kuŗš latviešu tulkojumā piedzīvo jau vairākus izdevumus, šai domai, liekas, ir spilgts pierādījums. Pēdējos gados iesāktā vērtību apmaiņa literatūras, mākslas un arī zinātnes laukā, cerams, ar laiku vismaz atvieglos saprašanos līdz šim neatrīsinātos saimnieciskās sadarbības jautājumos.

«Mēnešraksta» piecu gadu darbībai pieejot tuvāki un ieskatoties viņa rakstu saturā, redzam, ka vispirmajā vietā stāv vispārēja satura raksti tautu sadarbības garā (36). Tiem seko raksti ar vēsturisku saturu (31), ieskaitot šē arī biografiskus rakstus. Tad nāk ārpolitiski raksti (24) un ceturta vietā nāk tautsaimnieciski un tautsaimniecības politikas raksti (18). Literāriskā daļā abu tautu dzejas paraugiem (20 latviešu un 14 igauņu) līdztekus iet raksti ar literatūrvēsturisku saturu un mākslas kritika (14), kuŗiem seko prozas raksti (6 latviešu un 7 igauņu). Ievērojams skaits rakstu veltīts speciāli mākslai (13), tāpat folklorai (7), izglītības jautājumiem (7), ģeografijai un ceļojumu aprakstiem (8), jaunatnes sadarbības jautājumiem (7).*)

Pēc tautībām rēķinot, piecos gados «Mēnešrakstā» latviešu autori piedalījušies ar 144 rakstiem, igauņu — ar 61, lietuvju — ar 6 un somu autori ar 3 rakstiem.

«Mēnešraksts» visā savā pastāvēšanas laikā ir izsargājies no polemikas. Lielās dienas preses ciņās, kuŗas laiku pa laikam ir uzliesmojušas igauņu un latviešu

*. Pilnīgs «Mēnešraksta» satura rādītājs par laiku 1933—1937. šīs burtnīcas beigās.

suhetes eraldi nad on need, mis āratavad isekuse ning endakasu pūudeid ning ūhes sellega tekītavad vastastikuse usaldamatuse ōhkkonda, ent vaimsete vāertuste vahetusel on see paremus, et vōimaldades teistele juurdepāasu meie vāertusile rikastume ka ise. On kuuldud pōhjendatud mōtet, et, nāiteks, hāsti kirjutatud kultuurajalooline romaan teise rahva elust ananab parima vōimaluse teise rahva eluga tutvumiseks, ning kōidab selle juurde sūgavamate kōidetega, kui paljud teaduslikud traktaadid majanduslikest kūsimumist ning hāsti mōeldud artiklid poliitilisist vajadusist. Eesti kirjaniku A. H. Tammsaare romaan «Tōde ja Ōigus», mis lāti tōlkes elab ūle juba mitmendat vāljaannet, nāib, on parimaks tōenduseks sellele mōttele. Viimastel aastatel alatud vāertuste vahetus, loodetavasti, aja jooksul vāhemasti kergendab kooskōla senini lahendamata majanduslīse koostōo kūsimumis.

«Kuukirja» viie aasta tegevusele lāhenedes ning pilku heites selle artiklite sīsusse, nāeme, et esīkohl seisavad ūldsisulīsed artiklid rahvaste koostōo vaimus (36). Neile jārgnevad artiklid ajaloolīse sīsuga (31), lūgedes nende hulka ka bioģraafilīsi artiklēid. Sīis tulevad vālispoliitilīsed artiklid (24) ning neljandal kohal jārgnevad majanduslīsed ja majanduspoliitilīsed artiklid (18). Kirjanduslīkus osas kummagi rahva luule nāidetega (20 lāti ja 14 eesti) kōrvuti lāhevad artiklid kirjanduslīoolīse sīsuga ning kunsti kriitika (14), millele jārgnevad proosa tōōd (6 lāti ja 7 eesti). Tāhelepandav arv artiklēid on pūhendatud spetsīaalselt kunstīle (13), samuti folkloorīle (7), harīduskūsīmusīle (7), maateadusele ja reisukirjādele (8), noorsoo koostōo kūsīmuste (7)*).

Rahvaste jārele arvestades viie aasta jooksul «Kuukirjas» lāti autorīd on esīnēnud 144 artiklīga, eesti 61, leedu — 6-ga ning soome autorīd 3 artiklīga.

«Kuukīri» kogu oma kestvuse ajal on hoidunud kōrvale poleemīkast. Suure pāevaajakirjanduse vōītlustesse, mis pu-

*) Tāielīk «Kuukirja» sīsukord 1933.—1937. a. on kāesoleva numbri lōpus.

laikrakstu starpā, «Mēnešraksts» nav ielaidies, bet kur šajā sakarībā vārds ir teikts — un tas ir noticis diezgan bieži, — tad tikai domstarpību izlīdzināšanas nozīmē. Jo «Mēnešraksta» nolūks ir — tautu sadarbību stiprināt un nevis viņu traucēt.

«Mēnešraksta» vadība turas pie mācības, kādu mums sniedz mūsu pašu vēsture — kopības apziņā, kuŗa pārvērsta darbos, ir mūsu spēks. Kopības apziņas spāroti ir bijuši abu tautu nacionālās atmodas darbinieki; svešās varas no austrumiem un rietumiem nākdamas šo kopības apziņu ir mēģinājušas izdzēst, bet brīvības cīņās šī kopības apziņa ir izlauziesies par sakausējošu liesmu un darbos pārvērstā kopības apziņa mums ir devusi brīvo Latviju un brīvo Igauniju.

Ja pa tam ir ieskanējusies kāda atsevišķa balss, kuŗa saka, ka mūsu apstākļos viens par sevi ir stiprāks nekā divi kopā, tad tā ir sveša iespaida balss, kuŗa neapzinās mūsu pašu vēstures mācību.

Mūsu pārliecība ir tā, ka taisni Baltijas apstākļos viens un viens ir ne tikai divi, bet četri un labvēlīgos apstākļos pat vēl vairāk. Šai virzienā «Mēnešraksts» ir darbojies visus 5 gadus un šai atziņai viņš paliks uzticīgs arī turpmāk.

huti on lōõnud lõkkele eesti ja lāti lehtede vahel, «Kuukiri» pole laskunud, aga kus ses suhtes sõna on võetud — ning see on sündinud küllaltki tihti —, siis ainult vastolude tasandamise mõttes. Kuna «Kuukirja» siht on — rahvaste koostöö tugevdamine ja mitte pidurdamine.

«Kuukirja» juhatus peab kinni õpetusest, mida pakub meile meie endi ajalugu — ühisuse tundes, mis on rakendatud tegevusse, on meie jõud. Uhtekuuluvuse tunne on tiivustanud kummagi rahva rahvusliku ärkamise tegelasi; võõrad võimud tulles idast ning läänest on püüdnud seda teadvust kustutada, kuid vabadusvõitlusis see uhtekuuluvuse tundmus on lōõnud lõkkele uhtesulatava leegina ning see tõhe rakendatud uhtekuuluvuse tunne on meile andnud vaba Lāti ja vaba Eesti.

Kui vahepeal on kerkinud esile mõni üksik hääl, mis ütleb, et meie oludes üks on omaette tugevam kui kahekesi kokku, siis see on võõra mõjutuse hääl, kel puudub teadvus meie endi ajaloo õpetusest.

Meie veene on see, et just Balti oludes üks on mitte ainult kaks, vaid neli ning soodsates oludes veelgi rohkem. Ses suunas on «Kuukiri» töötanud kõik viis aastat ning sellele seisukohale ta jääb ustavaks edaspidigi.

Jaunās Latvijas seja

18. novembrā svētkos.

Uue Latvija pale

18. novembri pühil.

Gadi iet un līdz tiem aiziet arī dažas atziņas, kas agrāk tika turētas nemaldīgas. Bet gadu plūdumā vēl vairāk atziņu un vērtību nāk no jauna klāt un nogulstas plūstošās dzīves straumes gultnē. Vai visas tās paliks ilgākus laikus pastāvīgas un negrozītas, jeb vai vienu jauno vērtību daļu vēstures rītdiena savā nemitīgā plūdumā aizskalos un atvietos ar citām pilnīgākām, to radošā šīdiena nekad neprasa un nevar prasīt. Dzīve uzdod mums lielas

Lāhevad aastad ja ūhes nendega ka mõningad vaatekohad, mida varem peeti eksimatuiks. Kuid aastate voolus tuleb veel rohkem tōdesid ning vāertusi uuesti juurde ning sadestub voogava eluvoolu sāngi. Kas need kõik jāāvad pūsima kauemaks ajaks muutmatuina ja iseseisvarena, vōi ūhe osa neist uutest vāertustest uhab minema homne pāev lakkamatus voolus ning asendab teiste tāielikumatega, seda ei küsi loov tānapāev kunagi, ega

problēmas un mēs tās atrisinām, vadoties pēc dziļākām atziņām: progresā ideja vienmēr kaut ko pieņem un arī atmet. Mēs atmetam un pieņemam, mēs ceļam un apstiprinām.

Latvijas valsts 18. novembrī atskatās uz deviņpadsmit neatkarības gadiem un ieiet savā divdesmitajā pastāvēšanas gadā. Brīvības cīņu varenais laiks iegājis vēsturē. Jaunākā paaudze jau pati savām acīm nav to skatījusi un nav elpojusi līdz varoņlaikam. Arvien vairāk attālinās no mums arī otrs laikmets — partiju parlamenta posms. Autoritārā iekārta iegājusi savā ceturtajā pastāvēšanas gadā.

Vērīga novērotāja acs šos trīs valstiskās dzīves svarīgākos posmus tagad redz spilgtāk: ne vairs teorētiski spriedumi, bet dzīves skola šē teikusi savu vārdu un devusi pierādījumus tam, ka mūsu ceļš gājis kalnā, un ka mūsu darbam bijušas paliekošas sekmes. Un tauta to sapratusi un pieņēmusi — to atzīs katrs, kas salīdzinās bijušos laikus ar tagadējo.

Latvijas dzīve guvusi plašāku vērīenu. Tas nāk no ticības, no pašārvības mūsu politiskai vadībai un saimnieciskām izredzēm. Kā lauksaimniecības zeme mēs esam stipri atkarīgi no dabas, bet tā mums bijusi labvēlīga. Šī gada lauksaimniecības raža ir laba, dažos apvidos pat ļoti laba. Tas nozīmē daudz, ļoti daudz. Tas nozīmē lauku un pilsētu saimnieciskās labklājības celšanos un plašāka vērīena turpināšanas iespēju. Ja ņemam vērā, ka latvju lauksaimniecības produktu tirgus ir nodrošināts ar valdības iepirkumiem par izdevīgām cenām, tad sapratisim saimnieciskā impulsa stiprumu pēc ražas realizēšanas rudenī. Ja agrāk vēl šur tur dzirdēja izsakām šaubas, vai lauksaimniecību atbalstīt tik plašos apmēros ir vēlams un mūsu spēkos, tad tagad pati dzīve arī šo jautājumu atbildējusi pozitīvi. Divi svarīgi faktori stipri iespaido Latvijas saimniecisko dzīvi labvēlīgi. Pirmais ir augstā konjunktūra pasaules tirgū mūsu galvenām eksportprečēm — kokiem, liniem, sviestam, un otrs — zemnieku pirkspēju straujā augšana pēc veselās rindas lauksaimniecības veicināšanas likumu pieņemšanas. Tādā kārtā

võigi küsida. Elu asetab meile ette suuri probleeme, ning meie lahendame neid, lastes end juhtida sügavaimaist tõdedest: progressi idee alati võtab midagi juurde ning heidab ära. Meie heidame minema ning võtame juurde, meie ehitame ning kindlustame.

Lāti riik 18. novembril vaatab tagasi üheksateistkümnele iseseisvuse aastale ning seisab oma kahekümne aasta lävel. Vabadusvõitluste võimas aeg on vajunud ajalukku. Noorem põlv ei ole ju ise oma silmadega seda näinud ning pole tundnud kangelasaja hingust. Üha enam kaugeneb meist ka teine ajajärk — parteide parlamentide ajavahemik. Autoritaarne riigikord on astunud oma neljandasse püsivusaastasse.

Tähelepanelik vaatleja silm näeb nüüd neid kolme riikliku elu tähtsamat etappi teravamajooneliselt: mitte enam teoreetilised otsustused, vaid elukool on siin lausunud oma sõna ning tõendanud seda, et meie tee on viinud märke, ning et meie töö on olnud jäädav edu. Ja rahvas on sellest aru saanud ning selle omaks võtnud — seda tunnistab igaüks, kes võrdleb möödunud ajajärke praegusega.

Lāti elu üldilme on muutunud suurejoonelisemaks. See tuleb usust, usaldusest meie poliitilisele juhtkonnale ja majanduslistele väljavaadetele. Põllumajanduse maana me oleme ärarippuvad loodusest, kuid see on meile olnud ebasoodus. Käesoleva aasta põllusaak on hää, mõnes maakohas isegi väga hää. See tähendab palju, väga palju. See tähendab maa, linnade majanduslise elujärje tõusu ning suuremajoonelise jätkamise võimalust. Kui võtta arvesse, et lāti põllundusproduktide turg on garanteeritud riigi soodshinnaliste sisseostudega siis mõistame majanduslise impulsi tugevust pärast sügisest saagi realiseerimist. Kui varem siin-seal veel kuuldus kahtlust, kas põllumajanduse toetamine nii suure ulatuses on soovitav ning meile jõukohane, siis nüüd elu ise on ka sellele küsimusele vastanud jaatavalt. Kaks tähtsat tegurit mõjutavad positiivselt Lāti majanduslist elu. Esimene on kõrgkonjunktur maailmaturul meie peamistel eksportkaupadel —

pēdējā gada laikā Latvijas ārežās tirdzniecības apgrozījumi kopumā divkāršojusies, uzrādot aktīvu bilanci. Labvēlīgu iespaidu šē atstājusi arī valūtas reforma gada atpakaļ — tā pavairojusi Latvijas eksporta konkurences spējas pasaules tirgū. Arī rūpniecības produkcija augusi un nodarbinātība pārsniedz augstāko līmeni, kāds jebkad pie mums bijis.

Jaunās Latvijas seja vispilgtāk parādās celtniecībā. Ķeguma ūdensspēka stacijas būve, kas pirmajā kalkulācijā (pirms cenu celšanās) tika aprēķināta ap 35 miljoni latu, ir pilnā gaitā, un to cer dabūt gatavu pēc diviem gadiem. Ar šo vienu celtni vien pietiktu, lai autoritārā iekārta varētu panākumos godam stāties pretim nākamām paaudzēm un vēsturei. Bet bez tās vēl ceļ daudz lielisku ēku: valsts, pašvaldības, skolu un citām vajadzībām. Uzvaras laukums ir tapšanas stadijā — Rīgā pacelsies pirmklasīgs laukums armijas parādēm, tautas svētkiem, sportam u. c. vajadzībām.

Šis straujais celtniecības temps nodrošina zemē ilgāku laiku augstu saimniecisku konjunktūru. Lietderīgi un ražīgos uzņēmumos ieguldītie miljoni apgrozās rūpniecībā, tirdzniecībā, uzņēmībā un tautsaimniecības organismā vairo asinis. Vecie Rīgas pilsētas kvartāli tiek nojaukti, un to vietā rodas jaunas celtnes. Rīga uzpošas, tā nomet veco tērpu un «izlīdzinās» pēc Vakarēiropas galvas pilsētām. Tauta tam uzgavilē — tikai viens no simta bažīgi vēl jautā: vai nav par strauju? Vai nevarēja drusku samazināt tempu? Bet dzīve negaida, tā iet uz priekšu un sevišķi strauji tad, kad ir kas nokavēts. Mēs bijām daudz ko nokavējuši.

Jaunās Latvijas sejas vilcienos iezīmējas vēl kāds vaibsts. Mūsu saimnieciskā dzīvē pēdējā gadā radušies daudz lielu, jaunu uzņēmumu — privātu akcijsabiedrību, apvienotu kooperācijas un jauktu sabiedrību. Tas ir latviešu nacionālā kapitāla uzvaras ceļš. Jaunās saimnieciskās politikas radīta un valsts atbalstīta, augšam ceļas latviešu uzņēmība visās tajās nozarēs, kur vēl nesen neaprobežoti valdīja svešais, spekulatīvais kapitāls. Lieli latviešu rūpniecības, tirdzniecības un amatniecības uz-

puudel, linadel, vōil, ja teine — põllu-meeste ostujōu jārsk kasvamine pārast terve rea põllumajanduse soodustamise seaduste jōustumist. Sel kombel viimase aasta jooksul Lāti vāliskaubanduse lābikāik kogusummas on kahekordistunud, nāidates ūles aktiivset bilanssi. Hāād mōju siin on avaldanud ka aasta eest toime pandud valuuta reform — see tōstis Lāti ekspordi vōistlusvōimet maailmaturul. Ka tōostuse produktsioon on kasvanud ning tōōjōu kulutus ūletab kōrgeima seisu, milline ūldse meil olnud.

Uue Lāti pale kōige paremini vāljendub ehitustōōs. Kegumi veejōujaama ehitus, mis esimese kalkulatsiooni jārele (enne hindade tōusu) sai arvestatud 35 miljoni latile, on tāies hoos, ning sellega loodetakse valmiks saada kahe aasta pārast. Sellest ūhest ehitusest ūksi jatkuks, et autoritaarne riigikord vōiks tulemuste poolēst auga astuda vastu tulevastele pōlvedele ning ajaloolē. Aga peale selle veel ehitatakse palju suurepāraseid hooneid: riigi, omavalitsuste, koolide ja muudeks vajadusteks. Vōiduvāljak on tekkimise staadiumis — Riiga kerkib esmaklassiline vāljak sōjavāe paraadideks, rahva pidustuteks, spordiks j. t. vajadusiks.

See hoogne ehitustegevuse tempo kindlustab maale pikemaks ajaks kōrget majanduslikku konjunktūuri. Tulusasti ning tōōkaisse ettevōtteisse mahutatud milionid ringlevad tōostuses, kaubanduses, ettevōtluses ning rikastavad rahva majanduse organismi verd. Vanad Riia linna kvartaalid saavad maha lōhutud ja nende asemele tekivad uued hooned. Riia korrastab end, ta heidab maha vana rūu ning «joondub» Ōhtu - Euroopa pealinnade jārele. Rahvas rōōmustab selle ūle — ainult saja hulgast ūks veel hādiselt kūsib: kas pole hoog liig suur? Kas ei vōiks vāhe vāhendada tempot? Kuid elu ei oota, see lāheb edasi ning eriti hoogsasti siis, kui on midagi hiljaks jāānud. Meil oli paljugi viibitud.

Uue Lāti nāoilmesse tekkis veel ūks uus jōon. Meie majanduslises elus viimasel aastal on tekkinud palju suuri, uusi ettevōtteid — era aktsiāhinguid, ūhendatud ūhistegevuslisi ning sega ūhinguid. See on lāti rahvusliku kapitāli vōidutee. Uue

ņēmumi ar desmitiem miljonu lielu kapitālu pārņem savā rīcībā stiprus tautsaimniecības cietokšņus: bankas, fabrikas, eksport-import firmas, kooperāciju u. t. t. Latvijas saimnieciskā emancipācija vēl nav pabeigta, bet pēdējais gads šie uzrāda nenoliedzamus panākumus. Šie uzņēmumi tajā pašā laikā ir arī labi cenu regulētāji, no patērētāju interesēm nepieciešams līdzsvars pret spekulāciju. Liekas, ka Latvijas saimnieciskā politika šajā ziņā ir īpata un pārdoša: valsts kapitāls savienībā ar privāto uzņēmību rada sevišķu tautsaimniecisku struktūru un veic lielu nacionālu uzdevumu tajās nozarēs, kurās latviešu privāta uzņēmība viena pati būtu nespējīga.

No tādām lietām, kas citās zemēs vēl nekur nav praktizēts, mināma ierēdņu parādu pārjaunošana. Ar šo soli valdība grib atvieglot ierēdņu parādu nastu un padarīt viņus vairāk pirktspējīgus. Ja ņemam vērā, ka ierēdņu parādi lielā mērā ietaisīti krīzes gados un zemo algu dēļ, tad valdības solis jāatzīst par pareizu.

Jaunās Latvijas politiski-sabiedriskā organizācija pēc autoritārās iekārtas nodibināšanas (1934. gada 15. maijā) dibinās uz kameru sistēmas. Pēdējā gadā šīs četras saimnieciskās kameras — tirdzniecībasrūpniecības, lauksaimniecības, amatniecības un darba kamera, savu darbību paplašinājušas un izveidojušas tālāk. Ar savām pamatsūniņām — amatnieku, lauksaimnieku, strādnieku un uzņēmēju biedrībām, saimnieciskās kameras apvienojušas visus zemes ražotāju spēkus, kas ir liels atbalsts nacionālās valdības likumdošanas un pārvaldes darbā. Kamerās un biedrībās izpaužas sabiedriskā doma un noskaņa. Var cerēt, ka nākotnē tās iegūs vēl lielāku svaru un nozīmi — pārejas laika nepilnībām izzūdot, kameru un biedrību sabiedriskā loma valstī var tikai augt.

Latvijas pārstāvja ievēlēšana Tautu savienības padomē jāuzlūko nevien kā mūsu, bet visas Baltijas valstu antantes liels ieguvums. Tas pats sakāms par mūsu ārlietu ministra V. Muntera ievēlēšanu svarīgos amatos starptautiskās sadarbības laukā Ženēvā. Tie ir Baltijas valstu vienības un

majanduspoliitika loodud ning riigi toetatuna ārkab ellu lāti ettevõtļus kõigis neis harudes, kus veel hiljuti piiramatult valitses vōoras, spekulatiivne kapital. Suured lāti tōostuse, kaubanduse ning kāsītōostuslikud ettevōtēd kūmneisse tuhandeisse ulatuva kapitaliga vōtavad oma valdusse tugevaid rahvamajanduse kantse: pankasid, vabrikuid, eksport-import firmasid, ūhistegevuse jne. Lāti majanduslik emants: patsioon pole veel lōpetatud, kuid viimane aasta naitab siin kahtlematuid saavutusi. Need ettevōtēd samal ajal on ka hāād hindade reguleerijad, kuna tarvitajaskonna huvides on hādavajalik tasakaal vastukaaluks spekulatsioonile. Tundub, et Lāti majanduspoliitika ses suhtes on omapārane ning hulljulge: riigi kapital liitudes erakapitaliga loob iselaadilise rahvamajandusliku struktūuri ning taidab suure rahvusliku ūlesande neis harudes, kus lāti eraettevōtļus ūksi oleks jōuetu.

Asjadest, mida mujal maades veel kuskil pole praktiseeritud, tuleks mainida riigiametnike vōlgade ūmberlaenustamist. Selle sammuga valitsus tahab kergendada riigiametnikkude vōlakoormat ning teha neid ostujōulistemaks. Kui vōtta arvesse, et riigiametnikkude vōlad suurel māāral on tehtud kriisi aastail ja madalate palkade tōttu, siis valitsuse sammu peab tunnistasama õigustatuks.

Uue Lāti poliitiliselt - ūhiskondlik organisatsioon pārast autoritaarse riigikorra jaluleseadmist (1934. aasta 15. maid) pōhjeneb kodade sūsteemile. Viimasel aastal need neli majanduslikku koda — kaubandustōostuskoda, pōllutōōkoda, kāsītōō-ja tōōliskojad, on laiendanud ning edasi arendanud oma tegevust. Oma algrakukestega — kāsītōōliste, pōllumeeste, tōōliste ning ettevōtjate seltsidega, majanduslised kojad on ūhendanud kōik maa tootejōud, mis on suureks toeks rahvusliku valitsuse seadusandluse ja valitsemise tōōs. Kodades ning seltsides vāljendub avalik arvamine ning hāālestus. Vōib loota, et tulevikus see omab veelgi suurema tāhtsuse ja kaalu — ūlemineku aja puuduste kadudes kodade ning seltside ūhiskondlik osa vōib ainult kasvada.

kopdarbības tiešais rezultāts, ko pozitīvi novērtē Eiropas vadošie valstsvīri.

Latvijas centienus pēc kultūrālās kopdarbības ar Baltijas un citām Eiropas tautām apliecināja notikušais vēsturnieku kongress Rīgā. Tas pastiprināja garīgās saites starp radošiem zinātniekiem un lika pamatus turpmākiem plašākiem darbiem šajā laukā.

Pasaule pārdzīvo vienu no nemierīgākiem un liktenīgākiem laikmetiem savā drudžainajā attīstībā. Šajā pārvērtību un starptautisku konfliktu laikā vērot zemes, kur norisinās liels radošs celtniecības un kultūras darbs, ir liels prieks visiem miera draugiem. Baltijas valstis pieder šim zemēm, un Latvijas centieni vienmēr būs šo garu uzturēt par svētību sev un visai civilizācijai. Kā miera, kultūras un celtniecības gadu, mēs pavadām Latvijas valsts 19-to, un sagaidam 20-to pastāvēšanas gadu.

Arturs Baumanis

Latviešu un igauņu antante tautas atmodas laikos Lātlaste ja eestlaste antante rahvuslikul ärkamisajal

Divātā pat lācis uzvarāms — saka latviešu paruna. Šī dzīves gudrība nav bijusi latviešu un igauņu politiķiem nekad gluži sveša. Bet latviešu pagājušā gadsimtena tribūna Krišjāņa Valdemāra un viņa laika un centienu biedra Johana Kēleņa — igauņu mākslinieka un nacionālista — draudzība uzskatāma par tik cēlu un panākumiem bagātu entente cordiale, kādu novērojam vēsturē divu tautu darbinieku starpā ļoti, ļoti reti. Tā ilgst kādus 25 gadus līdz pat Valdemāra nāvei 1891. gadā. Tā nav leģenda, jo to ap-

Lāti esindaja valimist Rahvasteliidu nõukokku peab lugema mitte ainult meie, vaid kogu Balti riikide antante suursaavutuseks. Sama peab ütlema ka meie välisministri V. Muntersi valimise kohta tähtsatesse ametitesse rahvusvahelise koostöö väljal Genfis. See on Balti riikide ühisuse ning koostöö otsene resultaat, mida hindavad positiivselt Euroopa juhtivad riigimehed.

Lāti püüdeist kulturaalseks koostööks Balti ja teiste Euroopa rahvastega andis tõendust toime pandud ajaloolaste kongress Riias. See kõvendas vaimseid sidemeid loovate teadusemeeste vahel ning rajas aluseid eesolevatele ulatuslikumatele töödele sel põllul.

Maailm elab üle üht rahutumaist ning saatuslikumaist ajastuist oma palavikulises arengus. Nende muutuste ja rahvusvaheliste konfliktide ajajärgul on suur rõõm vaadelda maid, kus tõimub suur loov ehituse- ja kultuuritöö. Balti riigid kuuluvad nende maade hulka, ning Lāti püüdeks jääb alati hoida alal seda vaimu õnnistuseks endale ning kogu tsivilisatsioonile. Rahu, kultuuri ja ehitustöö aastana elame üle Lāti riigi 19-ndat, ning võtame vastu 20-ndat iseseisvusaastat.

Arturs Baumanis

stiprina pilnīgi autentiskas liecības plašas korespondences veidā.

Kādā vēstulē, ko Kēleris savam draugam raksta no Vīnes, kopā ar jaungada sveicienu atrodam šos siltos draudzības vārdus: «Man ir vispilnīgākā pārliecība, ka Jūs man ne tikai novēliet labāko, bet arī personīgi dariet visu iespējamo šai virzienā, nebaidīdamies pat no dažiem (naudas) izdevumiem». No savas puses 1877. g. 2. decembra vēstulē Kēleris piesola simtu rubļu lielu atbalstu Valdemāra brošūras iespiešanai igauņu valodā un palīdz celt kājās igauņu inteliģenci, sevišķi Pēterburgas igauņus, pieaicinādams igauņu un latviešu kultūrālās un saimnieciskās dzīves veicināšanas darbā arī Dr. Kareli, ķeizara ārstu. Kad Valdemārs lūdz, lai Kēleris pazīstamā jaunlatvieša Fr. Brīvzemnieka-Treulanda — Rīgas tautskolu inspektora — vajāšanas lietā runā ar izglītības ministrijas ierēdni Kapustjīnu, ko latviešu un igauņu pretinieku raksts 1890. g. decembrī avīzē «Moskovskie Vedomosti» tangē tāpat kā Treulandu, Kēleris to dara, lai gan nejutās tai laikā īsti vesels. Jo šis uzdevums Kēlerim dara prieku. Arī viņš novērojis, cik ciešā kontaktā brīžam, pret latviešiem un igauņiem cīnīdamies, strādā vācu un krievu melnsimtnieki. Viņš raksta 1891. g. 12. aprīlī Valdemāram: «Liekas, ka no vācu puses paustie nomelnojumi dažiem krieviem ļoti patīk, un tie mēģina visu nekrievisko izravēt vienā rāvienā ar visu sakni.» Abi ievērojamie darbinieki vienmēr ilgojas personīgi satikties, un K. raksta 1890. g. 19. februārī Valdemāram: «Tā kā Jūs Pēterburgā ieradīsties droši vien ne joka dēļ, bet lai strādātu, un man varēsiet atļacināt maz laika, tad būtu labi, ja Jūs man varbūt ziedotu rīta stundas tādā kārtā, ka Jūs tās 14 dienas apmestos pie manis, lai gan man nav to ērtību, kā d a s b i j a a g r ā k a j ā dzīvokli; bet kad labi grib, tad var iztikt. Esmu jau savai vecajai saimniecei pieteicis, lai viņa tai gadījumā, ja neesmu mājā, Jūs laipni uzņem un mājīgi iekārto.» Kēleris grib pa šim dienām apspriesties ar Valdemāru par kādu gabalu, ko viņš nodomājis publicēt, «um gehörig den Balten auf den Pelz zu brennen.»

seda kinnitavad tāiesti autentilised tunnis-märgid ulatusliku korespondentsi näol.

Ühes kirjas, mida Köler kirjutab oma sõbrale Viimist, koos uue aasta tervitustega leiame järgmisi sooje sõprussõnu: «Ma olem ülimal veendel, et Teie mulle mitte ainult soovite kõige paremat, vaid ka isiklikult teete kõik, mis võimalik ses suunas, pörkamata kõrvale isegi mõningaist (rahalisist) kulutusist.» 1877. a. 2. detsembri kirjas Köler pakkub saja rubla suurust toetust Valdemari brošuurile trükkimiseks eesti keeles ning aitab jalule tõusta eesti intelligentsil, eriti Peterburi eestlastel, kutsudes eesti ja läti kulturaalse ja majandusliku, elu edustamise tõhe ka Dr. Karelli, keisri arsti. Kui Valdemars palub, et Köler tuntud noorlätlase Fr. Brīvzemnieku - Treulandi — Riia rahvakoolide inspektori — tagakiusamise asjas räägiks haridusministeeriumi ametniku Kapustjīniga, keda lätlaste ja eestlaste vastaste kirjutus 1890. a. detsembris ajalehes «Mockobckue Bedomocmu» puudutab samuti nagu Treulanditki, Köler teeb seda, kuigi ei tunne end sel ajal tervena. Kuna see ülesanne valmistab Kölerile rõõmu. Ka tema on märganud, kui tihedas kontaktis aegajalt, lätlaste ja eestlaste vastu võideldes, töötavad saksa ning vene mustsajalised. 1891. a. 12. aprillil ta kirjutab Valdemarile: «Näib, et sakslaste poolt läbiviidav mustamine mõnedele venelastele väga meeldib, ning need püüavad kõik mittevenelise välja kitkuda kõigi juurtega.» Mõlemad silmapaistvad tegelased ihkavad alati isiklikult kokku saada, ning Köler kirjutab 1890. a. veebruaris Valdemarile: «Nii et te Peterburisse kindlasti ei tule nalja pärast, aga et tööd teha, ning minule võite reserveerida vähe aega, siis oleks häa, kui Teie ohverdaks ehk mulle hommikutunnid sel kombel, et kui Teie 14 päevaks asuks elama minu juurde, kuigi mul pole neid mugavusi, mis oli endises korteris; aga kui hästi tahetakse, siis võib läbi saada. Olen juba oma vanale perenaisele ära seletanud, et ta juhul, kui ma poleks kodus, võtaks Teid lahkesti vastu ning koduselt sisse seaks.» Köler tahab nende päevade jooksul Valdemariga läbi rääkida mingisuguse kirjutuse üle, mida

Valdemāram labi zināms, ka Kēleris galma aprindās visai iecienīts. Tāpēc viņš Kēleri skubina šo svaru izmantot pilnīgi. No Maskavas viņš 1890. g. 6. decembrī savam igauņu draugam raksta: «Praktiskais gala iznākums būs pilnīgi atkarīgs no Jums, no Jūsu enerģijas — labvēlīgā acumirkļa izmantošanā.» Kad latviešu delegācijas ierodas Pēterburgā, lai sūdzētos centrāliestādēs par muižnieku patvarībām, Valdemārs delegātus nodod Kēleļa gādībā. Tāpat V. lūdz 1883. g. 21. janvāra vēstulē aizstāvēt advokātu Fr. Veinbergu, kura lieta izšķirama senātā: «Palīdziet, cik Jūs variet!» Un palīdzība, ko Kēleris brālīgu roku sniedz, nav mazā, tāpat kā Valdemāra prasības nav mazās. Savā 1877. g. 30. jūlijā vēstulē Kēlerim viņš tās tā raksturo: «Vai nav tā — es Jums lieku pistoli taisni pie krūtīm! Bet laiks uz to spiež, un es nedrīkstu to bezdarbīgi izšķērdēt, mierīgi noskatoties, kā iziet šķībi viss tas, ko varētu tik viegli labot, daudz vieglāk nekā pie Pļevnas»...

Cildena un vērtīga ir mācība, ko mums brīvās Latvijas, brīvās Igaunijas locekļiem sniedz Valdemāra un Kēleļa lieliski saskaņotā kopdarbība tumšajos nebrīvības gados. Klausīsimies vēstures soļos!

ta on mötelnud lasta ära trükkida, «um gehörig den Balten auf den Pelz zu brennen».

Valdemarile on hästi teada, et Kōlerist hoovkonnas peetakse suurt lugu. Seepärast ta ergutab Kōlerit seda kaalukust ära kasutada täielikult. Moskvast ta 1890. a. 6. detsembril kirjutab oma eesti sõbrale: «Praktiline lõpptulemus täielikult oleneb Teist, Teie energiast — häätahtliku silmapilgu kasutamisel.» Kui läti delegatsioon saabub Peterburisse, et kaebust tõsta keskasutustes mõisnike vägivalla kohta, Valdemars annab delegaadid Kōleri hooldusse. Samuti V. palub 1883. a. 21. jaanuari Kōlerit seista advokaadi Fr. Veinbergi eest, kelle asja vaatab läbi senat: «Aidake, niipalju kui suudate!» Ning abi, mida Kōler vennaliku käega jagab pole väike, samuti nagu pole väikesed ka Valdemari nõudmised. Oma 1877. a. 30. juuli kirjas Kōlerile ta iseloomustab neid järgmiselt: «Kas pole nii — ma asetan Teile revolvri just vastu rindu! Kuid aeg nõuab seda, ning ma ei tohi aega ilma tööta raisata, rahulikult pealt vaadates, kuidas läheb viltu kõik see, mida nii kergesti võiks parandada, palju kergemini kui Plevna all...»

Üllas ja väärtuslik on õpetus, mida meile vaba Lāti ja vaba Eesti liigetele annab Valdemari ja Kōleri suurepāraselt kõlastatud koostöö tumedail orjastusaastail. Jāāme kuulatama ajaloo sammudesse!

G. Šaurums

G. Šaurums

Tērbatas ūniversitāte pagātnē un tagadnē Tartu ūlikool minevikus ja nūūd

V. Atmiņas.*)

Kad 1906. gada 23. augustā ierados Tērbatā, lai turienes ūniversitātē iesāktu savas studijas, stāvoklis tur bija ļoti neskaidrs. Jau vairāk nekā gadu, revolūcijas vilņiem trakojoj, lekcijas ūniversitātē bija

V. Mālestusi.*)

Kui 1906. aasta 23. augustil saabusin Tartu, et alata oma õpinguid sealses ūlikoolis, oli olukord sääal päris ebaselje. Juba enam kui aasta, mölllates revolutsiooni lainetel, olid katkestatud loengud

*) Skat. «Mēnešraksts» 1936. g. Nr. Nr. 1, 3/4; 1937. g. 1, 2.

*) Vaat. «Kuukirja» 1936. a. Nr. Nr. 1, 3/4; 1937. a. Nr. Nr. 1, 2.

pärtrauktas, un neviens droši nezināja pasacit, vai tās drizumā tiks atjaunotas. Tomēr näkamajäs dienäs imatrikulējõs teoloģijas fakultätē, ceribä, ka üniversitätei būs iespējams strädät. Cerības arī piepildijäs, un 11. septembrī sākäs priekšlasījumi, kas vairs netika traucēti.

Tä kä man Tērbatä nebija neviena pazistama, tad nolēmu iestäties korporacijä «Lettonia», kur atradu laipnu uzņemšanu un sirsnigus biedrus, ar kuŗiem arī vēl tagad, pēc vairäk nekä 30 gadiem, uzturu ciešus sakarus. Lettonias stävoklis tanī laikä nebija viegls, jo nemieru laikos šaržeto konvents bija viņu izslēdzis no sava vidus it kä par simpatizēšanu nemierniekiem. Attiecības starp lettoņiem un šaržeto konventa biedriem (väciem) bija ļoti asas un bieži nonäca līdz fiziskä spēka pielietošanai, jo mazajā pilsētīņä no sadursmēm nebija iespējams izvairities, bet väci parasto gandarijumu lettoņiem nedeva. Šäds stävoklis bija par iemeslu tam, ka lettoņi vēl ciešäki saslēdzäs kopä, jo pirmä laikä tiem nekädu «sabiedroto» nebija.

Izcils notikums manä pirmajā studiju gadä bija korporācijas «Lettonias» 25 gadu jubileja, kuŗu varēju līdzsvētīt kä jauns tautietis (kräsnesis). Jubilejä ieradäs daudz filistru ar ģimenēm (mäcītäjs Celmiņš pat atbrauca ar dzives biedreni un 7 mazäm «atvasitēm»), un tä pagäja lielä sajūsmä un pacilätibä.

Näkošä mäcības gadä man diemžēl līdzekļu trükuma dēļ Tērbata bija jāatstāj un jädarbojas kä mäjskolotäjäm. Varēju uz turieni aizbraukt tikai nepieciešamos gadījumos, lai kärtotu üniversitätes lietas. Tikai pēc 2 gadiem varēju atkal atgriezties Tērbatä, lai turpinātu studijas, ko nobeidzu 1913. gada sākumā. Beidzamos 6 semestrus nodarbojos nevien ar zinībäm, bet rosīgi piedalijos arī Lettonias dzivē. Studiju panäkums bija 1911. gadä man piepriestais medalis par kädu zinätnisku rakstu; līdzdarbiba Lettoniä galvenä kärtä izpaudäs korporācijas bibliotēkas päzrinäšanä. To päzrināju kädus 4 semestrus un tur liku pamatus savai tagadējai bibliotēkära darbībai. Jau toreiz Lettonias biblio-

ülikoolis, ning ükski ei teadnud kindlasti ütelda kas neid peatselt uuendatakse. Siiski tulevastel päevadel imatrikuleerusin teoloogia teaduskonda, lootuses, et ülikoolil avaneb võimalus töötamiseks. Ootused läksidki täide, ning 11. septembril algasid loengud, mida enam ei tõkestatud.

Nii et mul Tartus polnud ühtki tuttavat, siis otsustasin astuda korporatsiooni «Lettoniasse», kus leidsin lahke vastuvõtu ning südamlikke kaasläsi, kellega ka veel nüüd, pärast enam kui 30 aastat, pean tihedaid sidemeid. «Lettonia» olukord tookord polnud kerge, kuna rahutuste ajal šaržetter konvent oli selle enda keskelt välja tõuganud, nagu sümpatiseerimise pärast mässaajaile. Suhted letoonlaste ning šaržetter konvendi liikmete (sakslaste) vahel olid väga teravad ning tihti läks asi füüsilise jõu tarvitamiseni, kuna väikses linnakeses polnud võimalik hoiduda kokkupõrgetest, ent sakslased tavalist tasumisevõimalust letoonlastele ei andud. Selline olukord põhjustas letoonlaste veelgi tihedamat ühte hoidmist, kuna alguses polnud neil mingeid «liitläsi».

Suursündmuseks minu esimesel õppeaastal oli korporatsiooni «Lettonia» 25 aasta juubel, mida võisin kaasa teha noore värvikandjana. Juubelist võttis osa palju viltslasi koos perekondadega (pastor Celmiņš isegi saabus abikaasaga ja 7 väikse «võsuga»), ning see möödus suures vaimustuses ning ülevas meeleolus.

Tuleval õppeaastal kahjuks materiaalse kitsikuse pärast tuli lahkuda Tartust ning töötada kodukooliõpetajana. Võisin sinna sõita vaid hädavajalikel juhtudel, et korda seada ülikooli õiendusi. Ainult 2 aasta pärast võisin jälle tagasi pöörduda Tartusse, et jätkata õpinguid, millega jõudsin lõpule 1913. aasta algul. Viimasel 6 semestril tegelesin mitte ainult õpingutega, vaid agarasti võtsin osa ka «Lettonia» elust. Õpingute saavutuseks tuli lugeda 1911. aastal määratud medalit ühe teadusliku artikli eest; kaastegevus «Lettonias» väljendus peamiselt korporatsiooni raamatukogu hoidmises. Selles ametis olin 4 semestri ümber, ning seal saingi algpõhja oma praegusele biblioteekari tege-

tēka skaitijās vairāk tūkstošus sējumu (tagad pāri par 10.000).

Pa to starpu Lettonias stāvoklis bija stipri uzlabojies, jo tā bija dabūjusi Tērbatā dažus «sabiedrotos», piemēram, 1908. gadā igauņu korporāciju «Fraternitas Estica» un vēlāk arī poļu «Polonia». Sevišķi sirsnīgas izveidojās attiecības ar «Fraternitas Estica» biedriem, jo lettoņi jau vienmēr bija simpatizējuši igauņu studējošās jaunatnes centieniem iegūt savu korporāciju un dziļi skumuši, kad dažādu nelabvēlīgu apstākļu dēļ šie centieni nebija vainagojušies panākumiem. Kad nu korporāciju nodibināšana vairs nebija atkarīga no šaržēto konventa, igauņu studenti nekavējās izmantot izdevību, atklāti uzstādamies krāsās kā korporācija «Fraternitas Estica». Lettoņi ar jauno korporāciju noslēdza karteli, kas tās vēl vairāk tuvināja.

Arī personīgā dzīvē nācām ciešā sakarā ar «Fraternitas Estica» biedriem. Piedalījāmies gan viņas prieku brīžos, bet neatstājām to arī viņas bēdu dienās. Atmiņā palikušas sevišķi šīs korporācijas tautieša stud. theol. K. Ploom a bēres 10. oktobrī 1909. gadā. Ieradāmies gandrīz visi lettoņi in corpore «estiku» konventa namā, lai no turienes aizgājušo biedri pavadītu uz pēdējo atdusas vietu. Jāatzīstas, ka šādi sāpju brīži tomēr tuvina vairāk, nekā gaļu troksnis.

Arī man personīgi «estiki» bija tuvi, un ar vairākiem no tiem nodibināju draudzīgas attiecības, piemēram ar Fr. Stockholm u (tagad mācītājs pie Kārļa baznīcas Rēvelē). Viņu uzaicināju pat par sava oficiālā sprediķa oponentu un viņš šo savu uzdevumu veica ļoti apzinīgi. No ārpus korporācijas stāvošiem igauņu tautības studentiem tuvās attiecībās biju ar J. Lattiku, ar kuŗu bieži satikāmies pie Lettonias tautieša H a s m a ņ a, kuŗa māsutas bija apprecējis. Kad pēc studiju pārtraukuma atgriezās Tērbatā, tur viņu vairs neatradu, jo viņš jau pa to laiku savas studijas bija nobeidzis. Viņš aizgāja par mācītāju uz Vilandi un savā laikā ieņēmis redzamu vietu igauņu politiskā dzīvē.

Draudzīgās attiecībās biju arī ar tagadējo Igaunijas bīskapu H. R a h a m ä g i.

vusele. Juba siis «Lettonia» raamatukogus oli mitu tuhat köidet (nüüd üle 10.000).

Vahepeal «Lettonia» seisukord oli tublisti paranenud kuna ta oli saanud Tartus endale mõningaid «liitlasi», näiteks 1908. aasta eesti korporatsiooni «Fraternitas Estica» ning hiljem ka poola «Polonia». Eriti südamlikkudeks kujunesid suhted «Fraternitas Estica» liikmetega, sest letoonlased juba alatasa olid sumpatiseerinud eesti ülikooli noorsoo püüdlustele jõuda oma korporatsiooni juurde ning südamest kurvastanud, kui mitmesuguste ebasoodsate olude tõttu need püüded jäid tulemusteta. Kui nüüd korporatsioonide asutamine ei rippunud enam ära šaržeeter konvendist, eesti üliõpilased ei viivitanud kasutamast võimalust, esinedes avalikult värvides korporatsioonina «Fraternitas Estica». Letoonlased sõlmisid uue korporatsiooniga kartelli, mis neid lähendas veelgi rohkem.

Ka isiklikus elus tulime tihedaisse kokkupuuteisse «Fraternitas Estica» liikmetega. Võtsime osa küll selle rõõmüpäevadest, aga ei jätnud teda maha ka tema kurbadel päevadel. Meele on süüvinud eriti selle korporatsiooni liikme stud. theol. K. Ploom i matused 10. oktoobril 1909. aastal. Ilmusime peaaegu kõik letoonlased in corpore «estikalaste» konvendi majja, et sealt lahkunud sõpra välja saata viimsele puhkepaigale. Peab tunnistama, et säärased valuhetked lähendasid enam, kui saar rõõmu kára.

Ka mulle isiklikult «estikalased» olid lähedased ning mitmega neist lõin sõbralikke suhteid, näiteks Fr. Stockholmiga (nüüd pastor Kaarli koguduse juures Tallinnas). Kutsusin teda isegi oma ametliku-jutluse oponentiks ning ta täitis selle oma ülesande väga korralikult. Väljaspool korporatsioone seisvaist eestisoost üliõpilasist olin lähedais suhetes J. Lattiku ga, kellega tihti kohtusime letoonlase H a s m a n i juures, kelle õega ta oli abiellunud. Kui pärast õpingute katkestamist pöördusin tagasi Tartu, ei leidnud teda enam sää, kuna ta juba vahepeal oli oma õpingud lõpetanud. Ta läks pastoriks Viljandi ning omal ajal on asunud silmapaistval kohal eesti poliitilises elus.

Šis attiecības uzglabājušās līdz pat tagadnei, jo esmu viņu bieži apciemojis gan kā profesoru Tērbatā, gan arī kā bīskapu Rēvelē. Sarunās ar viņu vienmēr izpaužas viņa simpatijas uz latviešu tautu, ko novērtējusi arī mūsu valdība, pagājušā 18. novembrī dekorējama viņu ar Trīsvaiņņu ordeņa 1. pakāpi.

Ari mācītājs T. Tallmeisters, kas Latvijas neatkarības pirmā posmā bija Igaunijas konsuls Rīgā, studiju laikā man stāvēja tuvu.

*

Garā kavējoties pagātnes atmiņās, jūtu sirdī pateicību Likteņa Lēmējam, kas man licis augstāko izglītību iegūt Tērbatā. Nekad neaizmirsīšu tos jaukos brīžus, ko tur esmu pavadījis, gan izcilu profesoru mācībās klausoties, gan sirsniņu biedru pulciņā prieks un bēdās daloties. Man bija liels prieks, ka varēju savai «alma mater» uz viņas 300 gadu darbības atceri 1932. gadā kā dāvanu pasniegt viņas 3 gadu simtu ilgā kultūras darba vēsturi un prieks man ir vienmēr, kad atkal drikstu kavēties sirmās mūzu pilsētas mūros.

Tādēļ arī labprāt paklausīju redaktora O. Nonāca kunga uzaicinājumam, Latvijas - Igaunijas biedrības mēnešrakstā sniegt kādas ziņas par Tērbatas universitāti pagātnē un tagadnē. Nekā sevišķi jauna jau savos rakstos nevarēju pastāstīt, tomēr ceru, ka sniegtie raksti nebūs bez savas nozīmes, jo taisni Tērbatas universitāte jau bija tā vieta, kur sākās latviešu-igauņu kopdarbība. Kad citur abu tautu locekļi vēl skatījās viens uz otru diezgan naidīgi, tad jau Tērbatā izglītojies latvietis Valdemārs sniedz draudzīgi roku igauņim Kēleram (sk. A. Baumaņa rakstu «Mēnešraksta» š. g. Nr. 1 «Kr. Valdemāra un J. Kēlera Baltijas politika»), apzinādamies, ka abām tautām ir kopējas intereses un tāpēc tām cieši jāturas kopā. Tādos pašos uzskatos ir bijusi arī vēlāko laiku latviešu un igauņu studējošā jaunatne, kas ciešā sakarā stāvēt un roku rokā ejot, palīdzējusi veikt abu tautu tuvināšanas svētīgo darbu.

Sōbralikus vahekorras olin ka praeguse Eesti piiskopi H. Rahamaega. Need suhted on alal hoidunud tänapäevani, kuna olen teda tihti külasthanud, küll nagu professorit Tartus, küll ka piiskopina Tallinnas. Jutuajamises temaga alati kõlas läbi märgatav sümpaatia läti rahva vastu, mida on hinnanud ka meie valitsus, möödunud 18. novembril ehtides teda Kolme-tähe ordeni esimese järguga.

Ka pastor T. Tallmeister, kes Läti iseseisvuse esimesel ajavahemikul oli Eesti konsuliks Riias, õpingute ajal oli mulle lähedane.

*

Vaimus viibides mineviku mälestustes, tunnen südames tänulikkust Saatuse Määrāja vastu, kes mul lasknud kõrgemat haridust omandada Tartus. Kunagi ei unusta neid kauneid hetki, mida olen seal mööda saatnud, küll kuulates silmapaistvate professorite loenguid, küll südamlikkude kaaslaste ringis ühiselt rõõmu tundes ja kurvastust. Mul oli suur rõõm, et võisin oma «alma mater'ile» tema 300 aasta tegevuse mälestamise puhul 1932. aastal üle anda kingina selle 3 aastasaja pikkuse kultuuritöö ajaloo ning ma tunnen rõõmu alati, kui jälle tohin viibida igivana muusade linna müüride keskel.

Seepärast ka hääle meele võtsin kuulda toimetaja O. Nonātsi lahkettutset, esitada Läti-Eesti ühingu kuukirjas mõningaid andmeid Tartu ülikoolist minevikus ja nüüd. Midagi erilist uut oma kirjutustes ei suutnud pakkuda, siiski loodan, et esitatud kirjutused ei ole oma tähtsusega, kuna just Tartu ning Tartu ülikool ju oli see paik, kus algas lätlaste-eestlaste koostöö. Kui mujal kummagi rahva liikmed veel vaatasid üksteisele küllalt vaenuliselt, siis juba Tartus hariduse omandanud lätlane Valdemars ulatab sõbralikult käe eestlasele Kōlerile (vaat. A. Baumani artiklit «Kuukirja» k. a. Nr. 1 «Kr. Valdemari ja Kōleri Balti poliitika») teades, et mõlematel rahvastel on ühised huvid ning seepärast nad peavad tihedasti hoidma ühte. Samasugustel vaatekohtadel on olnud ka hiljema aegne aegne läti ning eesti ülikooli noorsugu, kes tihedasti seotuna ning käsikäes sammudes on aidanud kaasa mõlema rahva õnnistusttoovas lähendamise töös.

A. O. Karčevskis,

Latvijas-Igaunijas b-bas biedrs un Latvijas tiesnešu b-bas padomes priekšsēdētāja b.

A. O. Karčevskis,

Lāti-Eesti ūhingu liige ning Lāti kohtunikkude ūhingu nōukogu esimehe abi.

Igaunijas un Latvijas tiesu darbinieku sadarbība Eesti ja Lāti kohtutegelaste koostōō

«Igaunija un Latvija ar saviem kopi-giem vēsturiskiem likteniem ir ģeopolitiska vienība,» nesen sacījis Igaunu-latviešu tuvināšanās biedrības priekšnieks profesors A. Piips, runājot par Igaunijas un Latvijas kopējo sadarbību. Šiem patiesi dziļiem vārdiem ir liela nozīme sevišķi tagadējā saspilētā starptautiskā situācijā. Abu valstu ģeopolitiskā vienība ir visiem spēkiem jāveicina un kopējā sadarbībā jāpadziļina. Ja jau no 1923. g. pastāv Igaunijas-Latvijas draudzības līgums, kuŗam 1934. g. septembrī pievienojusies arī Lietuva, nodibinot Baltijas valstu antanti, tad ar šiem formāliem aktiem vien vēl nepietiek. Šie akti jāpiepilda ar patiesu saturu - sadarbību un saskaņu pēc iespējas visās valstu darbības nozarēs, arī tiesu sadarbībā, veicinot ar to ne tikai kaimiņu labās un mierīgās attiecības, bet līdz ar to pabalstot vispārējo mieru, pēc kuŗa tik liela nepieciešamība.

Mūsu ārlietu ministrs Munters nesen starp citu aizrādījis uz personīga kontakta nozīmi starptautisko jautājumu atrisināšanā un sadarbībā.

Šinī ziņā Igaunijas un Latvijas tiesu darbinieki ir pēdējos gados daudz ko darījuši, jo nodibinājuši labas personīgas attiecības kā starp atsevišķiem abu valstu tiesu darbiniekiem, ar resora vadītājiem — ministriem Milleru un Apsiti priekšgalā, tā arī tiesnešu apvienībām — biedrībām.

Abu valstu tiesu darbinieku sadarbība ir sākusies tikai pēdējos gados. Tas izskaidrojams ar to īpatnējo stāvokli, kādā tiesas vara ir atradusies. Tā kā tiesas vienmēr ir stāvējušas pāri politiskiem novirzieniem, tad dabīgi, ka viņu darbinieku sabiedriskā aktivitāte varēja parādīties un izpausties tikai pēc vēsturiskām pēdējo gadu pārvērtībām abu valstu politiskā dzīvē, ar kuŗām pārvilkta strīpa savstarpējām cīņām un asumiem.

«Eesti ning Lāti oma ūhise ajaloolise saatause tōttu on ģeopolitiline ūhik», lausus hiljuti Eesti-Lāti sōprusūhingu esimees professor A. Piip, rāākides Eesti ning Lāti ūhisest koostōost. Neil tōsiselt sūgavail sōnadel on suur tāhtsus, eriti praeguse pingulitōmmatud rahvusvahelise situāciooni juures. Mōlemate riikide ģeopolitilist terviklust peab soodustama kogu jōuga ning peab sūvendama ūhist koostōod. Kui juba alates 1923. aastaga pūsb Eesti-Lāti sōprusleping, millele 1934. a. on liitunud ka Leedu, tekitades nii Balti riikide antante, siis neist formaalsetest aktidest ūksi ei aita. Need aktid tulevad tāita tōsise sisuga — koostōō ning kooskōlaga vōimalikult kōigis riigi eluavaldustes, ka kohtute koostōos, arendades sellega mitte ainult heanaaberlikke ja rahulikke vastastikuseid suhteid, vaid ūhtlasi ka toetades ūldist rahu, mis on nii hādavajalik.

Meie vālisminister Munters hiljuti muuseas on vihjanud isikliku kontakti tāhtsusele rahvusvaheliste kūsimumste lahendamisel ja koostōos.

Ses suhtes Eesti ja Lāti kohtutegelased on viimasel ajal nii mōndagi āra teinud, luues hāid isiklikke suhteid nii ūksikute kummagi riigi kohtutegelaste vahel, eesotsas ministereiumide juhatajate — ministritega Milleri ning Apsitiga, kui ka kohtunikude liitute — ūhingute vahel.

Mōlemate riikide kohtutegelaste koostōō on alanud vaid viimastel aastatel. Seda tuleb selgitada erilise seisukoraga, millises on olnud kohtuvōim. Nii et kohtud alati on seisnud kōrgemal poliitilistest suundadest, siis loomulik, et nende tegelaste ūhiskondlik aktiviteet vōis nāhtavale tulla ning vāljenduda ainult pārast ajaloolisi viimaste aastate muudatusi kummagi riigi poliitilises elus, millega on tōmmatud kriips peale vastastikuseile vōitlusile ning teravustele.

Jau 1935. gadā mūsu tieslietu ministra Apsīša ielūgts, Latviju apciemoja Igaunijas tieslietu ministrs Millers, kur vairākas dienas sīki iepazīnās ar mūsu tiesu darbību un ar tiesas darbiniekiem. Pēc tam, 1936. g. sākumā sekoja mūsu ministra Apsīša pretapciemojums Igaunijas tieslietu ministram Milleram. Šie apciemojumi deva abu valstu tiesu resoru vadītājiem ne tikai iespēju sīki iepazīties ar tiesu darbību un to darbiniekiem, bet nodibināja patiesi īsti draudzīgas attiecības starp resoru vadītājiem, līdz ar to radot iespēju sazināties un sadarboties abu valstu juridiskos jautājumos.

Pēc tam — 1936. g. vasarā, kā Latvijas tiesnešu biedrības viesi, Latviju apmeklēja 18 Igaunijas tiesu resora augstākie darbinieki, kuri reprezentēja visas Igaunijas tiesas. Šis apmeklējums deva iespēju Igaunijas kolēģiem sīki iepazīties ar mūsu tiesām un nodibināja tuvas un draudzīgas attiecības starp vadošiem tiesu darbiniekiem.

Šeit jāatzīmē, ka līdz šim apmeklējumu Igaunijas kolēģi nebija vēl apvienojušies kopējā saimē biedrībā, kāda Latvijā pastāvēja jau ilgāku laiku. Pēc apciemojumā drīzi kaimiņu kolēģi paziņoja, ka viņi sekojuši mūsu piemēram un nodibinājuši savu biedrību.

Šī Igauniju tiesnešu biedrība ātrā laikā apvienoja visus Igaunijas tiesu darbiniekus, un jau š. g. jūnija sākumā tā uzņēma Igaunijā Latvijas tiesnešu biedrības delegāciju, kurā ietilpa 22 vadošie Latvijas tiesu darbinieki. Šis apciemojums vēl vairāk pastiprināja jau nodibinātās labās attiecības.

1936. gada 4. decembrī, kad lika pamatus Latvijas tiesu pilij, Igaunijas tieslietu ministrs Millers ar īpašu delegātu atsūtīja mūsu ministram Apsītim ķieģeli, kurā iemūrēja tiesu pils pamatā un pie kuŗa iemūrēšanas sacīja sekošus neaizmirstamus vārdus: «Lai uz šī pamatakmeņa celtā Latvijas tiesu pils būtu tā vieta, kur mūsu draudzīgā un reālā sadarbība turpinātos un attīstītos.» Tagad, Latvijas valsts dibināšanas svētkos, kad abu kaimiņu valstu darbinieki satiksies kopēji, svinēt šos svētkus, lai tiešām apņemamies visi, ne tikai

Juba 1935. aastal meie kohtuministri Apsiti palve peale külastas Lätit Eesti kohtuminister Miller, kus ta mitme päeva jooksul tutvus meie kohtute tegevusega ning kohtutegelastega. Pärast seda 1936. a. alul järgnes meie ministri Apsiti vastu külastäik Eesti kohtuministrile Millerile. Need külastäigud andsid mõlema maa kohtuasjanduse juhatajaile mitte ainult võimaluse peensustes tutvuda kohtute tööga ning selle töö tegijatega, vaid löi tõsiselt sõbralikke suhteid ministrite vahel, ühes sellega luues võimaluse koos töötamiseks ning vastastikuseks informeerimiseks mõlemate riikide juriidilisis küsimisis.

Pärast seda — 1936. a. suvel Läti kohtunikkude ühingu külalistena, viibisid Lätis 18 Eesti kohtuasjanduse kõrgemat tegelast, kes esindasid kõiki Eesti kohtuid. See külastäik võimaldas Eesti kolleegidel peenelt tutvuda meie kohtutega ning löi lähedasi ning sõbralikke suhteid juhtivate kohtutegelaste vahel.

Siin peab ära märkima, et tolle külastäiguni Eesti kolleegid ei olnud veel ühinenud ühiseks pereks seltsi näol, milline püsis Lätis juba kauemat aega. Pea pärast külastäiku naaberkolleegid tegid teatavaks, et nad on järginud meie eeskujule ning asutanud oma seltsi.

See Eesti kohtunikkude selts lühikese aja jooksul koondas kõik Eesti kohtute gelased ning juba k. a. juuni alul ta võttis Eestis vastu Läti kohtunikkude seltsi delegatsiooni, kuhu kuulus 22 juhtivat Läti kohtutegelast. See külastäik veel rohkem kõvendas juba looduid häid suhteid.

1936. aasta 4. detsembril, kui pandi alus Läti kohtupaleele, Eesti kohtuminister Miller eridelegatsiooniga saatis meie ministrile telliskivi, mis müüriti kohtupalee alusmüüri ning mille müürimisel lausuti järgmised unustamatud sõnad: «Sellele aluskivile ehitatud Läti kohtupalee saagu kohaks, kus meie sõbralik ning reaalne koostöö edeneks ning areneks.» Nüüd riigi iseseisvusepühil, mil mõlema naaberrriigi tegelased saavad kokku ning ühiselt pühitsevad seda pühi, töötame kõik, mitte ai-

tiesu darbinieki, pildīt tos skaistos vārdus — strādāt tā, lai ievadītā un nodibinātā draudzīgā un reālā sadarbība turpinātos un attīstītos par svētību abām valstīm un tautām.

nult kohtutegelased, tāita neid kauneid sõnu — töötada nii, et algatatud ning jaluleseatud sõbralik ning reaalne koostöö edeneks ning areneks õnnistuseks mõlemale riigile ja rahvale.

Hanss Rebane — Igaunijas jaunais sūtnis Latvijā **Hans Rebane — Eesti uus saadik Latvijās**

Igaunijas ministru kabinets iecēlis par sūtni Latvijā ar 1. novembri līdzšinējo Igaunijas sūtni Helsinkos Hansu Rebani.

Eesti valitsus on määranud saadikuks Lätti alates 1. novembrist senise Eesti saadiku Helsingis Hans Rebase.

H. Rebane dzimis 1882. gada 24. septembrī Pärnu apriņķī kā lauksaimnieka dēls. Beidzis Pärnu ģimnaziju, studējis Tērbatas augstskolā medicīnu un Berlīnes universitātē politiskās un sabiedriskās zinātnes.

H. Rebane on sündinud 1882. aasta 24. septembril Pärnu maakonnas põllumehe pojana. Lõpetanud Pärnu ģimnaasiumi, õppinud Tartu ülikoolis arstiteadust ning Berliini ülikoolis poliitilist- ning ūhis-

Pēc tam strādājis žurnālistikā, vispirms «Postimees» redakcijā un no 1918. līdz 1927. gadam bijis «Päevaleht» galvenais redaktors. Tad H. Rebane iecelts par Igaunijas ārlietu ministru un šo amatu pildījis 1 gadu. Darbodamies zemnieku savienībā, viņš bija parlamentā K. Peta tuvākais līdzstrādnieks. No 1931. gada līdz iecelšanai par sūtni Latvijā H. Rebane bija Igaunijas sūtnis Helsinkos.

Dodoties ceļā uz savu jauno darba vietu, sūtnis H. Rebane teicis preses pārstāvjiem, ka viņš nebraukšot uz Latviju kā svešinieks. Viņš bijis Latvijā jau savā jaunībā un arī vairākkārt mūsu valsts neatkarības laikā. Latviešu preses 100 gadu jubilejas svinībās Rīgā H. Rebane piedalījies kā igauņu preses delegāts, un arī Latvijas valsts 10 gadu pastāvēšanas svētkos viņš reprezentējis Igauniju. Tāpat jaunais Igaunijas sūtnis Latvijā piedalījies daudzās Latvijas un Igaunijas savstarpējās konferencēs un iepazinies ar Latvijas lauku dzīvi. Sūtnis H. Rebane jau daudzus gadus ir personīgi pazīstams ar mūsu Valsts Prezidentu Dr. K. Ulmani, kara ministru J. Balodi, ārlietu ministru V. Munteru un citiem ievērojamiem valsts vīriem un sabiedriskiem darbiniekiem.

L.

konnateadust. Pārast seda tegelenud ajakirjanduses, esiteks «Postimehe» toimetuses ning 1918. aastast kuni 1927. aastani olnud «Päevalehe» peatoimetajaks. Siis H. Rebane on nimetatud välisministriks ning olnud sel kohal ühe aasta. Tegeledes põllumeeste liidus, ta oli parlamendis K. Pätsu lähim kaastööline. 1931. aastast kuni määramiseni saadikuks Läti H. Rebane oli Eesti saadikuks Helsingis.

Asudes teele oma uude töökohta, saadik H. Rebane on ütelnud ajakirjanduse esindajaile, et ta ei söida Läti vöörana. Ta on olnud Lätis oma noores põlves ning ka mitu korda meie riigi iseseisvuse ajal. Läti ajakirjanduse 100 aasta juubeli pidustustest Riias H. Rebane on võtnud osa eesti ajakirjanduse delegaadina, ning ka Läti riigi 10-nda aastapäeva pidustustel on ta esindanud Eestit. Samuti uus Eesti saadik Lätis on võtnud osa paljudest Läti ning Eesti omavahelistest konverentsidest ja tutvunud Läti maaeluga. Saadik H. Rebane juba palju aastaid on isiklikult tuttav meie Riigipresidenti Dr. K. Ulmanisega, sõjainistri J. Balodisega, välisminister V. Muntersiga ning teiste silmapaistvate riigimeestega ning seltskondlike tegelastega.

L.

Fr. Tuglass

Illimara vasara

Fragments.

Bija nepanesami karsta pēcpusdiena. Visu debesu izplatījumu pildīja negaiss, kas bija krājies jau vairākas dienas. Saule un draudoši mākoņi jaucās cits caur citu. Ik brīdi likās, ka negaiss tieši patlaban sāksies, bet tad tas atkal aizgriezās uz citu malu. Un spiedīgais karstums turpinājās.

Kad Illimars nostājās priekšnama durvīs, viņš sajuta, ka iekšā starp akmens sienām būtu patiesībā labāk. Ārā bija tik karsti, un arī negaisa pilnā debess nebija patīkama. Un bez tam viņu vēl pārsteidza neparastais klusums un miers.

Neredzēja neviena dzīva radījuma, nedz arī dzirdēja mazākās skaņas. Bet līdz ar to nojauta teica, ka tieši pašlaik kautkur notiek kautkas ārkārtīgs, kaut gan no tā nekā ne redz, ne dzird.

Illimars izgāja no mājas ēnas sētsvidū. Pa labi atradās labības kaltētava un veca rija — tur arī nemanīja nekādas dzīvības. Tad viņš paskatījās pa kreisi — un ieraudzīja tālumā kādu ar ķailu galvu un tāpat kailām kājām skrienam gar ābeļdārza sētu uz viņa pusi. Tas ugunīgā ātrumā drāzās pāri dambim un ceļam, kas atrodas starp abiem ezeriem. Tagad

Illimars skrējēju pazina — tas bija brālis Karla. Bet arī tam šāds skrējiens tik lielā karstumā bija kas ārkārtīgs.

Viņš jau pa gabalu māja rokām un, pie kartupeļu bedres nonācis, kļiedza: «Niknais vērsis pasprucis!»

Mazais Illimars bailēs paskatījās apkārt un gribēja jau bēgt iekšā. Bet Karla pieskrienot aizseldamies stāstīja:

«Neviena dvēsele neredzēja, kā viņš atraisījies. Bet tagad viņš ir vaļā, un neviens nezina, kur viņš ir! Bija joņojis kā traks pa Kārsas ceļu laukā. Tur pie Hurdaorga strādājuši rudzu pļāvēji. Viņš iedrāzies to vidū — un pēc viņa tur druskas vien palikušas! Kas palīdis zem statiņas, tam norāvis statiņu no virsas! Kas uzrāpies uz redeļu kaudzes — tam izrāvis redeles no apakšas! Tad bija dabūjis rakstvedi rokā un tikai valstījis pa tīrumu uz priekšu un atpakaļ. Virs bijis kā zemes kaudze un — gatavs! Aiznests mājās. Tad atkal drāzies kā ugunīgs vējš muižai cauri uz Sūvaoru silu. Un tur arī pazudis. Es nolīdu aiz parka skatīties. Nekā. Viss tukšs. Tikai uz lielceļa bezgalīgs putekļu mākonis.»

Karla elsoja un svīda tā kā briesmas. Viņa stāsts notrieca mazo Illimaru gan drīz vai zemē. Un viņi abi šķielēja uz ceļa abām pusēm.

Tai brīdī muižas pusdienu zvans sāka negaidot sist. Bet šī zvanišana bija nekārtīga, trīcoša un dreboša. Pēc dažiem dārdieniem tā pārtrūka, lai atkal iesāktos no jauna. Ik pēc acumirkļa atskanēja dažī nekārtīgi sitieni un tiem sekoja tikpat ilgs klusuma brīdis.

Karla paklausījās un tad sāka iet uz dārza pusi. Illimars mirkli šaubījās sētsvidū, un tad arī viņš sekoja brālim.

«Kur tu nāc!» Karla uzkliedza atskatīdamies. «Ej mājās! Ej tūliņ mājās!»

«Es viens neiešu!» pikstēja Illimars, svārstīdamies starp mājā palikšanu un līdziešanas bailēm. «Neiešu.»

Te dārzā patiesībā nebija no kā baidīties, un tādēļ viņi varēja pat savstarpēji pastrīdēties.

«Ko tu, puika, darīsi, kad vērsis nāks?» jautāja Karla.

«Bet ko tu darīsi,» atvaicāja Illimars. «Es? Es uzrāpšos kokā, uzlēkšu uz jumta, pārpeldēšu ezeru! Bet tu būsi viņa ragu galā! Brakš! Un gatavs!»

Tas radīja Illimarā bailes. Bet pa tam viņi bija jau izgājuši cauri dārzam un nonākuši uz lielceļa. Un te arī Karlam vairs nebija ko iebilst pret Illimara sabiedrību, kaut arī ceļa biedrs bija tikai Illimars. Karla pazemināja balsi un čukstēja, it kā vērsis jau būtu tik tuvu, ka tas varētu viņa runāšanu sadzirdēt:

«Bet tagad iesim tikai gar sētmalām un māju sienām. Un kad es iesvilpšos, tad metisimies uz vēdera krūmos vai grāvī.»

Un tā viņi arī gāja. Klēts galā nonākot, viņi redzēja arī savādo pusdienā zvanišanu. Vagara sieva parāva pāris reizes zvana virves, tad ieskrēja šķūnī, durvīs bailīgi paskatījās uz visām pusēm, tad atkal izmisusi metās laukā, pazvanīja pāris reizes un bēga no jauna atpakaļ. Zvanītājai bailēs nebija spēka raut virvi, nedz arī zvanam zvana skaņas.

Te Karlam un Illimaram jau bija bīstami atrasties. Viņi neuzdrošinājās iet pāri lielajam laukumam un meta krietnu likumu gar ēkām. Atkal nonākot uz lielceļa, viņi redzēja, ka pie ganu mājas visi cilvēki skrien. Ceļš starp divi sētām bija bīstams, bet toties tālu pārredzams un abās pusēs atradās dziļi grāvji, pieauguši dadziem.

Tā arī viņi nokļuva pie ganu mājas. Te pie lielajiem krustceļiem cilvēki drūzmējās kā skudras. Viņi bija redzami visur — uz dēļu kaudzēm, kokos un pat uz jumtiem. Visās vaļējās durvīs, logos un citās vietās spīdēja dzeltenas sejas. Un visu acis raudzījās pa lielceļu uz vecā krogus pusi.

«Redzi kāds — viņš meklē tikai cilvēkus, it kā tam būtu saprašana galvā!» runāja pakulu biksēs un postalās tērpies vecis.

«Vai tu domā, ka viņam prāta nav?» atbildēja otrs. «Pilnīgi pietiekoši tādām jūdāsām.»

«Jā, triecās vispirms uz Hurdaorgu, kur cilvēki strādā. Un tad prom uz Sū-

vaorgu pie mežiniekiem. Ak tu pasaulīt — tieši meklē!

«Un cilvēki nekā nezina. Lika gan zvanīt, bet kas to saprata. Muižas ļaudis vēl nojauta un aizmuka, bet zemnieku sievas tik norunāja: nez', kas muižā pasprucis? Tas uz mums neattiecas, mums gabalu darbs. Beidzot aizsūtīja jātniekus ziņu nest.»

Tā runādams, vīrs aizvien skatījās pāri gravai uz krogus pusi. Un pēkšņi visi ieraudzīja, ka puiši, kas stāvēja uz akmens mūra, sāka māt rokām no meža uz muižas pusi. Un tie, kas stāvēja krogus priekšā, uzreiz nozuda mājā vai arī aiz parka mūra.

«Nāk, nāk!» laukumā kļiedza.

Un pie ganu mājas stāvošie tāpat spiedās pa durvīm iekšā, arī Karla un Illimars līdzī citiem. Ganu mājas vienā galā dzīvoja gani, bet otrajā nāca tālākie kļaušinieki. Est un reizēm tur arī pārgulēja. Tagad tur bija sagājuši juku jukām savējie un svešie.

Kad Illimars nokļuva pie viena loga, vērsi jau varēja redzēt. Viņš nāca patlaban pa krogus kalnu lejā. Viņš gāja slinki gāzelēdamies, karstumā un garos skrējienos noguris. Bet drīz vien tas bija jau uz tilta un tad sāka nākt pa piekalni uz augšu.

Tagad laukums bija pilnīgi tukšs. Tikai visaugstākajās vietās vēl bija redzamas cilvēku galvas. Un vērsis apstājās plašuma vidū, negaisa laika dzeltenbālajā gaismā. Visi skatījās, elpu aizturējuši.

Viņš savā lielumā un niknumā bija briesmīgs. Viņa deguns, no kuŗa rinķis bija izrauts, bija asiņainās putās. Ap viņa kaklu vēl karājās ķēdes gals. Tā viņš stāvēja, kasīja kājām zemi un divi reizes iebaurojās tādā balsī, kas gāja cauri kauļiem un miesai.

Bet tad notika kautkas negaidīts. No kautkuriens pēkšņi parādījās Pötu Tenis. Un viņš gāja viens pretīm briesmīgajam vērsim, rokās garš koks. Nezin, kāda pienākuma apziņa vai varonības gars viņu bija pārņēmis. Kas zina, vai viņš vispār kaut ko domāja. Viņam tikai bija jāiet, kā vienmēr bija gājis. Un viņš

bija tik maziņš tur plašajā laukumā lielā vērsa priekšā un pat koks viņa rokā bija par viņu pašu trīs reizes garāks.

Tas ilga tikai acumirkli. Tad Teņa kājas un garais koks atradās augstu gaisā un pēc tam Tenis jau sēdēja jāteniski uz augstās koku kaudzes. Tas notika tik ātri, ka skatītāju izbailu saucieni sakusa vienā vaidā.

Vērsis stāvēja tai pašā vietā, kratīja galvu, vienreiz iebaurojās un atkal pakratīja galvu. Bet tad likās, ka viņam viss tas ir apnicis un viņš sāka iet uz kūts pusi. Viņš gāja lēni, neskatīdamies ne sāpus, ne atpakaļ. Un tagad viņš jau bija aiz vārtiem laidarā.

«Vārtus ciet! Vārtus ciet!» kļiedza no visām pusēm.

Tad vārti sāka it kā paši no sevis kustēties, sākumā lēni, tad arvien ātrāk un beidzot tik ātri, ka tie aizkrita ciet ar lielu troksni. Tad varēja redzēt, ka aiz abām vārtu pusēm bija paslēpušies vairāki vīri, kas pa vārtu dēļu plaisām sekojuši vērsa kustībām. Tagad viņi ātri aizšāva dzelzs bultas.

Nu vērsis bija vismaz laidarā iesprostots. Un no visām pusēm tagad sāka plūst ārā ļaudis. Nemaz nevarēja iedomāties, ka viņu ir tik daudz. Lida laukā no visām plaisām kā prusaki. Tie gan bija pa lielāki daļai vīri, bet netrūka arī sievu un pat bērnu.

Karla un Illimars devās pāri laukumam. Arī viņi uzrāpās uz mūra. Tur jau bija daudz ļaužu, tomēr tur pietika telpu vēl arī viņiem. Un tagad tiem atvērs skats uz laidaru: Vērsis staigāja baurodams, reizēm uzmetot asiņainu skatu cilvēkiem, kas atradās uz mūra un jumtiem. Viņš kasīja zemi tā, ka mēslu pikas lidoja pa gaisu. Likās, viņš nojauta, ka ļāvis sevi velti sagūstīt. Un tas viņu vēl vairāk satracināja.

Vārtu tuvumā, tieši zem Illimara tēvs un pārvaldnieks apspriedās. Pārvaldnieka vaigu bārda bija sviedros slapja un kakla saite uztraukumā aizgriezusies murgurpusē.

«Ko darīt?» jautāja tēvs. «Ciet mēs viņu nevaram dabūt. Cilvēka dzīvība ir

dārga. Un ganāmpulks nāks drīz mājās. Kur mēs lai liekam lopus?»

«Ko tas trakais ārdās?» dusmojās pārvaldnieks. «Padara cilvēku tieši nervozu.»

«Ir tikai viens ceļš,» teica tēvs.

«Es jau aizsūtīju pēc šautenēm,» atbildēja pārvaldnieks.

«Un manējā jau ir te,» teica tēva brālis pienākdams.

Viņš bija kailu galvu un pat kailām kājām, tikai krekļā, un nošļukušās biksēs. Bet viņa varenā divstobrene tam bija līdz.

Pie ganu mājas parādījās arī muižas sargs ar bisi katrā padusē.

«Nu viņu nogalinās. Nu to negantnieku nonāvēs,» runāja ļaužu pulkā.

Pretējā pusē kūtsaugšā bija trīs lodziņi un drīzi vien tajos parādījās pa vīra galvai. Domāja gan, ka pietiktu viena šāvēja, bet neviens no tiem nebija gribējis atteikties. Beidzot šaušanā piedalījās visi trīs mednieki. Tad lodziņos parādījās triju šauteņu stobri. Vērsis stāvēja laidara vidū un glūnēja uz augšu. Skatītāji klusēja, elpu aizturēdami.

Šāvēji saskatījās un trīs šāvieni norībēja gandrīz visi reizē. Viņu kopējā atbalss riņķoja laidarā un dūmu mākonīšgaisā apvienojās. Bet likās, ka vērsis šos šāvienus nemaz nav manījis. Viņš mazliet pasitās sāpus. Tad sāka pa laidaru rikšot.

«Skat, kāds velns!» teica tēva brālis, kas bija vecs mednieks. «Kā tam elles praulam vēl vajaga?»

Vērsis apcilpoja divus riņķus, tad it kā sagatavoja kājām sev vietu un mierīgi, lēni nolaidās zemē. Likās, ka viņš tikai apguļās. Mednieki izbrīnā skatījās cits uz citu.

«Tas tik ir brīnums,» pukojās tēva brālis. «Vai viņš ir apburts? Vai viņu var nošaut tikai ar sudraba lodi?»

Pagāja labs laiks, vērsis nekustējās un visi gaidīja. Tad kūts durvis parādījās muižas sargs. Slēpdamies aiz durvīm, viņš svieda vērsim ar mietu. Tas uzkrita šķērsām virs lopa, kas tomēr vēl nekustējās. Tad sargs viņam uzmanīgi tuvojās, kamēr bija klāt.

«Jau sen gatavs!» viņš iesaucās un visiem izspruka atvieglota nopūta.

Tai brīdī Illimars izdzirda mātes balsi lejā laukumā:

«Jūs te! Vai tiksiet zemē! Acumirkli zemē un mājās!»

Karla izturējās tā, it kā tas attiektos tikai uz Illimaru un nemaz nepakustējās. Bet māte pakāpās uz redelītes un abus aiz rokām novilka lejā. Viņa sāka tūlīniet, tos nemaz vairs vaļā neatlaizdama.

«Es skreju apkārt, sirds pilna baiļu, kur jūs esat palikuši šai sajukumā. Vai vērsim ragu priekšā vai cilvēkiem zem kājām. Un jūs tikai sēžat te. Kur man esot teātra skatītāji!»

«Skaties,» teica Karla un rādīja ar roku uz koku kaudzi.

Tur Tennis sēdēja vēl arvien savā vecajā vietā, pat koks tāpat rokā. Liekas, ka liels nekas viņam nav nodarīts, tikai dulls sadauzīts. To rādīja tas, ka viņš bija acubaltumus uz āru pagriezis.

«Ko tu vēl skaties,» bārās māte. Patieicies Dievam, ka pats neesi viņa vietā. Vienmēr tev jābūt visur tur, kur kas notiek. Gaidi, kamēr kādreiz isti dabūsi just.»

Un tā māte veda abus dēlus cauri muižai mājās.

Illimars jau sen bija gultā, kad pārnāca tēvs. Viņam bija šodien bijis vēl daudz darišanu. Illimars pamodās un dzirdēja vecākus pie galda runājām.

«Tā tik bija diena,» teica tēvs, un katrs vārds aizsniedza Illimara ausis. Nē, otras tādas vairs nevēlētos. Daudzu dzīvība bija svaru kausos un labi, ka tas viss vēl tā beidzās.»

Tad tēvs sāka stāstīt:

«Mežiniekiem gan bija klājies grūti. Tie patlaban sagatavo mežā baļķus jaunajam šķūnim. Viņi sēdējuši tai brīdī mežmalā un ēduši pusdienas. Tad viens pa jokam teicis: bet, ko jūs, vīri, darītu, ja muižas melnais vērsis patlaban paspruktu vaļā un nāktu šurp. Viens atbildējis: ko mēs darītu? — vairāk nekā, kā tik kokā augšā. Otrs teicis, ka bēgtu mežā, bet cits pat palielījies, ka dotos ar cirvi pretim. Sprieduši šā un tā, bet tad uzreiz ieraudzījuši, ka no muižas puses tu-

vojas liels putekļu mākonis un mākoņa priekšā pats vērsis. Kāds tad bijis uztraukums! Skrējuši šurpu un turpu, bet ista patvēruma nebijis nekur. Apkārt rets sēklas mežs, priedes slaidas un gludas. Beidzot tomēr visi tikuši kokos, pat tādi, no kuņiem to nav varējuši ne cerēt. Bet ar cirvi gan vairs neviens nav gribējis iet pretim. Vērsis trakojs zem kokiem kā ārprātīgs. No viru maizes kulelēm nav vairs nekas atlicies: samīdīti visi putras spainīši un siļķu mucīņas. Iztrakojies un tad skrējis uz muižu atpakaļ. Bet ar vienu veci gan bijis pēc tam posts — nav ticis vairs no koka zemē. Kā augšā ticis, neatcerās, bet zemē tikt vairs

nav pratis. Lūdzis Dievu un cilvēkus palīgā.»

Pie galda sarunas vēl turpinājās, bet Illimars atkal aizmiga. Viņa miegs gan bija ļoti nemierīgs. Viņš redzēja sapņos niknus vērsus, suņus un cilvēkus, kuņi rāpās kokos. Kad viņš pēc kāda laika atkal pamodās, tumšajā istabā bija dzirdama tikai gulētāju elpošana. Bet ārā laiku pa laikam uzliesmoja zibens, apgaismojot debesis, bija dzirdama pērķona rūkoņa, un lija lietus, it kā būtu atvērušās debesu slūžas. Zibeņi un rūkšana pamazām attālinājās, bet lietus gāzes turpinājās. Un to vienmērīgā šalkšana beidzot ieaijāja mierīgā miegā.

Tulkojusi Lonija Jēruma.

Jānis Jaunsudrabiņš

Teekann*)

Tegu on lihtsa teekannuga, mis oma ümmargusse, roosilise roosiga ehitud makku ei suutnud mahutada rohkem kui kaks liitrit vett. See kann oli juba vanadusest kollakaks läinud. Üle klaaside ja tasside kummardudes, või ka kitsal riiulil, või köögilaua kapikeses, sagedasti põrgates kokku jämedamate nõudege oli ta oma pika nina tugevasti ära tagunud. Ühe sõnaga, — suurt asja tast enam ei olnud, siiski tarvitada võis, ja niikaua kuni ei suudetud uut saada, oli see veel vägagi hää. Ja mis te ütlete, see kann ühel õhtul äkki oli kadunud. Otsas! Nagu vette kukkunud.

Lugu hargnes Roguli peres, Riia agulis, kitsas korterikeses. Isa, saabudes töölt, sõi rasva leiba ning tahtis karastuseks võtta paar lonksu teed peale. Ta küsis lastelt kus mamma, aga kui mammat polnud kodus, läks ise pliidi juurde. Eile

õhtueinel oli ta joonud tumepunast lõhmuseõite teed ning käsikinud ülejäänu hoida alles. See kergendas tal raskeid rindu sügisese karguses. Ta otsis müürikapikeses, riiulil. Kann oli kadunud kõige teega. Kõik eluruumid läbi otsinud Rogulis heitis pikali voodisse ning käratas lastele:

«Kuhu ta läks?»

«Ei mina tea,» vastas aasta seitsmene poiss, uuristades sõrmega auku tapeedisse.

Agaga tüdruk poole pea võrra vähem, teadis ütelda, et mamma on välja läinud, küllap vist, tädi Anna poole. Kruumini tädi pool ta käinud eile ja Vilipsonide pool täna enne lõunat.

«Küla luud...» pomises isa amaette ning käratas lastele, järsu kiiksatusega nihkudes päetsi poole: «A teie kus olite?»

«Meie? Kuskil.»

«Kuskil... Teie ju kunagi kuskil. Muudkui kolate hoovis ringi ning jätate ukse lahti, tulgu kes tahab. Vaadake järele, kas kõik noad ja kahvlid on alles!»

Lapsed, teatava töö juurde asunud, tundsid kergendust. Kardetavaim hetk, kus midagi võib poetuda, oli nüüd möödas.

*) Kultuurkapitali 1935. aastal auhinnat ja väljavalit tööde kogust «Vested» (Pastästi). — «Veste» — läti kirjanduses viimasel ajal tekkinud nimetus väheldase ulatusega jutustuse, novelli ja följetoni vahepealsele eepilise proosa žanrile.

Hakkasid klõbistama noa kasti kallal ja lugema nugasid, kahvleid ja lusikaid. Veel nad, päris omapead, vaatasid üle nõud ja vähesed köögiriistad, kui ka paberikotikesed jahu, suhkru, soolaga. Nagu selgus, ei puudunud midagi.

«No, ei siis ole muud, — te olete ta puuruks löönud. Ärge parem salakegi. Ma ju tean: üks teist hoidis sangast kinni, teine haaras nibust... Kolamata ja rüselmata ei püsi te minutitki. Nagu elajad, mitte nagu inimplapsed. Oodake aga, las tuleb mamma koju.»

Lastel ei jäänud muud üle kui oodata mammat ja nahatäit. Ei olnud nad eriti kurvad, ega rõõmsad, kuna tunda muret lesse üle mis veel tuleb, ei tulnud neile meelegi. Hää see hetk, mil turi ei pidanud millegi eest tasu maksma. Nad asusid kõõgi aknale ning näitasid nippi uulitsa maja lastele.

Isa siiski polnud veel päris rahunenud. Voodi jälle kiiksatas.

«Kus raamat? Aga silmapilk raamatu juurde!» Lapsed vaatasid üksteisele otsa, ajasid huuled mossi, ronisid aknalt maha ning venivatel sammudel läksid tuppa. Poiss võttis kummutilt aabitsa, kapsastunud lehtedega, päris hallide rulli keerdunud nurkadega, asetask selle lauale, laskus ise käsipõsitsi peale ning hakkas veerima.

«R—o—tt ja h—i—i—r. Hi—ir sō—n—ub ro—t—tile: „Lä—he—me maa—il—ma rä—n—nu—le...»

Väike tüdruk, kes veel ei tundnud tähti hääldas vennaga kaasa. Kuid mõlemad nad aegajalt heitsid pilgu voodi poole, et näha, kas isa juba magab. Harilikult tal, hommikul vara tõustes, oli kojutulles kombeks heita voodisse, ja teha väike uinak. Jah, kui sõna «rännule» oli kõlanud lamas isa käsi juba lodevalt voodiserval, ning hingamine oli muutunud vähe korisevaks. Lapsed veel hetke heitlesid mustade täheridadega, mis pakkusid nii mõndagi, kuid millele veed usna raske oli juurde pääseda, siis lükkas poiss raamatu eemale, ning nad hakkasid vestlema.

«Kas rott on hiire sõsar? küsis õde.

Ja vend, kes pidi kõike teadma, vastas:

«Jah, ainult üks on väike, teine suur. Sa nägid pildil. Suur sõsar ja väike sō-

sar. Samuti nagu üleval Goldbergidel on Berta, kas käib juba õmblemas, ja Datse veel hällis.»

«Aga kuidas ta saab rääkida?»

«Miks ta ei saaks rääkida? Kas tal's suud pole.»

«Aga kuhu nad lähevad?»

«Eks ikka maailma!»

«Nad mõlemad lähevad maailma... Kui tore!»

Oleks õde vennalt küsinud, mis on maailm ja kus see asub, ta poleks teadnud mida vastata. Kuid väiksel polnud enam tegu ei raamatu, rotti, ega hiirega. Ta tegeles nukuga, peene pika olevusega, lõtvu- nud liigetega ja hoopis laperguse peaga.

Ukse juures koputati.

«Mamma!» sosistasid lapsed ja tõttasid avama. Sisse tulles Roguli pereema kohe pistis pea tuppa.

«Juba magab?...» ta poolenisti küsis, poolenisti kinnitas nähtut, ning lapsed pooldavalt noogutasid valgejuukseliste pääkestega.

Roguli pereema auks peab ütlema, et ta, kuigi igal vabamal hetkel lendas külasid pidi, seks ajaks, mil pidi mees koju jõudma, oli alati kodus. Nüüd ta, oma hiline mis pärast oli niivõrd vihane, et, veel palitult üllt võtmata, andis poisile istmiku pihta ning langes plikale tukka sellepärast, et noa kastike oli riulilt maha kistud ning jäetud lauale. Siis ta küsis, kas isa juba olla söönud.

Lapsed taas noogutasid päädega, kartes lausuda mõnd sõna, kuna nüüd juba asi hakkas nihkuma õnnetu teekannu poole. Nad kartsid rääkidagi, et ei ärkaks isa, kuna nüüd kõik rippus ära tema ärkamisest.

Siiski koputamine, uste kiiksumine, plaksud ja ema ohjeldamatu hää olid juba äratanud isa. Kui Roguli pereema läks tuppa ja lapsed tema järel, istus isa voodiserval, tusane, sasis juukstega, vidukil silmiga, ning kräksutas, silmates naist.

«Maga, maga,» ütles naine rahustavalt.

«Täna väga! Teie siin vulistate nagu supipada, ja siis inimene saagu und silma. Ptüi! Ons üldse väärt elada, kui sa teenides ja vaeva nähes ei saa koju tulles suu-

täit sooja vettki. Neid külaskäike sa võiksid küll muul ajalgi teha. Päev on pikk.»

Eks nüüd tule! mõtlesid lapsed ja, tugevast instinktist kantuina, hiilisid kööki, et mitte olla esimesel silmapilgul haarde ulatuses.

Naine tahtis virutada vastu, kuid siis, nagu järele mõeldes, vastas leplikult:

«Ah, sa tahtsid teed? Seda me võime jalamaid muretseda.»

«Muretse, muretse!» mees otsekui luskus, lastes mõlemad sõnad kõrist kuuldavale nii mõnitavalt kui suutis. «Nii palju oleks minagi osanud, kui vett soojendada. Kuid eile jäid lohmuseõied ja täne ei ole enam ei teekannu, ega teed.»

«Toho imet!» küüatas Roguli pereema ja tormas kööki.

Kähku silmi ümberringi heites, tõmbas ta käed rusikasse, venitas lõua ettepoole nii, et kaelasooned pondusid, ja kisendas:

«Kuhu te mul ta panite, saatanad?»

Lapsed rühkisid ühtekokku ja huultega midagi ütlesid, kuid ei tulnud kuuldavale ühtki heli. Süüdi ju nad olid. Aegajalt jooksid välja hoovi, ust lukustamata, kuna võti oli raskesti pööratav. Võibolla tõepoolest tuli sisse mõri kaltsukorjaja või mustlasnaine ning näppas kannu...

Esimesena Roguli pereema haaras käest kinni Senta. Sellel alati võis rutemini midagi välja peksta. Keerates lapse pea põlvede vahele ning tõmmates maha juba nii õhukesed ja auklised püksikesed, ta vihtus peksmisepaika pihuga nii, et see muutus punaseks kui telliskivi. Laps kisendas, kuid kisa lämbus ema paksus seelikus. Lastes lapse lahti ja pannes ta seisma, kui see ise ei tahtnud püsida, Roguli pereema raputas teda ning küsis:

«Vasta sa nüüd mulle, kuhu te ta panite?»

Laps vaid hingeldas, pöörasest nutust, ja lahti lastuna, libises istukile põrandale. Lõpuks ta luksudes ja sõnahaaval suutis ütelda:

«Ei tea... Mina ei tea midagi!»

«Või ei tea? Ah, sina ei tea! Siis proovin krõbedamat rohtu.»

Järsult ta kargas plüüdi peale. Sääli siibri auku pistetult seisis kolm neli luua

hagu, kimpu köidetult. Oi, milline valu see oli, kui nendega peksti!

«Kallis mammi, — ma ei tea midagi, meie ei ole puutunud, meie ei ole puruks lõõnud, kallis mammakene...»

Plikal volasid sõnad suust sama ohjeldamatult, nagu pisarad silmist. Oma hirmus ta ei leidnud muud pelgupaika, kui pageda isa juurde, kuigi teadis, et see on temale sama kuri.

Pagemine seekord siiski päästis väikse Senta. Karates maha pliidilt ema haaras Pauli, ning see sai nii oma jao kui ka õe osa.

Hingeldades, päris väsinud rüselemisest tugeva poisiga, kes lookles kui angerjas hoides peksmisepaika, Roguli pereema jäi rahule, jõudmata mingisugusele selgusela teekannu kohta, kuigi keegi muu seal ei võinud süüdi olla kui lapsed.

Selletaolised lood tavalisest lõppesid vanemate riidu minekuga. Ema oli, kes lapsi tappis ja isa, kuigi hirmutas neid ema ja nahatäiega, ometi lõpuks hakkas kaitsjaks. See nüüd oli naise seisuhalt hoopis valesti. Ning siis langes pisaraid ja söimusõnu kui rahet. Sagedasti siis naabrid koputasid ühele seinale ning teisele, mis aitas rohkem, kui kõige tugevamad hoobid mehe suust. Nii see lõppes ka täna õhtul, ja vähehaaval Roguli korteris hakkas maad võtma rahu.

Ainult nüüd tulevase palgapäevani pidi läbi aetama ilma teekannuta.

Kerge ütelda: pidi läbi aetama ilma teekannuta. Kuid säärane läbisaamine nõudis nii palju pahaandust ja liigset tööd, et ei möödunud ühtki õhtut, ühtki hommikut, kus Rogulis ja Roguli pereema poleks meelde tuletanud kannu, kas nüüd hääs või halvast mõttes. Küll sääli, kallates vett trumlist kohe klaasi, kaldus lauale ja sai leib märjaks, või, pagana pihta, keev vesi kaldus mehele põlvedele, mis olid asetatud vildakile mööda kapikese uksest. Või jälle kruusist, kus ligunesid tee heinad, kallates tuli soga sekka. Polnud ju sellisel noul augukestega nibu, mis kõik soga kinni peab. Iga kord selliste sündmustega käis kaasas vastav jutuaajamine, mis alati lõppes ema ähvardusega võtta väikesed

veel kord käsile, et teada saada, mis sääl õieti tookord selle kannuga juhtunud.

Juhtus, et ammuoodatud palgapäeval Rogulis saabus koju tublisti vintis. Vaatamata kõigele sellele ta ei olnud unustanud sissepöördumast nõude kauplusesse ning võtmast uut teekannu, mida nüüd, asetades köögilauale igalt poolt silmitses. Ema, hästi tundes meest, kes purjuspäi oli liig riiakas, hoidus eemale; kuid lapsi uus nõu meelitas nii, et nad, pärani silmi ja sui, nihkusid lauale järkjärgult lähemale.

See oli alles teekann! Pärnis ümmargune nagu pall. Isegi kaas langes ühte selle ümmarikusega ja ise paendus kumeraks kooskõlastuva käänuga. Sang ka ümmarik. Ja ümmargune nibu, väljapaenutatud pärnis siiru-viiru viguriks. Ühel küljel oli samuti roos nagu vanal kannulgi, kuid see siin ol kollane, mustade lehtedega. Suur õis ja palju nuppe. Ja kann ise nii valge, hele ja kiilas. Ei saanud silmigi tra pöörata!

«Noh, — eks suudolge kätt völlanäöd! Ja purustage jälle!» hõikas isa lastele, ning need ruttasid esimest käsku täitma, hästi mõistes, mida tähendas teine lause.

Nii ju rääkisid vanemad alati. Nüüd muudkui paterda pori sees! — kui tõmmati jalga uued saapad. Nüüd muudkui kaota ära! — taskurätikut taskusse pistes. Nüüd muudkui neelake ära kõik korraga! — kui külaline tõi šokolaadi... Ei nad ei pane uuele kannule sõrmegi ligi, et midagi võiks juhtuda. Seisku! Vaadata ju võis eemalt.

Rogulis istus nüüd juba toas ning keskustles naisega. Ta, silmnähes, oli hääs tujus, kuna tõmbas enda tooli just naise tooli kõrvale ning pani talle käe ümber kaela. Kuid Roguli pereema oli tusane. Ta lükkas tagasi mehe käe ja lubas minna otsima midagi söögipoolist.

«Pardon,» ütles Rogulis haavunult. «Sulle ei meeldi mu hingeõhk.» Ta tõusis ning läks voodi poole, siis järsku pöördus kõrvale ja vaarus naisele järele kööki. Sääl ta seisatas, jalad laialt hargus, ning, kõigi viie sõrmega näidates uuele teekannule, lausus õpetlikult:

«Nüüd siis ära püüagi alleshoida. Vaata, et oleks jälle otsas. Mul ta ju õhust

kukkub kätte. Ma ju pean teenima need latid ja santiimid, mida sina pillad.»

Naine ei lausunud sõnagi, kuid tehes tuld pliidi alla ta näis nii ähvardav, et lapsed, otsides kaitset, taandusid lauast eemale ja hoidusid isa läheduses.

Nüüd vägagi pea võis midagi juhtuda, ja juhtuski. — Rogulis, alavääristavalt kräksutades, tõi kuuldavale sellise pöörase mõtte, et kann oleks veel täna päev terve ja korras, kui naine püsiks rohkem kodus ning ei aeleks mööda külasid. Oma kõne ta lõpetas mõnitava küsimusega, — mitu küla ta täna läbi jooksnud ning kuhu mõtlevat lennata esmaspäeval.

Isa kõneles ja aegajalt naeratas. See lastele kangesti meeldis, kuna isa naeris nii harva. Ja siis, õnnetuseks, Senta liig julgeks saades tuletas meelde, et mamma täna käinud...

Laps ei suutnud lõpetadagi, kus ema täna käinud. Raske hoop, just huultele, virutas valmisseatud sõnad tagasi. Samal hetkel Roguli pereema emakassi väledusega hüppas pliidiservale, tõmbas siibriaugust vitsad ning haaras lapse kättpidi. Lapsel tiirelda lastes ja ise ümberringi pööreldes ning lakkamatult pekstes, ta kordas tühimusenäht üht ja sama lauset:

«Kus kann? Kus kann?»

See vana veel vastamata küsimus oli järsku esile kerkinud seoses mehe etteheittega, et ta ei püsivat kodus ning ei nägevat ega teadvat, mis sünnib.

Tulivihase naine lakkas peksmast vaid siis, kui laps maha langes ning häldades, verise suuga, karjatas:

«Paul!»

Samal hetkel tormas poiss uksest välja. Kes teab kuhu ta oleks jooksnud ja kui kaua poleks koju tulnud, kuid teravsilme ema püüdis ta kinni trepi otsas ning tiris nagu tapajäära kõrvupidi tagasi.

«Aga nüüd ma tõmban sul naha üle pea, kui sa mus ei ütle, kuhu panid kannu,» kisendas ta vitsa kimpu üles tõstes. See kisagi juba ajas värina peale.

Poiss seekord ei olnud enam nii jonnakas, kui esimene kord. Ta hakkas emal käest kinni, suudles ja palus:

«Kallis memmeke, — anna andeks veel seekord. Ma kunagi enam ei tee seda. Mul kogemata juhtus.»

«Kas sa kuuled?» ütles Roguli pereema pöördudes mehe poole. «Sa sööks mu elusalt ära, kui saaks. Ilma soola ja leivata, kui aga saaks. Kas sa kuulsid nüüd? Kas tal poleks võinud samuti kogemata juhtuda ka siis, kui mina olen kodus?»

Ta kahmas jälle poisi kinni.

«Aga nüüd ma sulle küll näitan! Miks ei ütelnud sa mulle mineval korral tõtt?»

Vits vihises õhus ning poiss jälle lookles kui angerjas ema jalgade ümber, anudes ja lubades kõik ära seletada, kuidas olnud.

Lõpuks, kui juba naabrid tagusid mõlemilt poolt ja üks käsi koputas isegi välisuksele, viskas Roguli pereema puruks taotud vitsad nurka ja vajudes tooli peale kähvatas:

«Ära vähkre põrandal! Ni et jalamaid oleks püsti! Tõuse ja jutusta, kuidas see sul juhtus.»

Poiss kartis vastu põigelda. Ta tõusis üles. Nuttes, kobades valutavaid kohti ja vahtides punasetriibulistele kätele, ta alustas kogeledes:

«Ma võtsin... Mul.. Ma ei tea mida ma tahtsin...»

«Sa ei tea mida sa tahtsid? Maiust ajada sa tahtsid? Sa tahtsid juua teed. Eks ole tõsi? Ning suhkru tera oli sul juba pihus... Eks, Senta?»

Senta, veel nuuksudes ja pondunud huuli peopesaga pühkides, noogutas peaga.

«Ja siis mul libises jalg...»

«Mis sul libises? Kas paljas jalg värvitud põrandal võib üldse libiseda? Häbene nii valetades. Ütle parem, et te mõlemad läksite riidu, kes esimesena hakkaks pihta...»

«Jah, me tõuklesime. Ja siis mul libises jalg. Kann kukkus... Kukkus pliidilt maha.»

«Ja purunes!—Noh, mees, kas sa nüüd kuuled? Ta võinuks samuti puruneda, kui mina kodus oleks? Suudan's mina sellistel metsloomadel iga silmapilk juures seista? Kas mina neid saan vallatustelt kätt-pidi ära tirida? Siis sa ehmusid tugevasti,

ning teie korjasite killud kokku ja peitsite ära?»

Rogulis aina seisis ning kuulas kannatlikult.

«Ja siis? Ära kihele kui sinuga räägitakse!»

«Ma natuke mõtlikuks küll jäin. Siis korjasin killud kokku ja viskasin välja käigukohta.»

Kuula aga, mees! Kuula milline lihvitud suli. Ja põrand nii puhtaks pühitud, et mitte killukestki ei leia. Kus sa sääräsena endale otsa leiad...

Vähehaaval Roguli korter rahunes, vaikus. Naabrid võibolla tõmbaid kergendatult hinge, kuna nüüd võisid nad ise oma toimetuste kallale asuda.

Võiks mõelda, et vana teekann nüüd, pärast nii põhjalikku asja selgitamist saab täiesti välja heidetud Roguli perest, eriti kus tema kohale oli asunud palju kaunim ja mahukam. Aga nii see ei olnud. Ühel päeval vana teekann, kõige oma rasvase nööriaga, asus nii tihkamatult pale palet vastu oma perenemaga, et viimane kohkus rohkem, kui mõnda tonti nähes.

Oli taas laupäev, ja Roguli pereemal sähvatas meelde, et võiks pirukaid küpsetada. Tainas oli juba kohevil, tuli pliidi all põles praginal. Ta kummardus praadi-ahju juurde, et vaadata, kas see on küllaldaselt soe. Avas plekkukseke ja — kangestus...

Sääl ta oli!

Õnnetuseks, ka mõlemad lapsed seisis sääl samas seljataga, märkasid seda silmapilkselt ja hüüatasid:

«Mamma! Teekann... Terve!»

Nad olid südamest rõõmsad juhusliku leiu pärast.

Aga Roguli pereema oli nagu purjus. Ta tõusis püsti ning seisatas jupp aega, siis võttis istet ja istus nõjatudes kätega põlvedele.

Jah, nüüd nagu oleks mõni äkki talle vastu otsmikku virutanud. Nüüd tal selgesti tuli meelde: mees oli tol õhtul nagu haiglane. Ta leotas lõhmuse õisi. Mees jõi ja kiitis. Seda ju võivat juua suhkru- tagi. Ja kohe muutuvat rinnad kergemaks. Hoidku tee alles veel homme õhtukski. Siis ta hoopis järelemõtlematult

oli võtnud kannu ja asetanud praadiahju. — Tal oleks see ka kohe meelde tulnud kui mees oleks küsinud ainult teed. Kuid see oli hakkanud rääkima, et kann otsas, ning siis ka tema oli nagu pea kaotanud. Tal oli hoopis meelest läinud avada ukse-ke ja vaadata ahju...

Roguli pereema istus kaua mõtteisse vajunult, siis tõusis, viskas põllenurga peopesale, tõmbas välja kuumaks läinud kannu, kallas vedeliku solgitorru, raputas põhja seistunud soga. Raputas nii kaua ja nii tugevasti, kuni kann pörkas vastu to-ru äärt.

Klõksti!

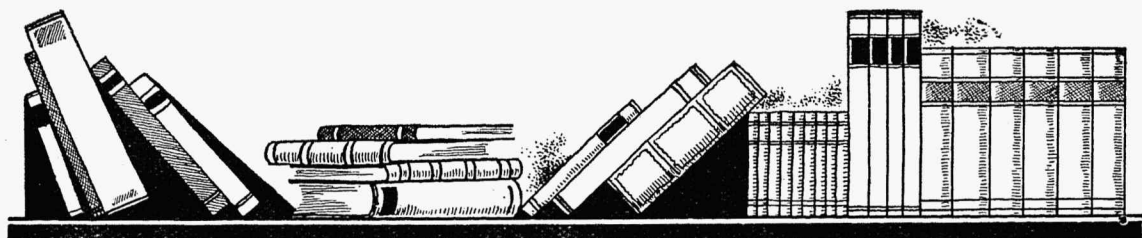
Roguli pereemale jäi kätte vaid sang, nagu pool krõnglit. Selle viskas ta esimesene rüppe, siis korjas kokku killud, kuni viimse tükikeseni, ning väljus väliskse kaudu.

Saabudes tagasi, viibutas ema laste poole sõrmega ja ütles karedal häälel:

«Nii et te mul isale sõnakestki! Mõist- site? Peate suu, — viin mõnikord külla või ostan midagi. Aga kui mitte, — siis teadke...»

Ning sellesama ähvardava sõrmega vii- pas ta laealuse siibri poole, kus ümmarikus augus seisis hirmu äratavalt tuliuus vitsa- kimp.

Tõlk. L. Švarts.

GRĀMATU GALDS • RAAMATULAUD

«Välis-Eesti» Austrālijas speciālnumurs.

«Välis-Eesti» šī gada 10. numurs veltīts Austrālijai, jo Sidnejas igauņu biedrība «Eesti Kodu Linda» (Igauņu māja Linda) 9. oktobrī svinēja 10 gadu darbības jubileju, kas Austrālijas igauņu dzīvē bija liels notikums. Biedrība dibināta 1927. gadā, kad visvairāk igauņu izce- ļoja uz Austrāliju. Dzīvojot svešā zemē un ļau- dīs, izceļotājs arvien vairāk atsvešinājas no sa- viem tautiešiem un dzimtenes, un jaunajai pa- audzei draud pilnīga pārtautošanās, bet pret šo stāvokli cinās aizrobežas igauņu organizācijas. Lieli nopelni šai ziņā jubīlārei — Austrālijas igauņu biedrībai «Eesti Kodu Linda», kas 10 ga- dus bijusi visiem šai tālajā kontinentā dzīvojo- šiem igauņiem istas, igauņiskas mājas.

Jubīlejas gadījumam Igaunijas konsuls Sid- neajā Joh. Kaivs veltījis atzinīgu rakstu, kas ievietots «Välis-Eesti» pēdējā numura ievadā. Ot- rā rakstā «Eesti Kodu Linda» priekšnieks A. Norraks sniedz ziņas par igauņu organizēšanos jau priekš 25 gadiem, bet šī pirmā Austrālijas igauņu biedrība pastāvējusi tikai 1 gadu.

«Välis-Eesti» Austrālija erinumber.

«Välis-Eesti» kāsesoleva aasta 10. number on pühendatud Austrālijai, kuna Sidney eesti selts «Eesti Kodu Linda» 9. oktobrī pūhītses 10 aasta tegevusjuubelī, mis Austrālija eestlaste elus oli suursūndmuseks. Selts on asutatud 1927. aastal, mil kōige enam eestlasi rāndas vālja Austrālijasse. Elades vōōral maal vōōra rahva keskel, vāljaraudaja ūha enam vōōrdub oma kodumaalastest ja sūnnimaast, ning noort pōlve āhvardab tāielīk ūmberrahvustumīne, kuid selle ollukorra vastu vōitlevad vāliseestlaste organi- satsiōnīd. Suured teened ses suhtes on juubī- rālīl — Austrālija eesti seltsīl «Eesti Kodu Lin- da», mis 10 aasta jooksul on olud kōigīle sel kaugel kontīnendīl elavatele eestlastele tōeli- seks, eestlaslikuks koduks.

Juubelī juhuks Eesti konsul Sidneys Joh. Kaiv on pūhēndanud tunnustava artiklī, mis avaldatud «Välis-Eesti» viimases numbrī. Teises artiklīs «Eesti Kodu Linda» esimees A. Norrak esītab teateīd eestlaste organisēerumīse kohta juba 25 aasta eest, mil see esimene Austrālija eesti selts pūsinud vaid 1 aasta.

Tris plaši raksti stāsta par igauņu dzīvi Austrālijā atsevišķās vietās. Priekš desmit gadiem Austrālijā bijis ļoti viegli atrast darbu. Šai ziņā daudz iespēju snieguši Ziemeļ-Kviinslendas provinces plašie cukurniedru lauki un kokrūpniecība. Tāpat tur netrūkst zemkopībai un ganībām derīgas zemes, tikai tā apaugusi bieziem mežiem, kuru nolīšana prasa daudz pūļu un pacietības. Vairāki igauņi ieguvuši šādas zemes gabalus un iekārtojuši kokzāģētavas. Pēc meža nociršanas tie nodarbojas ar lopkopību un sāk pamazām apstrādāt zemi. Citiigi strādājot, Kviinslendas igauņi sasnieguši turību, viņi dzīvo labos apstākļos un vairāki iegādājušies automobiļus, lai vieglāk varētu satikties ar tālāk dzīvojošiem tautiešiem.

Sidneņā ap 50 igauņu strādā kurpnieka darbu, jo izrādījies, ka tas ir ienesīgs amats. Austrālijā patlaban šo darbu sākuši strādāt pat inteligēnto profesiju laudis — farmaceiti, žurnālisti, aktieri, kantoristi, mūziķi, pat daži profesori un ģenerāļi. 30 igauņietes atvērušas Sidneņā šuvēju darbnīcas un modes preču veikalus. Daži igauņi ir arī fabrikanti.

Sidneņas apkārtnē dzīvojošie igauņi pa lielāki daļai nodarbojas ar lauksaimniecību. Igaunņu fermeri Austrālijā audzē sevišķi daudz tomātu un citu dārzāju, kam Sidneņas tirgū augstas cenas. Dažiem igauņiem pieder vistu farmas, citi iekārtojuši lielus augļu dārzus un puķu, sevišķi gladiolu, plantācijas. Farmeru grūtais darbs nes labus augļus, tā kā Austrālijas igauņi var droši skatīties nākotnē.

E. Leppa raksts stāsta par igauņu izeļotāju dzīvi Austrālijas svina raktuves Mont-Isā, kur strādnieki nopelna dažos gados krietnu sumu naudas, ar ko vēlāk tie mēdz atvērt kādu uzņēmumu pilsētā vai kļūst par fermeriem.

«Vālis-Eesti» 10. numurā atrodam vēl plašus rakstus par igauņu izeļotāju dzīvi un dēkām Kanādā, Losandželosā, Šanhajā un citur.

Plaša nodaļa savukārt iepazīstina aizrobežas igauņus ar svarīgākajiem notikumiem Igaunijas valsts iekšējā dzīvē.

Ārzemju igauņu žurnāla jaunākais numurs sniedz arī interesantas ilustrācijas par Austrālijas igauņu sabiedrisko dzīvi — «Eesti Kodu Linda» pirmo un pēdējo valdi, Sidneņas tirgotāju apvienības valdi, Austrālijas igauņu skolas svinīgo aktu mācības gada beigās, Sidneņas igauņu biedrības jaukto kori un tautisko deju trupu, izbraukumu ainas, jubilejas svinību attēlus, skatus no igauņu fermeru un kalnraču dzīves Austrālijā un zvejnieku dzīves gaitām Kanādā, kā arī aktuālākiem notikumiem Igaunijā.

«Vālis-Eesti» ik mēnesi iznāk Tallinnā un lielā eksemplāru skaitā izplatās visā pasaulē. Tas saasniedz katru zemes stūri, kur vien dzīvo igauņi, apvienodams tos visus savām garīgajām saitēm vienā lielā aizrobežas igauņu saimē.

Kolm ulatuslikku artiklit jutustavad eestlaste elust Austrālijas, eripaikades. Kümne aasta eest olnud Austrālijas väga kerge tööd leida. Selles suhtes suuri võimalusi pakkunud Põhja-Kviinslendi provintsi laialdased suhkrupillaroo istandused ning puutööstus. Samuti pole seal puudu põllunduseks ning karjamaaks kõlbulikut maast, ainult see on kaetud paksu metsaga, mille kütistamine nõuab palju vaeva ja kannatust. Nii mitugi eestlast on omandanud sääraseid maatükke ning seadnud sisse saeveskid. Peale metsa laastamist nad tegelevad karjakasvatusega ning hakkavad vähehaaval harima maad. Usinasti töötades, Kviinslendi eestlased on saavutanud jõukuse, nad elavad häades oludes ning mitmedki on muretsenud autod, et kergemini võiks pidada ühendust kaugemal elavate kodumaalastega.

Sidneys 50 eestlaste ümber töötavad kingsepadena, kuna on selgunud, et see on tulutoov amet. Austrālijas nüüd seda tööd on hakanud tegema isegi intelligentsekutselised inimesed — farmatseudid, ajakirjanikud, näitlejad, kontori-metnikud, muusikud, isegi mõni professor ja kindral. 30 eestlannat on avanud Sidneys õmelustöökojad ning moeärid. Mõned eestlastest on ka vabrikandid.

Sidney ümbruses elutsevad eestlased on enamasti põllumehed. Eesti farmerid kasvatavad Austrālijas eriti palju tomaate ning muud aiavilja, mis Sidney turul kõvas hinnas. Mõne-dele eestlastele kuuluvad kanafarmid ja osa on sisse seadnud suured viljapuuaiaid ning lilled, eriti gladiolade, plantatsioonid. Farmerite raske töö kannab hääd vilja, nii et Austrālia eestlased võivad julge pilguga vaadata tulevikku.

E. Lepa artikkel jutustab väljarändajate elust Austrālia tinakaevandustes Mont-Isas, kus kaevarid teenivad mõne aastaga tubli summa raha, millega hiljem avatakse mõni ettevõtte või hakatakse farmeriks.

«Vālis-Eesti» 10. numbris leiame veel ulatuslikke kirjutusi eesti väljarändajate elust-olust Kanaadas, Los-Angelesis, Šanhais ja mujal.

Mahukas ajakirja alajaotus omakorda tutvustab väliseestlasti tähtsamate sündmustega Eesti riigi siseelus.

Väliseestlaste ajakirja viimane number sisaldab ka huvitavaid illustratsioone Austrālia eestlaste seltskondlikust elust — «Eesti Kodu Linda» esimese ja viimase juhatuse, Sidney kaupmeeste liidu juhatuse, Austrālia eesti kooli piduliku õppeaasta lõppaktuse, Sidney eesti seltsi segakoori ning rahvatantsude trupi, matka pilte, juubeli pidustuste ülesvõtteid, pilte eesti farmerite ning mäekaevarite elust Austrālijas ja kalurite elust-olust Kanaadas, kui ka aktuaalseisimaist sündmustest Eestis.

«Vālis-Eesti» ilmub iga kuu Tallinnas ning suurel eksemplaride arvul laiub terves maailmas. Ta leiab üles iga maanurga, kus aga elavad eestlased, ühendades neid kõiki oma vaimesete sidemetega üheks suureks väliseestlaste perekks.

Vai vēl aizvien nav nevienas latviešu organizācijas, kas uzņemtos arī ārzemju latviešu apvienošanas darba vadību? Vai arī ārzemēs dziļojošiem latviešiem ciešas saites ar dzimteni nebūtu liels atbalsts svešumā, kuru tos savā laikā aizpūtuši dažādi vēji un vētras? L. J.

Lietuvas žurnālistu savienības gada grāmata.

Labs lietuvju rakstniecības un preses parādību un notikumu spogulis ir Lietuvas žurnālistu savienības gada grāmata, kuru izdod jau otro gadu. Šā gada izdevumā ievietoti arī vairāki raksti par lietuvju žurnālistu saimes sadzīvi ar latviešu un igauņu preses ļaudīm.

Pr. Dailide rakstā «Baltijas preses antante» apraksta šī sadarbības veida vēsturi un pakāvejas pie nākotnes uzdevumiem. «Nevienā citā dzīves nozarē Baltijas tautu tuvināšanās centieni nav tik skaisti izteikušies kā preses sadarbībā,» raksta Dailide. Tālāk autors vērs uzmanību uz to, ka piecos gados Baltijas preses antante ir augusi ne tikai idejiski, bet nostiprinājusies arī formāli. Preses antante, kuras rindās esot daudz sirsniņu Baltijas valstu tuvināšanās draugu, veicinot sadarbību visās dzīves nozarēs. Ja nu visās trijās valstīs ir ap divdesmit dažādu organizāciju, kuŗas vieno ik gadus sarīkojamās Baltijas valstu nedēļas sanāksmes, tad šādu profesiju, zinātnes, mākslas un citu organizāciju sadarbību lielā mērā veicinājusi prese. Prese ir izcēlusi šādas tuvināšanās vajadzību un norādījusi arī tās konkrētos uzdevumus. Labs piemērs — Baltijas preses antantes loma triju valstu politiskās savienības dibināšana. Pēc 1934. gada 12. septembra, kad parakstīja triju Baltijas valstu politiskās sadarbības līgumu, preses antantes darbs veltīts jaunā kopdarba paplašināšanai un nostiprināšanai. Tagad preses antante savā organizācijā nonākusi jau līdz stāvoklim, kad tai jāsāk domāt par jaunām komisijām, par biroju un tamlīdzīgu organu dibināšanu. Bet arī patreizējā organizācijas stāvoklī preses antante spējusi veikt lielu darbu. Manāmi uzlabojušās Lietuvas, Latvijas un Igaunijas preses attiecības. Kaut arī šad un tad izceļas asāka laikrakstu polemika, tad pa lielāku daļai gan tāpēc, ka par šo izcelšanos ieinteresēti sveši ārējie spēki. Cīņa ar savstarpējās nesaņaušanās iemesliem un sadarbības gara nostiprināšana ir Baltijas preses antantes turpmākā darba uzdevums.

J. Žlabys rakstā «Igaunija un Latvija» atstāsta Latvijas un Igaunijas preses saimes atpūtes namos pavadītā vasaras brīvlaikā gūtos iespaidus. Kā Latvijas preses biedrības viesis autors uzturējies Kemeru viesnīcā, jo Siguldas pili tanī laikā vēl tikai remontēja. Ar Kemeru viesnīcas ērtībām un apkārtnes skaistumu Lietuvas žurnālistu gada grāmatas lasītāji var iepazīties turpat četrās lappusēs. Zeme un daba visām trim tautām lielā mērā līdzīga — uzsvērs autors, bet atšķirības jāmeklē saimnieciskās un

Kas ikka vēl ei leidu ūhtki lāti organisat-siooni, kes vōtaks endale vālislātlaste ūhenda-mise tōo juhtimise? Kas ka vālismail elavaile lātlastele tihedad sidemed kodumaaga poleks saureks toeks vōōrsil, kuhu neid omal ajal paa-sanud mitmesugused tuuled ja tormid? L. J.

Leedu ajakirjanikkude liidu aastaraamat.

Hāāks leedu kirjanduse ning ajakirjanduse nāhtuste ja sūndmūste peegliks on Leedu ajakirjanikkude liidu aastaraamat, mida antakse vālja juba teist aastat. Selle aasta vāljaandesse on paigutatud ka mitu kirjutust leedu ajakirjanike pere ūhisest elust lāti ning eesti ajakirjandusrahvaga.

Pr. Dailide artiklis «Balti presse antante» kirjeldab selle koostōōlaadi ajalugu ning peatub tuleviku ūlesannete juures. ūheski teises eluavalduses Balti rahvaste lāhenemise pūieded pole nīi kaunist vāljendust leidnud, kui ajakirjanduse koostōōs, kirjutab Dailide. Edasi autor juhib tāhelepanu sellele, et viie aasta jooksul Balti ajakirjanduse antante on kasvanud mitte ainult ideeliselt, vaid juurdunud ka formaalselt. Ajakirjanduse antante, mille ridades on palju sūdamlikke Balti riikide lāhendamisōpru, soodustavat koostōōd kōigis eluvaldustes. Kui nūūd kōigis kolmes riigis on 20ne mitmesuguse organisat-siooni ūmber, mida ūhendavad igal aastal toimepandavad Balti riikide nādala koosviibimised, siis sāārast kutseliste, teaduse, kunsti ja muude organisat-sioonide koostōōd on suurel māāral soodustanud ajakirjandus. Ajakirjandus on rōhutanud sellise lāhenemise vajadust ning vihjanud ka selle konkreetsele ūlesannetele. Hāā nāide — Balti ajakirjanduse antante osa kolme riigi poliitilise liidu rajamisel. Pārast 1934. aasta 12. septembrī, mīl kirjutati alla kokkulepe kolme Balti riigi poliitiliseks koostōōks, ajakirjanduse antante tōo on olnud pūhendatud uue ūhistōō laiendamisele ning kindlustamisele. Nūūd ajakirjanduse antante on oma organisat-sioonīs jōudnud juba sellise seisukor-rani, et peab mōtlemā uuest komisjonist, bū-roost ning selletaoliste organite loomisest. Kuid ka praeguses organisat-siooni saisukorras ajakirjanduse antante on suutnud āra teha suure tōo. Tumduvalt on paranenud Leedu, Lāti ja Eesti ajakirjanduslikud suhted. Kuigi vahetevahel tekib teravam ajalehtedevaheline polemika, siis enamasti kūll seepārast, et selliste tūlīde tekkimisest on huvitatud vōōrad vālisjōūd. Vōitlus omavahelīse arusaamatuste tekkimis-pōhjustega ning koostōō vaimu kindlustamine on Balti ajakirjanduse antante edaspidise tege-vuse ūlesandeks.

J. Žlabys artiklis «Eesti ja Lāti» kirjutab Lāti ning Eesti ajakirjanduse pere puhkekodu-des veedetud suvepuhkusel saadud muljeist. Lāti ajakirjanduse pere kūllalīsenā autor on elanud Kemerī hotellīs, kuna Sigulda lossi tol ajal alles remonteeriti. Kemerī hotelli mugavustega ning ūmbruse iluga Leedu ajakirjanikkude liidu aastaraamatu lugejad vōivad tutvuda peagegu neljalehekūljelīse kirjelīduses. — Maa ja loodus

gara dzīves plāksnē. Lai labi saprastos, jāmācās pazīt šīs atšķirības.

A. Rimydis atstāta savus iespaidus, kas gūti uzturoties Latvijā kā preses antantes nacionālās komitejas viesim. Lietuvju žurnālistiem sevišķi patikusi latviešu preses darbinieku sirsnība, oficiālo galda runu īsums un pavaidoņa — Latvijas preses biedrības darbinieka O. Nonāca vispusīgās zināšanas, ar ko viņš lieliski atvietojis profesionālos gidus. Siguldas pili viesi atraduši visu, pēc kā var ilgoties miesa un gars.

Lielš notikums lietuvju žurnālistu dzīvē — žurnālistu pensiju likuma projekts. To ierosinājuši paši žurnālisti. Pie likumprojekta izstrādāšanas zināma loma esot arī Latvijas pensiju likumam.

A. V.

Pro juventute Baltica.

Nr. 3. 15. IX. 37. Tartu.

Ja pirmā dubultburtnīca bija veltīta galvenokārt programatiskiem un ideoloģiskiem rakstiem, tad šis numurs sniedz pārskatu gan par bērnu aizgādniecību dažādās Baltijas valstīs vispārī («Über Kinderfürsorge in Litauen»), gan dažādās aizgādniecības iestādēs («Aperçu sur l'activité de la Croix-Rouge Lettonne»), gan referātus par kongresiem (Le 3-me Congrès pour la protection des mères et des enfants des Etats Baltiques) un jubilejām (Ein finnisches Wohltätigkeitsjubiläum). No šiem pārskatiem ir redzams, kas citās zemēs ir ievērojams cieniņš darīts tautas vitālo spēku saglabāšanā un vispār tautas veselības uzlabošanā. Tā, piemēram, dabūjam zināt, ka bērnu aizgādniecība Somijā, šķiet, būtu sevišķi priekšzīmīgi nostādīta. Te pabalstamo bērnu audzināšana notiek galvenokārt ģimenēs, ne patvermēs. 1936. gadā no visiem aizgādniecībā bijušiem bērniem 30.000 bijuši novietoti ģimenēs un tikai 6.000 patvermēs vai audzināšanas iestādēs. Par spēcīgo cīņu tuberkulozes apkaņošanā Somijā liecina skaitļi: 1929. gadā ar tuberkulozi miruši uz 10.000 cilvēkiem 23,5%, bet 1936. g. jau tikai 16,5%. Divi raksti ir arī par veselības kopšanu — viens runā par alkohola iespaidu uz dzīvo organismu, otrs par zīdaiņu mirstības apkaņošanu.

Tūrisma Apskats,

Sabiedrisko lietu ministrijas oficiālais izdevums, š. g. 8./9. numurā rakstā «Tūrisma bilance 1936. gadā» sniedz, starp citu, interesantu statistiku par ārzemnieku tūristiem Latvijā un otrādi:

«Pēc statistiskās pārvaldes sakopotām ziņām 1936. gadā mūsu valstī pa dzelzceļu, ūdens ceļiem, ar gaisu un mehāniskiem (auto un tml.) satiksmes līdzekļiem, iebraukuši pavisam 67.657 ārzemnieki, pret apm. 60.613 ārzemniekiem 1935. gadā. 1936. g. no Latvijas izbraucis 63.961 ārvalstnieks. Sadalot iebraucējus pēc caurmēra uzturēšanās ilguma, konsta-

on kōigil kolmel rahval suurel mēāral sarnased, — rōhutab autor, — aga lahkuminekuid tuleb otsida majanduslike ja vaimse elu pinnal. Et hāsti ūksteist mōista, peab ōppima tundma neid lahkuminekuid. —

A. Rimydis seletab oma muljeist, mis saadud viibides Lātis ajakirjanduse antante rahvuskomitee kūlalisena. Leedu ajakirjanikele on eriti meeldinud lāti ajalehemeeste sūdamlikkus, ametlikkude lauakōnede lūhisus ning — Lāti ajakirjanduse seltsi juhatusē liikme O. Nonatsi igakūlgsed teadmised, millega ta suurepāraselt asendanud profesionāalseid turismijuhte. Sigulda lossis kūlalisēd olevat leidnud kōike, mida vōib igatseda keha ja vaim.

Leedu ajakirjanike elu suursūundmuseks on ajakirjanikkude pensioni seaduse eelnōu. Seda on algatanud ajakirjanikud ise. Seaduse eelnōu vāljatōotamise juures teatav osa olevat ka Lāti pensioni seadusel.

A. V.

Pro juventute Baltica.

Nr. 3. 15. IX. 37. Tartus.

Kui esimene kaksikvihk oli pūhendatud peamiselt programmilistele ja ideoloogilistele artiklitele, siis see number annab ūlevaateid kūll lastekaitsest ūksikus Balti riiges ūldiselt («Über Kinderfürsorge in Litauen»), kūll mitmesugustes abistamise asutustes («Aperçu sur l'activité de la Croix-Rouge Lettonne»), kūll referaate kongresside kohta (Le 3-me Congrès pour la protection des mères et des enfants des Etats Baltiques) ja juubelist (Ein finnisches Wohltätigkeitsjubiläum). Neist ūlevaateist nāeme, mis teistes maades on tāhelepanuvāārivat tehtud rahva elava jōu alalhoidmises ja ūldse rahva tervise parandamises. Nii, nāiteks, saime teada, et lastekaitse Soomes nāib olevat eriti eeskujulikult lābi viidud. Sāāl toetustvajavate laste kasvatamine toimub peamiselt perekondades, mitte lastekodudes. 1936. aastal kōigist toetustvajavaist lastest 30.000 olnud asetatud perekondadesse ja ainult 6.000 lastekodudesse vōi kasvatusasutustes. Tugevast vōitlusest tuberkuloosi vastu annavad tunnustust jārgmised arvud: 1929. aastal on surnud tuberkuloosiga 10.000 inimese kohta 23,5%, aga 1936. a. juba ainult 16,5%. Kāks kirjutust on ka tervishoiu kohta — ūks rāābig alkoholi mōjst elavale organismile, teine imikute surevuse vastu vōitlemisest.

Turismi Ringvaade,

Ūhiskondlike asjade ministeeriumi ametlik vāļjaanne, k. a. 8/9. numbris artiklis «Turismi bilanss 1936. aastal» esitab muuseas huvitava statistika vālisturistide kohta Lātis ning ka vastupidi:

«Statistika ameti kogutud andmete pōhjal, 1936. a. on meie maale sissesōitnud raudteel, veeteel, ōhu ning mehaaniliste (autod jne) liiklemisvahenditōga kogusummas 67.657 vālismaalast, umbes 60.603 vālismaalase vastu 1935. aastal. 1936. a. on Lātit vāļjunud 63.961 vālismaalast. Jaotades sissesōitjaid keskmise kohalviibi-

tēts, ka visilgāk Latvijā uzturējušies SPRS pilsoņi, caurmērā 20,6 dienas, Itālijas pilsoņi 19,8 dienas, Zviedrijas — 17,5 dienas, Lietuvas — 17,2 dienas, u. t. t.

Statistiskā pārvalde izdarījusi arī aptaujas lielākās viesnīcās par ārzemnieku vispārējiem izdevumiem, kas dotu zināmus pieturas punktus grūtajam aprēķinam, cik ārzemnieki atstāj Latvijā naudas. Konstatēts, ka visvairāk naudas pie mums atstāj ciemiņi no Amerikas, SPRS un Anglijas, vidējos dienas izdevumus uzrāda ceļotāji no Vācijas, Skandināvijas valstīm un Šveices, bet maz naudas izdod iebraucēji no kaimiņu valstīm, Itālijas u. c.

Ļoti interesantu ainu uzrāda skaitļi par Latvijas pilsoņu izbraukumiem uz ārzemēm. 1936. gadā no ārzemēm atgriezušies 27.282 Latvijas pilsoņi, pavadot ārzemēs 623.420 dienas; no tām Vācijā pavadīts 27,7%, Igaunijā — 17,4%, Lietuvā — 8,1%, Polijā — 6,3% no visu ārzemēs pavadīto dienu kopskaita. Visilgāk mūsu pilsoņi uzturējušies Francijā (katrs ceļotājs caurmērā 93,2 dienas, studiju, veselšanās u. c. nolūkos; daži pilsoņi pat vairākus gadus no vietas dzīvojuši Francijā), Šveicē (60 dienas), Anglijā (52 dienas), Itālijā (49,9 dienas), Vācijā (31,6 dienas), Zviedrijā (24 dienas), SPRS (23,3 dienas), Polijā — 14,7 dienas, Igaunijā — 8,7 dienas un Lietuvā — 8,6 dienas.

Runājot par Baltijas valstu sadarbību tūrisma laukā, «Lietuvos Žinios», starp citu, izsakās: «Vispirmā kārtā nevajadzētu aizmirst, tūrisma laukā sadarbību ar Latviju un Igauniju. Sadarbība taisni šē nepieciešama. Braukot uz atsevišķām Baltijas valstīm ne visiem ārzemju tūristiem būs parocīgi. Ja tie ir ceļojošie tūristi, kādu ļoti daudz, tad tiem vajadzīgs lielāks maršruts, un visas trīs Baltijas valstis kopā jau sastāda lielu un interesantu tūrisma objektu. Tādēļ, šis darbs būtu saskaņojams jau sākumā. Tā ir laba izdevība praktiski sadarboties.»

Sniedzams šo citātu no lietuvju laikraksta, «Tūrisma Apskats» savā 10./11. numurā piebilst: «Pēc mūsu ieskata, Baltijas valstīm sākumā vajadzētu izdot kopīgu propagandas prospektu svešvalodās zem vadošā pamudinājuma, piemēram: «Jūsu nākošais ceļojums Baltijas valstīs!», kurā būtu sīki izstrādāts tūrisma maršruts ārzemniekiem no Lietuvas - Vācijas robežas, Latvijas - Polijas robežas vai Igaunijas jūras robežas cauri visām trim valstīm.»

Vispāri visām trim kaimiņu zemēm darbība tūrisma izveidošanā būtu saskaņojama.

«Jaunoji karta», Lietuvas jaunatnes žurnāls.

Lietuvju tautas aktīvākā jaunatnes daļa aug un veidojas stipra garā un miesā organizācijā, kurai dots zīmīgais «Jaunās Lietuvas» vārds. Šīs organizācijas jauniešu rindās pulcējas pilsetu un lauku jaunatne, studenti, skolnieki un viņu skolotāji. «Jaunās Lietuvas» kustība lielu interesi lietuvju jaunatnē izsauca jau pašā organizēšanās sākumā — ap 1927. gada vidu, jo jaunlietuvju darba sācēji pāri visām politiskām

mise aja jārgi, on konstateeritud, et kõige kauem Lätis on viibinud SPRS kodanikud, keskmiselt 20,6 päeva, Itaalia kodanikud 19,8 päeva, Rootsi kodanikud 17,5 päeva, Leedu 17,2 päeva jne.

Statistika amet on kogunud andmeid suuremates võorastemajades ka välismaalaste üldkukuluste kohta, mis annaks teatud peatuspunkte raske arvestuse tegemiseks, kui palju jätavad välismaalased raha Lätti. On selgitatud, et kõige rohkem raha jätavad siia küllastajad Ameerikast, SPRS-ist ja Inglismaalt, keskmised päevakulutused on reisijatel Saksamaalt, Skandinaavia riikidest ning Šveitsist, aga vähe kulutavad sisse sõitjad naaberriikidest, Itaaliast jne.

Väga huvitavat pilti pakuvad andmet Läti kodanikkude välismaareisudest. 1936. a. on välismailt tagasi jõudnud 27.282 Läti kodanikku viibides välismaal 623.420 päeva; sellest on veedetud. Saksas — 27,7%, Eestis — 17,4%, Leedus — 8,1%, Poolas — 6,3%, kõigi välismail veedetud päevade kogusummast. Kõige kauem meie kodanikud on viibinud Prantsusmaal (iga reisija keskmiselt 93,2 päeva, õppimise, terviseparanduse j. m. otstarbeil; mõni kodanik isegi midu aastat järgemööda on elanud Prantsusmaal), Šveitsis (60 päeva), Inglismaa (52,1 päeva), Itaalias (49,9 päeva), Saksas (31,6 päeva), Rootsis (24 päeva), SPRS (23,3 päeva), Poolas (14,7 päeva), Eestis (8,7 päeva), ja Leedus (8,6 päeva).

Kõneldes Balti riikide koostööst turismi väljal «Lietuvos Žinios» muuseas lausub: «esijoomes ei tohiks turismi väljal unustada koostööd Läti ning Eestiga. Koostöö just siin on hädavajalik. Igal välituristil pole käepärane küllastada üksikuid Balti riike. Kui nad on rändturistid, milliseid on väga palju, siis nad vajavad suuremat maršruuti ning kõik kolm Balti riiki kokku juba moodustavad suure ja huvitava turismi objekti. Sellepärast seda tööd tuleks kooskõlastada juba alguses. See on hää võimalus praktiliseks koostööks.»

Esitades selle tsitaadi leedu ajalehest «Turismi Ringvaade» oma 10/11. numbris lisab juurde: «Meie seisukohalt, Balti riigid peaks alguses välja andma ühise propaganda prospekti võorkeeltes juhtiva ergutusega, näiteks: 'Teie tulevane reis Balti riikidesse!', kus oleks peensustes välja töötatud turismi maršruuti välismaalastele Leedu-Saksa piirist, Läti-Poola piirist või Eesti merepiirist alates läbi kõigist kolmest riigist.» Üldse kõik kolm naabermaad peaks kooskõlastama turismi väljaarendamise tegevust.

«Jaunoji Karta», Leedu noorsoo ajakiri.

Leedu rahva aktiivseim noorsoo osa kasvab ja areneb tugevaks vaimus ja kehas organisatsioon, millele antud tähendusriikas «Noor - Leedu» nimetus. Selle organisatsiooni noorte ridadesse koguneb linna ja maa noorsugu, üliõpilasi, õpilasi ning nende õpetajaid. «Noor - Leedu» liikumine sai suure huvi osaliseks juba organiseerimise algul — 1927. aasta keskpaiku, kuna noorleedulaste töö alustajad kõrgemal

strāvām, kas to laiku vēl mulsināja ne tikai lietuvju vecāko, bet arī jaunāko paaudzi, augstu pacēla stipras personības, savā nacionālajā kultūrā spēcīnātas un vienotas tautas un mūžam brīvas valsts ideālu karogu. Apvienības dibinātāji bija studenti — pulciņš korporācijas «Neo-Lituanija» biedri. Atzinuši, ka ne nīkšana konventa šaurās telpās studiju brīvā laikā, bet nodošanās jaunatnes audzināšanai sabiedrības un valsts uzdevumiem ir katra studenta cienīgs un lietderīgs darbs, tie ķērās pie lauku jaunatnes organizēšanas. Ar dedzību sāka, tā lieliski sekmējās.

Kad šo vasaru «Jaunās Lietuvas» apvienība svinēja 10 gadu pastāvēšanu, tai bija jau 1071 nodaļa ar 40.665 biedriem. Vēl daži raksturīgi skaitļi: organizācijas pastāvēšanas laikā pie nodalām nodibināti 145 kopi, vairāki simti bibliotēku ar 50.842 grāmatām, 702 sporta klubi.

Savas organizācijas darbā jaunlietuvji sevišķi izceļ cilvēka personības principu. Visus vadītājus un amata vīrus ne ievēl, bet ieceļ. Tie atbildīgi par savu darbu apvienības vadībai, kuŗas priekšgalā virsvadonis — Lietuvas valsts prezidents Antanas Smetona. Desmit gadu laikā jaunlietuvjiem izdevies izaudzināt labu vadītāju kadru. Ar tā palīdzību garīgās un fiziskās kultūras celšana tagad Lietuvā kļuvusi ne tikai par jaunlietuvju, bet visas tautas lietu. Visa zeme nosēta ar «Jaunās Lietuvas» bibliotēku un grāmatu galdu svētīgo sēklu. Organizācijas kori lietuvju pa daļai jau piemirstai tautas dziesmai iedvesuši jaunas dzīvības sparus. Šo jauniešu svinības un svētkos godā celta arī tautas dejas. Savas tēvu zemes kopšanā, piemiņekļu, sabiedrisku celtnu, ceļu, pašu gētas uzpošanā un daiļošanā jaunlietuvji vienmēr bijuši pirmie un čaklākie talcinieki.

Bez tā darba, kas norit dzimtenes robežās, jaunlietuvji ciešām saitēm saistījušies arī ar saviem brāļiem — izceļotājiem Latvijā, Anglijā, Amerikā un visās citās zemēs, kur vien aizklicduši lietuvju tautas piederīgie. Gan materiāli, gan morāli atbalstot lietuvju jaunatni ārzemēs, «Jaunā Lietuva» daudz dara ne tikai citu zemju lietuvju jaunatnes pasargāšanai no pārtautošanās, bet arī pašas Lietuvas propagandai.

Ar lielu interesi jaunlietuvji seko arī kaimiņu tautu jaunatnes dzīvei un mērcēs pazīt šo zemju kultūrālos un saimnieciskos sasniegumus, kas varētu noderēt par priekšzīmi pašu dzīves celšanai. Raksturīgs piemērs — jaunlietuvju žurnālā «Jaunoji Karta». Žurnāla pēdējos numuros bija ievietoti plaši raksti par ceļojuma iespaidiem Latvijā. Raksta autors Pr. Razma, viens no tiem septiņiem lietuvju žurnālistiem, kas šo vasaru apmeklēja Latviju kā Latvijas preses biedrības viesis, — sniedz vispusīgas ziņas ne tikai par latviešu tautu un valsti, bet cenšas izcelt arī visu latviešiem īpatnējo un pielīdzināt lietuvjiem radniecīgo. Nopriecāties par Rīgas

kōigist politiilistest vooludest, mis tol ajal veel ajasid segi meeli mitte ainult leedu vanemal, vaid ka nooremal pōlvel, hoidsid tugeva isikuse, oma rahvuskultuuris tugevdatud ning ūhendatud rahva ja igavesti vaba riigi ideaalide lipu. Liidu loojad olid ūliōpilased — grupike korporatsiooni «Neo Lituanija» liikmeid. Jōudes veendele, et mitte konutamine konvendi kitsates ruumides ōpinguist vabal ajal, vaid andumine noorsoo kasvatamisele ūhiskonna ja riigi ūlesandeiks on iga ūliōpilase vāārikas ning tulutoov tōō, asusid nad maanoorte organiseerimisele. Agarasti alatuna see edenes suurepāraselt.

Kui mōōdunud suvel «Noor-Leedu» liit pūhites 10.-ndat tegevusaastat, oli tal 1061 osakonda 40.665 liikmega. Veel mōned isaloomustavad arvud: organisatsiooni kestvuse ajal osakondade juurde on asutatud 145 laulukoori, mitu sada raamatukogu 50.842 kōitega, 702 spordiklubi.

Oma organiseerimistōōs noorleedulased eriti toonitavad inimese isiksuse printsiipi. Kōik juhatajad ja ametnikud mitte valitakse vaid nimetatakse. Nad on vastutavad oma tōō eest liidu juhtkonna ees, kelle eesotsas ūlemjuhataja — Leedu riigipresident Antanas Smetona. Kūmine aasta jooksul noorleedulastele on ōnnestunud vālja kujundada hāā juhatajate kaader. Nende eabil vaimse ja fūūsilise kultuuri tōōstmine on nūūd Leedus muutunud mitte ainult noorleedulaste, vaid kogu rahva asjaks. Kogu maa on ūiekūlvat «Noor-Leedu» raamatukogude ja lugemislaudade ōnistustōova seemnega. Organisationsiooni laulukoorid on sisendanud uut eluhoogu leedu pōolenisti unustusse vajunud rahvalaulule. Selle noorsoo pidustustel ja pūhil on ausse tōstetud ka rahvatantsud. Oma isamaa kaunistamises, mālestussammaste, seltskondlikkude hoonete, teede, oma kodu korrastamises ring ilustamises noorleedulased on alati olnud esimesed ja tōōkamad talgulised.

Peale selle tōō, mis toimub kodumaa pīres, on noorleedulased tihedate sidemetege seotud ka oma vendadega — vāljārāndajatega Lātti, Inglismaale, Ameerikasse ja mujale, kuhu aga on vāljārānannud leedu rahva liikmeid. Kūll materiaalselt, kūll moraalselt toetades leedu noorsugu vāļismail, «Noor-Leedu» teeb palju mitte ainult teistes maades asuva leedu noorsoo kaitsmises ūmberrahvustumisest, vaid ka Leedu enda propagandaks.

Suure huviga noorleedulased jālgivad ka naaberrahvaste noorte elu ning tutvavad nende maade kultuuraalsete ja majanduslike saavutustega, mis neile vōiks olla kōlblikuks eeskujuks oma elujārje tōōstmises. Selleks iseloomustav nāide — noorleedulaste ajakirjas «Jaunoji Karta». Ajakirja viimased numbrid sisaldavad ulatuslikke reisumūļjeid Lāttist. Kirjutuse autor Pr. Razma, ūks neist seitsmest leedu kirjanikest, kes mōōdunud suvel kūlastasid Lātti lāti ajakirjanduse seltsi kūlalisena, — esitab igakūlgseid teateid mitte ainult lāti rahva ja riigi kohta, vaid pūūab ka esile tōōsta kōike lātlastele iseloomulikku ning tuua vōrdluseks leedulastele

skaistumu un tīrību, uzsvēris, ka latviešu tautas viena īpatnība ir plašs vēriens ne tikai nodoms, bet arī dažādu saimniecisku pasākumu, celtniecības un pieminekļu lieliskumā, autors savu rakstu seriju par Latviju nobeidz ar vārdiem:

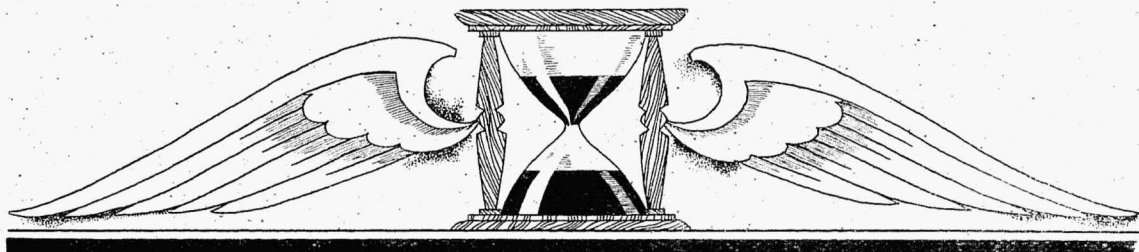
«Jāpriecājas par latviešu sekmēm un sasniegumiem. Mēs esam lepnī uz savu slavas pilno pagātņi, latvieši vairāk interesējas par tagadni un savus darbus vairāk ziedo nākotnei. Bet ja tuvāk aplūkojam abu brāļu tautu — lietuvju un latviešu veikumu pagātnē — paceļam skatu uz nākotnes perspektīvēm, tad rodas slēdziens, ka mums vienam pret otru nav jālepojas, bet gan brālīgi jāsaucēns un jāparāda pasaulei savas spējas, — kur vajadzīgs, — pat savstarpīgi palīdzoties.»

A. V.

sugulaslikku. Vāljendades rōomu Riia ilust ja puhtusest, rōhutaēes, et ūks lāti rahya omapā-rasusi on suurejooneļisus mitte ainult kavatsus-tes, vai ka mīmesuguste majandusliikkude ūri-tuste, ehitustegevuse ning mālestusmonumentide suurepārasuses, autor oma kirjutuste seeria Lāti ūle lōpetab sōnadega:

«Peab rōomu tundma lātlaste edu ja saavu-tuste ūle. Neie cleme uhked endi kuulsusrikkale minevikule, lātlased rohkem tunnevad huvi oleviku vastu, oma tōōs rohkem pūhendudes tulevikule. Kuid vaadeldes lāhemalt vennasrah-vaste — leedulaste ja lātlaste saavutusī minevi-kus ning tōstes pilku tuleviku perspektiividele valmib otsus, et meil ūks teise ees ei ole vaja uhkust ajada, kūll aga vennalikult koos edasi vōistelda ning nāidata-maailmale endi vōimeid, — kus tekib vajadus, — isegi vastastikku ūks-teist abistades.»

A. V.

C H R O N I K A • K R O O N I K A

Igaunu, latvju un lietuvju sadarbības birojs

kuŗa sēdeklis tekošajā darbības gadā atrodas Rīgā, izsūtītājs 6 tuvināšanās biedrībām Tallinnā, Rīgā un Kaunā šādus apkārtraktus:

Rīgā, 1. oktobrī, 1937. g.

Lai Igaunu, Latvju un Lietuvju Sadarbības birojs varētu sekmīgi veikt savus uzdevumus kā tuvināšanas biedrību darbības saskaņošanas un tautu sadarbības veicinātājs, tad ir nepieciešami šim nolūkam radīt pastāvīgu līdzstrādnieku kadru. Šai nolūkā Biroja prezidijs uzacina N.N. biedrību nozīmēt personas, kuras varētu uzņemt korespondējošā biedra pienākumus kultūrāli-sabiedriskos un saimnieciskos, kā arī pōlitiskos jautājumos.

Nākošais Baltijas tautu kongress kopā ar «Baltijas nedēļu» notiks 1938. gada jūnijā Rīgā. Sakarā ar šo N.N. biedrība tiek lūgta savas darbības apjomā visā drīzumā noskaidrot, kādas biedrības resp. organizācijas gribētu šim gadījumam piemērot savas konferences un kādas personas kongresā vēlētos nolasīt referātus.

Visas augšējās ziņas, tūliņ pēc to ievākšanas resp. pēc apstākļu noskaidrošanas lūdzam nosūtīt Sadarbības birojam Rīgā, Marijas ielā Nr. 35, dz. 6.

Eesti, lāti ja leedu Koostōō biroo.

mille asukohaks kāesoleval tegevusaastal on Riia, on lākitanud 6 lāhendamiseltisle, Tallinas, Riias ja Kaunases jārgmised ringkirjad:

1. oktobrī, 1937. a.

Et eesti, lāti ja leedu Koostōō biroo vōiks edukalt tāita oma ūlesandeid sōprusūhingute tegevuse kooskōla ning rahvaste koostōō soodustajana, on hādavajalik seks otstarbeks luua alaline kaastōōliste kaader. Selle sihiga presiidium teeb s. s. sōprusūhingule esilduse āra mārķida isikud, kes vōiks tāita korespondeeriva liikme ūlesandeid kultuuraaiselt-sōltakondātikas ja majanduslikes, kui ka poliitilistes kūsimustes.

Jārgmine Balti rahvaste kongress koos «Balti nādalāga» leiab aset Riias 1938. aasta jūunis. Seoses sellega s. s. sōprusūhingut palutakse oma tegevuse ulatuses kōige lāhemal ajal selgeks teha, missugused ūhingud resp. organisatsiōonid sooviksīd seks juhuks kooskōlastada oma konverentse ning millised isikud sooviksīd kongressis kanda ette referate.

Kōik ūlalmainit andmed, kohe peale nende selgitamist palume saata Koostōō biroole Riias, Marijas ielā 35, dz. 6.

Rīgā, 6. oktobrī 1937. g.

Birojs atvainojas, ka sakarā ar vasaras atvairinājumiem viņš savu darbību Rīgā varēja uz-sākt ar lielu nokavēšanos — tikai oktobra pir-majās dienās, bet darbu viņš sāk ar apņemša-nos nokavēto uzsteigt.

Pārskatot Sadarbības biroja līdzšinējo triju gadu darbību, var konstatēt, ka darīts un arī panākts ir ļoti daudz, bet tomēr darba neatlai-dīga aktivizēšana un saskaņošana ļauj cerēt uz vēl labākiem panākumiem tautu tuvināšanā.

Viens no praktiskās sadarbības vissvarīgāka-jiem, ja ne pats svarīgākais, ir — valodas jau-tājums. Sadarbības biroju nodibinot par sadar-bības oficiālajām valodām vienlīdzīgi tika atzi-tas visu triju tautu valodas. Pirmajā kongresā Rīgā un sevišķi otrajā kongresā Kauņā šo at-zinumu mēģināja ieturēt pat ļoti konsekventi, vienā valodā turētās runas resp. nolāsitos refe-rātus tulkojot gan mutiski, gan drukātā veidā abās pārējās valodās. Tas, bez šaubām, radīja zināmas grūtības un neērtības. Trešajā kongre-sā Tallinnā turējamies jau pie citādas prakses — lietojām katrs pēc savas izvēles vienu no lie-lāko tautu valodām, kas praktiski noveda pie krievu, retāk pie vācu valodas lietošanas. Arī šis veids atdūrās uz pamatotu neapmierinātību, vispirmā kārtā jaunajā paaudzē. — Būtu ļoti no svara šo valodas jautājumu biedrību valdes sēdēs rūpīgi pārbaudīt un uz piedzīvojumu pa-mata taisīt kādus slēdzienus, kā uz priekšu rī-koties kongresos, kur darišana ar lielākām ļau-žu masām, lai kongresi moinātu aizvien dzīvā-ku interesi un lai tiem būtu vēl labāki panā-kumi.

Jaunatnes apmaiņa gūst aizvien lielāku ievē-rību. Bet tas tā — tikai teorētiski. Jaunatnes tuvināšanas kustības padziļināšanas vajadzība tika uzsvērtā jau pašā pirmajā Sadarbības bi-roja kopsēdē Rīgā 1935. g. 19. janvārī; Kauņas kongresā 1936. gada vasarā noturētais priekšša-sījums par jaunatnes apmaiņu atrada vispārēju piekrišanu; tāpat arī šogad 25. februārī Rīgā noturētā Latvijas-Igaunijas un Igaunijas-Latvi-jas biedrību valžu kopsēde par jaunatnes ap-maiņu vienbalsīgi taisīja lēmumu, ka «uz pie-dzīvojumu pamata viņa atzīstama par visreālā-ko tautu tuvināšanas līdzekli», kas veicināms un atbalstāms visos viņa veidos. Bet praktiskie pa-nākumi varētu būt labāki. Ja arī pamatskolas vecuma vai pat vēl jaunāku bērnu apmaiņa ir devusi diezgan apmierinošus panākumus (1936. gada vasarā Latvija un Igaunija apmainīja 24 bērnus un 1937. gada vasarā Latvija, Igaunija un Lietuva savās kolonijās apmainīja kopā 70 bērnus), tad vidusskolas vecuma jaunatnes ap-maiņas mēģinājumiem nav bijis nekādu rezul-tātu: uz attiecīgu aptaujas ceļā vidusskolās iz-darītu aicinājumu nav bijis atbalsts (te ir runa par ilgstošām apmaiņām, bet ne par ekskursi-jām un islaicīgiem apciemojumiem). Bet šini pat laikā ir vērojama parādība, ka tieksme ap-mainīties ar tālākām pārkaimiņu zemēm jaunatnē pastāv. — Arī šī parādība būtu tuvāk jāpapēta un jāatrod līdzekļi skolas gadu jaunat-

6. oktobrī, 1937. a.

Būroo palub vabandada, et seoses suvepuh-kustega ta oma tegevust Riias vōis alata suure hilineemisega — vaid oktoobri esimestel pēva-del, kuid ta alustab tööd kindla tahtega hiline-mise tasa teha.

Kokkuvõttes Koostöö büroo senise kolme aasta tegevust, võib konstateerida, et tehtud ja ka saavutatud on väga palju, kuid siiski töö lakkamatu aktiviseerimine ning kooskõlastamine laseb loota veelgi parematele tulemustele rah-vaste lähendamises.

Üks praktilise koostöö tähtsaimaid, kui mitte kõige tähtsaim, on — keele küsimus. Koostöö büroo asutamisel koostöö ametlikeks keelteks kuulutati üheõigusliselt kõigi kolme rahva kee-led. Esimesel kongressil Riias ning eriti teisel kongressil Kaunases püüti hoida kinni sellest eeskirjast, isegi väga konsekventselt, ühes kee-les peetud kõnesid resp. ettekantud referaate tõlkides küll suusõnaliselt, küll kirjalikult kummagisse teise keelde. See, kahtlematult, tek-itas teatud raskusi ja meeldimatust. Kolman-dal kongressil Tallinnas kasutasime teistsugust teed-tarvitasime igauks oma valikul üht suure-mate rahvaste keelt, mis praktiliselt viis vene, harvemini saksa keele tarvitamise juurde. Ka see viis pörkas põhjendatud rahulolematuse vastu, esmajoones noorema põlve juures. — Oleks väga tähtis seda keele küsimust ühingute juhatuse koosolekuil hoolikalt järele kaaluda ja kogemuste põhjal teha mingeid otsusi, kuidas edaspidi toimida kongressidel, kus on tegemist suuremate rahvamassidega, et kongressid teki-taks uha elavamat huvi, et neil oleks veelgi suurem edu.

Noorsoo vahetus omandab üha suuremat tähelepanu. Kuid see nii puht teoreetiliselt. Noorsoo lähendamise liikumisel süvendamise va-jadust rõhutati juba esimesel Koostöö büroo ühiskooolekul Riias 1935. aasta 19. jaanuaril; Kaunase kongressil 1936. a. suvel ettekantud refe-raat noorsoo vahetusest leidis üldist tunnus-tust; samuti ka 25. veebruaril Riias kokku tul-nud Läti-Eesti ja Eesti-Läti ühingute juhatuste ühisistungil noorsoo vahetuse kohta tehti ühehäälnel otsus, et «kogemuste põhjal tuleb seda pidada kõige realsemaks rahvaste lähenda-mise vahendiks», mida tuleb soodustada ja toe-tada igas selle harus. Kuid praktilised tulemu-sed võiksid olla paremad. Kui ka algkooli-ealiste või veel nooremategi laste vahetus on andnud küllalt rahuldavaid tulemusi (1936. a. suvel Läti ja Eesti vahetas 24 last, ja 1937. aasta suvel Läti, Eesti ja Leedu oma koloniides va-hetas kogusummas 70 last), siis keskkoolialise noorsoo vahetuse katsed pole andnud mingeid tulemusi: vastaval küsitluse teel läbiviitud üleskutsel pole olnud keskkoolides vastukaja (sunn on juut kestvaist vahetusist, aga mitte ekskursioonidest ja lühiajalisist külastäigest). Kuid samal ajal ilmneb nähe, et noorsoos püsib puud tomda vanetust kaugemate uenaaber-maädega. — Ka seda nähet peaks lähemalt uurima ning leidma vahendeid koolialise noor-

nes apmaiņas aktivizēšanai taisni Baltijas tautu starpā.

Uz nacionālajiem pamatiem dibinātajās jaunajās valstīs aizvien lielāku nozīmi gūst augstākā izglītība nacionālā garā. Bet par kultūrālo sadarbību runādams Dr. J. Vasars pēdējā kongresā Tallinnā konstatēja, ka taisni zinātnes laukā Baltijas tautas vairāk attālinās viena no otras nekā tuvinās savā starpā, kas izskaidrojams ar mūsu garīgās attīstības straujo gaitu. Arī šai svarīgajā jautājumā pēc neiepriecinošā fakta konstatējuma ir jāmeklē praktiska izeja no šīs savstarpējās noslēgtības zinātnes laukā. Baltijas tautu kongresā Rīgā Latvijas Universitātes rektors profesors J. Auškāps ieteica zinātniskās speciālizācijās noorganizēšanu savstarpējās iepazīšanās, programmu saskaņošanas un zinātnes spēku apmaiņas ceļā. Pēdējā Tallinnas kongresā šīs problēmas atrisināšanai zināmu norādījumu deva savā priekšlasījumā Klaipēdas pedagoģiskā institūta direktors Dr. V. Soblis, uzsvērdams, ka tuvināšanās zinātņu laukā ir sākama tā sakot no apakšas — ar mācības grāmatu saskaņošanu, gādājot par to, lai mācības grāmatas būtu objektīvas, lai tās paustu vēsturisku un ģeografisku patiesību, kas sevišķi zīmējas uz vēstures un ģeografijas priekšmetiem un uz skolu lasāmām grāmatām, un lai skolu grāmatas vispār radītu zināmu politisku tieksmi uz savstarpēju sadarbību, šinī gadījumā Baltijas tautu vienības garā. — Izpildot šo praktisko mājienu, būtu ļoti no svara tuvināšanās biedrībām noskaidrot, kādā stāvoklī šis jautājums ir viņu valstī — vai attiecīgās valsts izglītības ministrija šai mācības grāmatu saskaņošanas virzienā kautko dara, vai vismaz domā darīt. Pēc informācijas ievākšanas par stāvokli visās Baltijas zemēs varētu spriest par kopīgi sērjamiem soļiem, lai jautājums no teorētiskās plāksnes pārietu praktiskā.

Pašā pirmajā tautu kongresā Rīgā jautājuma par kultūrālām attiecībām Baltijas tautu starpā referents Neijs, toreizējais Igaunijas izglītības ministrijas mākslas un zinātņu nodaļas direktors, runājot par skaņu mākslas lielo nozīmi tautu tuvināšanā, ieteica lielākā mērā piekopt vienas tautas koru piedalīšanos otras tautas dziesmu svētkos. Nākošā vasarā tiks sarīkoti vispārējie dziesmu svētki kā Latvijā, tā Igaunijā, kuri abām tautām solās būt vislielākie, kādi līdz šim ir bijuši. — Arī šīs izdevības izmantošanu, kamēr vēl ir laiks, varētu pārrunāt tuvināšanās biedrībās un darīt savu iespaidu attiecīgās vietās, lai tāda mākslas demonstrēšana savstarpējās tautu attiecībās varētu notikt pēc iespējas imponanti.

Sadarbības birojs, iziedams no šiem atsevišķiem piemēriem, griežas pie N.N. biedrības ar lūgumu pārrunāt tuvākā valdes sēdē ne tikai šie minētos jautājumus, taisot viņos konkrētus lēmumus, bet arī nākt pašai ar saviem ierosinājumiem sadarbības saskaņošanas un aktivizēšanas nolūkos, pēc iespējas nozīmējot personas, kurās par katru no šiem jautājumiem varētu

soo vahetuse aktiviseerimiseks just Balti rahvaste vahel.

Rahvuslikel alustel loodud noortes riikides üha suuremat tähtsust evib kõrgeim haridus rahvuslikus vaimus. Kuid kulturaalset koostööst rääkides Dr. J. Vasar viimasel kongressil Tallinnas konstateeris, et just teaduse väljal pigemini need rahvad kaugenevad üksteisest, kui lähenevad omavaheliselt, mida võib selgitada meie vaimse arengu hoogsa tempoga. Ka selles tähtsas küsimuses pärast mitte kuigi rõõmustava fakti konstateerimist peab otsima praktikulist väljapääsu omavahelisest piirdumisest teaduse väljal. Balti rahvaste kongressil Riias Läti ülikooli rektor professor J. Auškaps soovitas teaduslikku spetsialiseerumist organiseerida omavahelise tundmaõppimise, programmide kooskõlestamise ning teadusemeeste vahetuse teel. Viimasel Tallinna kongressil selle probleemi lahenduseks teatavaid vihjeid oma ettekandes tegi ka Klaipeda pedagoogilise instituudi direktor Dr. V. Soblys, rõhutades, et lähenemine teaduse väljal on alataav nii õelda altpooltõppereamatute kooskõlastamisega, kandes hoolt selle eest, et õppereamatute oleks objektiiusved, et need sisaldaks ajaloolist ja maateaduslikku tött, mis eriti puutub ajaloo ja maateaduse ainstikku ja kooli lugemisraamatuid, ning et kooli raamatuid üldse tekitaks teatavat poliitilist püüdlust vastastikuseks koostööks, käesoleval juhul Balti rahvaste ühisuse vaimus. Täites seda praktikulist vihjet, oleks vägagi tähtis, et sõprusühingud selgitaksid, missuguses olukorras on see küsimus nende riigis — kas vastava riigi hariduse ministeerium selles õppereamatute kooskõlastamise suunas midagi teeb või vähemasti mõtleb teha. Pärast andmete kogumist kõigis Balti riiges võiks otsustada ühiselt astutavaist sammest, et küsimus teoreetiliselt pinnalt suunduks praktikilisele.

Esimesel rahvasae kongressil Riias küsimuses kulturaalsetest suhetest Balti rahvaste vahel referent Ney, tookordne Eesti hariduse ministeeriumi kunsti ja teaduse osakonna direktor, kõneldes helikunsti suurest tähtsusest rahvaste lähendamises, soovitas suuremal määral harrastada ühe rahva kooride osavõttu teise rahva laulupidudest. Tuleval suvel korraldatakse üldlaulupeod nii Lätis, kui ka Eestis, mis mõlematel rahvastel töotavad kuiuneda suurimateks seni olnuist. — Ka, selle võimaluse ära kasutamist, kuni veel on aeg, võiks läbi rääkida sõprusühingutes ning teha mõjutus vastavaist kohtades, et säärane kunsti demonstratsioon rahvaste omavahelistes suhetes võiks toimuda võimalikult imposantselt.

Koostöö büroo, väljudes neist üksikuist näiteist, pöördub s. s. seltsi poole palvega kaaluda lähemal juhatusse koosolekul mitte ainult siin mainitud küsimusi, tehes neis konkreetseid otsuseid, vaid ka endal tulla oma ettepanekutega koostöö kooskõlastamise ja aktiviseerimise sihis, võimalikult ära tähendades isikuid, kes igas neist küsimusist võiks esineda lähemal Koostöö büroo peakoosolekul motiveeritud ette-

nākt tuvākā Sadarbības biroja pilnsapulcē ar motivētiem priekšlikumiem, un kādus jautājumus pēc tam eventuāli varētu likt nākošā Baltijas tautu kongresa dienas kārtībā.

Par visiem pieņemtiem lēmumiem un atzinumiem lūdzam nekavējoties informēt Sadarbības biroju.

Atgādinot pirmā apkārtrakstā uzsvērto korepondējošo biedru nozīmēšanu, aizrādāms uz vajadzību informācijas nolūkā vismaz reiz mēnesī piesūtīt Sadarbības birojam visu vietējo avižu principālie lēmumi šā kongresa sarīkošanai pieņemami pirms viņa sasaukamā Sadarbības biroja plenārsēdē. Lietas labā nepieciešami, lai šī plenārsēde notiktu jau laikus, lai viņas lēmumus kongresu sarīkojot varētu pienācīgi izmantot un tāpat šo lēmumu taisīšanā vēlama visu sešu biedrību pārstāvju klātbūtnē pilnā skaitā. Sakarā ar augšējo plenārsēdes sasaukšanai jāizvēlas tāds laiks, kurš visu sešu biedrību pārstāvjiem būtu vispieņemamākais.

Rīgā, 22. oktobrī 1937. g.

1938. gada jūnija mēnesī stāv priekšā ceturtais igauņu-latvju-lietuvju sadarbības kongress. Visi principiālie lēmumi šā kongresa sarīkošanai pieņemami pirms viņa sasaukamā Sadarbības biroja plenārsēdē. Lietas labā nepieciešami, lai šī plenārsēde notiktu jau laikus, lai viņas lēmumus kongresu sarīkojot varētu pienācīgi izmantot un tāpat šo lēmumu taisīšanā vēlama visu sešu biedrību pārstāvju klātbūtnē pilnā skaitā. Sakarā ar augšējo plenārsēdes sasaukšanai jāizvēlas tāds laiks, kurš visu sešu biedrību pārstāvjiem būtu vispieņemamākais.

Pēc biroja prezidija ieskatiem, kādus atbalsta arī abas Rīgas tuvināšanas biedrības resp. vienības, šai plenārsēdei būtu jānotiek jau š. g. decembrī, vēlākais 1938. g. janvāra mēnesī.

Šajā sakarībā lūdzam N.N. biedrību nekavējoties izšķirties par izdevīgāko plenārsēdes sasaukšanas laiku un atzinumu paziņot Sadarbības birojam, lai uz visu ievāktu ziņu pamata varētu nolikt Sadarbības biroja plenārsēdes sasaukšanas dienu.

Sadarbības birojs atkārtoti uzaicina pasteidzināt atbildi uz jautājumiem, kādi bija likti abos iepriekšējos apkārtrakstos no š. g. 1. un 6. oktobra, jo viņu noskaidrošana nepieciešama kongresa sagatavošanas priekšdarbiem.

Rīgā, 11. novembrī 1937. g.

Tautu un valstu tuvināšanā neapstrīdama nozīme ir starptautiskā tūrisma kustībai. Vietējā, kā arī starptautiskā tūrisma veicināšanai Rīgā pie Sabiedrisko lietu ministrijas pašlaik noorganizējas tūrisma komiteja, kurā, starp citu, paredzēts pieaicināt pārstāvjus arī no Igaunų-latvju-lietuvju sadarbības biroja.

Šai sakarībā birojs griežas pie savām biedrībām ar aicinājumu iesniegt tuvākā laikā un pēc iespējas līdz š. g. 31. decembrim visus norādījumus un materiālus, kas attiektos uz starptautiskā tūrisma veicināšanu, bet vispirmā kārtā tādus norādījumus, kurus Sadarbības birojs varētu iesniegt Latvijas Sabiedrisko lietu ministrijas komitejai līdz šim novēroto nevēlamo parādību novēršanai, kurās starptautiskā tūrisma

panekuteģa, ning milliseid kūsimumi pārast seda eventuaalselt vōiks panna eeloleva Balti rahvaste kongressi pāevakorda.

Kōigist vastu vōetud otsustest ja vaatekohtadest palume viibimata informeerida Koostōō bürood.

Meeletuletades esimeses ringkirjas rōhutatud korrespondeerivate liikmete määramist, tuleb vihjata vajadusele informatsiooni tarbeks vähemasti kord kuus saata Koostōō büroole väljalōikeid kōigist kohalikest ajalehtedest kirjutustega Balti rahvaste koostōō kūsimumustest resp. nende rahvaste suhetest, millist ūlesannet vōiks tāita ūks neist korrespondeerivaist liikmeist.

22. oktoobril, 1937. a.

1938. aasta juunikuul seisab ees neljas eesti-lāti-leedu koostōō kongress. Kōik pōhimōttelised otsused selle kongressi korraldamises on vastu vōetavad enne seda kokku kutsutaval Koostōō büroo tākiskogu instungil. Asja huvides on hādavajalik, et see istung toimuks juba aegsasti, et selle otsusi kongressi korraldamises vōiks kūllaldasel määral āra kasutada ning samuti on soovitav nende otsuste tegemisel kōigi kuue ūhingu esindajate tākisarvuline juuresolek. Seoses ūlalmainituga tākiskogu instungi kokku kutsumiseks peab valima selline aeg, mis kōigi kuue ūhingu esindajaile oleks kōige vastuvōetavam.

Būroo presiidiumi vaatekoha järele, mida pooldavad ka mōlemad Riia sõprusūhingud, tākiskogu istung peaks toimuma juba k. a. detsembris, hiljemalt 1938. a. jaanuaris.

Seoses sellega palume s. s. ūhingut viibimata kokku leppida kohaseima tākiskogu istungi aja kohta ning tulemus teatavaks teha Koostōō büroole, et kogutud andmete pōhjal vōiks kindlaks määrata Koostōō büroo tākiskogu istungi kokkuleku aja.

Koostōō büroo korduvalt tuletab meelde kiirendada vastust kūsimumustele, mis seat ūles mōlemis eelmisis ringkirjades k. a. 1. ja 6. oktoobril, kuna nende selgitamine on hādavajalik kongressi ettevalmistustōōdeks.

Riias, 11. novembril 1937. a.

Rahvaste ning riikide lähendamises kahtlematu tāhtsuse omab rahvusvaheline turismillikumine. Kohaliku kui ka rahvusvahelise turismi edustamiseks Riias ūhiskondlike asjade ministriumi juures parajasti on loomisel turismi komitee, kuhu muuseas kavatsetakse kutsuda ka esindajaid eesti-lāti-leedu koostōō büroost.

Seoses sellega büroo pōōrdub oma ūhingute poole ūleskutsega esitada büroole lähemal ajal ning vōimalikult kuni k. a. 31. detsembrini kōik nāpunāited ning materjalid, mis oleks seoses rahvusvahelise turismi arendamisega, kuid kōige esiteks selliseid nāpunāiteid, mida Koostōō büroo vōiks esitada Lāti ūhiskondlike asiade ministriumi komiteele senini ilmsiks tulnud soovimatute nāhete kōrvaldamiseks, mis pidur-

attīstību traucē. Derētu norādījumi arī par tūrisma literatūru.

Reizē ar to Sadarbības birojs lūdz informāciju, vai Igaunijā un Lietuvā tuvināšanās biedrības un Sadarbības biroja locekļi pieaicināti starptautiskā tūrisma veicināšanā un tieši kādā veidā.

Iesniegums Latvijas izglītības ministram skolu grāmatu lietā.

Latvijas-Igaunijas biedrības valde griezusies pie Latvijas izglītības ministra ar šādu iesniegumu:

Augsti godāts

Izglītības ministra kungs.

Pirms nepilniem trīs gadiem (1934. g. 21. decembrī) Latvijas-Igaunijas biedrības valde griezās pie Jums, augsti godāts ministra kungs, ar iesniegumu, kurā bija norādīts uz nevēlamām sekām, kādas tautu sadarbībā rada vēsturiskās pareizības un objektivitātes trūkums vēstures mācības grāmatās, ilustrējot pie tam šo stāvokli ar konkrētiem faktiem.

Līdz ar jaunievesto skolas grāmatu pārbaužu kārtību skolas grāmatu novērtēšanas komisijās, kāda ir nodibinājusies atjaunotās Latvijas valdības laikā, šai lietā jau daudz kas ir grozījies uz labu.

Skola ir tā, kurā tautu saprašanās un sadarbības idejas stiprināšanā liek jaunatnē pirmos pamatus, un tamdēļ taisni skola šai lietā var visvairāk panākt — tas kļūst par vispārēju atziņu. Skolu grāmatu izcilus nozīmi speciāli Baltijas tautu tuvināšanā tika uzsvērti arī pēdējā igauņu-latvju un lietuviešu kongresā Tallinnā (referents Klaipēdas pedagoģiskā institūta direktors Soblis); to pašu domu pāsvitroja arī pēdējā Latvijas-Polijas preses antantes konference Varšavā. Lai atzītie principi tiktu pēc iespējas realizēti, Latvijas-Igaunijas biedrības valde griežas pie Jums, augsti godāts ministra kungs, ar lūgumu pie skolu programmu jaunizdevumu sagatavošanas resp. papildināšanas uzsvērt tautu sadarbības un savstarpējas labvēlības principa nepieciešamību skolu mācības grāmatās, kas sevišķi zīmētos uz vēstures, literatūras vēstures un ģeografijas priekšmetiem un uz skolu lasāmām grāmatām. Ja reiz šāda nepieciešamība būs uzsvērtā skolu mācību programās, tad arī attiecīgie autori to ņems vērā pie grāmatu sarakstīšanas un ar to arī atvieglosies grāmatu pārbaudes komisijas darbs, bet, galvenais, jaunatne tiks uzvadīta uz pareizā tautu sadarbības ceļa un izzudīs tamlīdzīgas parādības, kādas piedziņojam vēl mūsu dienās, kur literāriskos darbos izskan ne tikai nelabvēlības, bet taisni nauda jūtas vienai tautai pret otru.

Korespondējošie biedri.

Atbildot uz Sadarbības biroja apkārtrakstu tuvināšanās biedrībām, Igaunijas-Latvijas biedrība Tallinnā paziņojusi, ka viņa korespondē-

davad rahvusvahelise turismi arengut. Kõlbaks ka näpunäiteid turismi literatuuri kohta.

Ūhtlasi Koostöö büroo palub informatsiooni selle kohta, kas Eestis ning Leedus sõprusühingute ja Koostöö büroo liikmed on kutsutud osa võtma rahvusvahelise turismi arendamisest ning just mil viisil.

Esilduskiri Lāti hariduseministrile kooli raamatute asjus.

Lāti-Eesti ūhingu juhatus on esitanud Lāti hariduseministrile jārgmise kirja:

Kõrgesti austatud

härä haridusminister!

Peaaegu kolme aasta eest (1934. a. 21. detsembril) Lāti-Eesti ūhingu juhatus pöördus Teie poole, kõrgeaulik härä minister, esildusega, kus oli vihjatud soovimatuile tagajärgedele, mida rahvaste lähendamises tekitab ajaloolise tõe ja objektiivsuse puudus ajaloo õpperaamatuis, illustreerides seejuures seda asjaolu konkreetsete faktidega.

Uue kooli raamatute kontrollimise korräga kooliraamatute hindamise komisjonis, mis on tekkinud uuendatud Lāti valitsuse ajal, on paljudi ses asjas juba muutunud hääs suunas.

Kool on see, mis rahvaste kooskõla ja koostöö idee kõvendamises istutab noorsukku esimesi algeid ning seetõttu just kool ses asjas võib saavutada kõige rohkem — see hakkab muutama üldiseks seisukohaks. Kooli raamatute erilisest tähtsust just Balti rahvaste lähendamises rõhutada alla ka viimasele eesti-lāti ja leedu kongressil Tallinnas (referent Klaipēda pedagoogilise instituudi direktor Soblys), sama mõtet toonitati ka viimasele Lāti-Poola ajakirjanduse antante konverentsil Varšavis. Et tunnustatud põhimõtet saaks võimalikult realiseeritud, Lāti-Eesti ūhingu juhatus pöördub Teie poole, kõrgeaulik härä minister, palvega õppekavade uue väljaande ettevalmistamise resp. täiendamise puhul rõhutada rahvaste koostöö ja vastastikuse hähtahtlikkuse põhimõtte hädavajalikkust kooli õpperaamatuis, mis eriti käib ajaloo, kirjandusloo ning maateaduse aine kohta ning kooli lugemikude kohta. Kui kord säärast vajadust on rõhutatud kooli õppekavades, siis ka autorid võtavad seda arvesse raamatute koostamisel ning sellega muutub ka kergamaks raamatute kontrollkomisjonide töö, aga, peaaigi, noorsugu saab juhitud õgele rahvaste koostöö teele ning kaovad sellelaadilised nähted, mis tulevad ilmsiks veel meiega päevil, kus kirjandusest töödest kõlab läbi mitte ainult heatahtlikkuse puudus, vaid just vaenu tunne ühel rahval teise vastu.

Korrespondeerivad liikmed.

Vastates Koostöö büroo poolt sõprusühingule saadetud ringkirjale Eesti-Lāti Ūhingu Tallinnas on teinud teatavaks, et tema korres-

jošo locekļu pienākumus uzlikusi šādiem saviem biedriem:

Preses un vispārējās informācijas nozarē: «Uus Eesti» rektoram J. Veelmanim; rakstniecības un kultūras jautājumos: rakstniekam Ed. Hubelam; saimniecisko jautājumu nozarē: direktoram A. Meritsam; sadarbības organizācijas jautājumos: V. Ojansoonam.

Baltijas valstu studenti kursos Lietuvā.

Novembra sākumā Helsinkos notikušajā Latvijas, Igaunijas, Lietuvas, Somijas un Zviedrijas garīgās sadarbības kongresā Lietuvas pārstāvis Dr. Trimakas izteicies, ka Lietuva paredzējusi nākošajā vasarā sarīkot Lietuvā plašus kursus iepazīstināšanai ar Lietuvu. Domāts aicināt piedalītiesursos pa 25 studentiem no katras Baltijas valsts un tāpat arī no Somijas, Zviedrijas, Dānijas un Norveģijas. Šais kurss lasīšot referātus par sabiedriskiem un saimnieciskiem jautājumiem, lai dotu klausītājiem iespēju labāk iepazīties ar kaimiņu zemes apstākļiem.

«Baltijas fonds» Stokholmā.

Oktoobra beigās Stokholmā nodibināja «Baltijas fondu», kam pamati likti jau pagājušā gadā un kuŗa uzdevums ir padziļināt un veicināt kultūrālo sadarbību starp Baltijas valstīm, Somiju un Zviedriju. Par fonda priekšsēdētāju ievēlēja J. G. Lövgrenu, kas savā runā tuvāk paskaidroja jaunā pasākuma mērķus, piezīmēdams, ka jau agrāk nodibinātas vairākas līdzīgas biedrības, no tām pirmās Zviedrijas-Igaunijas, Zviedrijas-Latvijas un Zviedrijas-Lietuvas. Tāpat jau vairākus gadus zinātnisku sadarbību veicinājis Baltijas institūts, sistematiski sarīkojot Stokholmā dažādus kursus, kuŗos piedalījušies akadēmiski stipendiāti no Baltijas jūras valstīm. Jaundibinātā fonda mērķis ir palīdzēt minēto biedrību darbā, ja tās nomāktu materiālas rūpes.

Izdos «Vadoni pa Igauniju» latviešu valodā.

Priekš dažiem gadiem Latvijā iznāca «Ilustrēts vadonis pa Latviju» igauņu valodā. Šis grāmatas redaktors bija toreizējais Latvijas ārlietu ministrijas preses nodaļas vadītājs Dr. A. Bilmanis.

Tagad Rīgā iznāks līdzīgs ilustrēts vadonis pa Igauniju latviešu valodā.

Piemineklis kapteinim Irvam Strenčos.

Igaunju brīvības cīņu varoņa kapteiņa Irva pieminekļa celšanas komitejas žūrija savā 19. oktobra sēdē no sacensībai iesūtītajiem 14 pieminekļa projektiem izvēlējās un godalgoja trīs. Pirmo godalgu — 150 kronas piešķīra tēlnieka E. Jōesaares projektam, otro godalgu, 100 kronas, saņēma tēlnieka F. Sannameesa iesūtītais projekts, bet trešo — 50 kr. — dabūja par savu projektu tēlnieks V. Melniks. Pieminekli cels Strenčos, kur kapteinis Irvs kaujā krita.

pondeerivaiks liikmeiks on nimetanud järgmised oma liikmed:

Ajakirjanduse ja üldinformatsiooni osas: «Uus Eesti» toimetaja J. Veelman; kirjanduse ja kultuuri küsimustes: kirjanik Ed. Hubel; majandusliste küsimuste osas: direktor A. Meerits; koostöö organisatsiooni küsimusis: V. Ojansoon.

Balti riikide üliõpilased kursustele Leedusse.

Helsingis novembri algul toimunud Eesti, Latvija, Soome, Leedu ja Rootsi vahelise vaimse koostöö koosolekul on Leedu esindaja Dr. Trimakas teatanud, et Leedu kavatseb korraldada tuleval sügisel Leedus laiaulatuslikke kursusi tutvustamiseks Leeduga. On mõeldud kutsuma osa võtma 25 üliõpilast igast Balti riigist, samuti Soomest, Rootsist, Daanist ja Norrast. Neil kursustel peetakse ettekandeid ühiskondlikke ja majanduslikkude küsimuste üle, et võimaldada kuulajail paremini tutvuda naabermaa olukorraga.

Stokholmis loodi «Balti fond».

Oktoobri lõpul pandi Stokholmis alus «Balti fondile», mille loomisele asuti juba möödunud aastal ja mille eesmärgiks on süvendada ja edendada kultuurilist koostööd Balti riikide, Soome ja Rootsi vahel. Fondi esimeheks valiti J. G. Lövgren, kes oma kõnes seletas lähemalt ettevõtte eesmärke, tähendades, et on varemgi moodustatud mitmesuguseid ühinguid, esimesena Rootsi-Eesti, Rootsi-Latvija ja Rootsi-Leedu ühing. Juba mõne aasta jooksul on samuti Balti instituut teinud teaduslikku koostööd Stokholmis järjekindlalt korraldatavate kursuste kaudu, milliseist on osa võtnud akadeemilisi stipendiaate Baltimere maist. Vastloodud fondi ülesandeks ongi abistada nimetatud ettevõtete tööd, kui see kannataks majandusliku kitsikuse all.

Ilmub lätikeelne Eesti juht.

Mõne aasta eest ilmus Latvijās eestikeelne «Illustrēritud juht läbi Latvija». Selle raamatu peatoimetajaks oli Latvija välisministeeriumi pressiosakonna juhataja Dr. A. Bilmanis.

Nüüd Riias ilmub samalaadne illustreeritud juht läbi Eesti läti keeles.

Kapten Irvele püstitatakse mälestussammas.

Kapten Irve langemise kohale Strentsi (Latvijasse) püstitatava mälestussamba komitee žürii pidas 19. oktoobril oma koosoleku ja võistlusele saadetud 14 kavandi hulgast valis välja ning auhindas kolm. Esimene auhind — 150 krooni määrati kujur E. Jōesaare kavandile. Teine auhind, 100 kr. määrati kujur F. Sannamehe poolt esitatud kavandile, kuna kolmanda auhinna, 50 kr. sai oma kavandi eest kujur V. Melnik.

Baltijas valstu sadarbība filmā.

Baltijas valstu presē pēdējā laikā daudz runāts par Latvijas, Igaunijas un Lietuvas sadarbību filmā. Pēc laikrakstu ziņām drīz vārdi pārvērtīsoties darbos un mēs varēsim ar filmas palīdzību iepazīties ar savu kaimiņu tautu dzīves apstākļiem.

Rīgā notiks Baltijas valstu dzīvnieku aizsardzības kongress.

Latvijas dzīvnieku aizsardzības savienība organizē Baltijas valstu dzīvnieku aizsardzības kongresu, kas notiks Rīgā. Latvijas dzīvnieku aizsardzības savienība jau izsūtījusi uzaicinājumus piedalīties kongresā, izsakot vēlēšanos, lai vadošie dzīvnieku aizsardzības darbinieki lasītu kongresā referātus. Kad kongress notiks, patlaban vēl nav zināms.

Izdos Baltijas valstu statistikas gada grāmatu.

Oktoobra sākumā Tallinnā notika Baltijas statistiķu 12. konference, kurā piedalījās Latvijas, Igaunijas un Lietuvas delegācijas. Konference starp citu nolēma izdot Baltijas valstu statistikas gada grāmatu. Pirmo gada grāmatu izdos Igaunija, un tā iznāks jau nākamā gada sākumā.

Noslēgta Baltijas valstu gaidu savienība.

Oktoobra beigās Tartū notika Latvijas-Igaunijas-Lietuvas gaidu organizāciju savienības statūtu apstiprināšanas sēde, kurā piedalījās visu triju valstu gaidu augstākās vadītājas. Latvijas un Igaunijas gaidas nākošajā vasarā piedalīsies Lietuvas gaidu lielajā nometnē, ko sarīkos no 12.—21. jūlijam Kauņas apkārtnē.

Latvijas delegācija Tallinnā 18. novembra svētkos.

17. novembrī uz Igauniju izbrauc Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, lai piedalītos Latvijas neatkarības 19. gada svētkos Tallinnā. Ministru pavadīs sekretārs A. Spekke. Līdz ar sabiedrisko lietu ministru uz Igauniju izbrauks arī Vidzemes divīzijas komandieris ģen. F. Virsaitis adjutanta kpt. Kalniņa pavadībā un Latvijas-Igaunijas biedrības delegācija, kurā ietilps biedrības priekšsēdētāja biedrs O. Nonācs, Rīgas pilsētas galvas biedrs Dr. E. Laimiņš, Latvijas darba kameras priekšsēdētājs K. Egle, Rīgas apgabaltiesas prokurors A. Karčevskis un ārlietu ministrijas Baltijas valstu nodaļas vadītājs E. Vigrabs. Uz Igauniju, piedalīties 18. novembra svinībās, izbrauks arī latviešu mākslinieki — E. Traviņa un V. Ruševics.

Latvijas-Igaunijas biedrības Mēnešraksts iznāk četras reizes gadā. Mēnešraksta gada abonements Latvijā Ls 2,—, Igaunijā, Lietuvā un citās zemēs Ls 3,—. Atsevišķa burtnīca Latvijā Ls 0,50, Igaunijā Kr. 0,50. Redakcijas adrese: Rīgā, Marijas ielā Nr. 35, dz. 6. Tāl. 28960. Izdevniecības, ekspedīcijas, pasūtījumu un naudas pārveidumu adrese: Latvijas-Igaunijas biedrības mantzinim V. Ivaska kungam, Šķūņu ielā 16, «Petcholca» kantorī. Tāl. 23066. u. 23062. Latvijas-Igaunijas b-bas adrese: Rīgā, Skolas ielā 13, dz. 3.

Balti riikide filmikoostöö.

Balti maade ajakirjanduses on viimasel ajal korduvalt juttu tehtud Eesti, Latvija ja Leedu filmikoostööst. Ajalehtede teatel jõutakse varsti kõnelustest tegudeni ja meie võime filmi kaudu tundma õppida oma naaberrahvaste elu-olu.

Korraldatakse Balti riikide loomakaitse kongress.

On kavatsusel korraldada Balti riikide loomakaitse kongress Riias, mille korraldajaks oleks Latvija loomakaiste liit. Latvija loomakaitse liidu poolt on laiali saadetud juba sellekohased kutsed ühes sooviga, et juhtivad loomakaitse tegelesed esineksid referaatidega. Lunas kongress toimub, ei ole praegu veel teada.

Ilmub Balti riikide statistika aastaraamat.

Oktoobrikuu algul peeti Tallinnas Balti statistikute 12.-es konverents, millest osa võtsid Eesti, Latvija ja Leedu delegatsioonid. Konverentsil muuvalhel otsustati asuda Balti riikide statistika aastaraamatu väljaandmisele. Esimese aastaraamatu annab välja Eesti, milline ilmub juba tuleva aasta alul.

Balti riikide gaidide sõprusliit.

Oktoobrikuu lõpul peeti Tartus Eesti-Latvija-Leedu gaidiorganisatsioonide sõprusliidu põhikirja kinnitamise koosolek, millest võtsid osa kolme riigi juhtivamad gaidid. Eesti ja Latvija gaidid võtavad osa k. a. suvel 12.—21. juulini Kauñase läheduses peetavast Leedu gaidide suurlaagrist.

Lāti delegatsioon Tallinnasse 18. novembri pidustustele.

17. novembril sõidab Eestisse Ühiskondlike asjade minister A. Bērziņš, et võtta osa Lāti iseseisvuse 19. aastapäeva pidustustest Tallinnas. Ministrit saadab sekretar A. Spekke. Koos ühiskondlike asjade ministriga sõidab Eestisse ka Vidzeme divisiooni ülem kindr. F. Virsaitis adjutandi kpt. Kalnini saatel ning Lāti-Eesti ühingu delegatsioon, kühu kuuluvad esimehe abi O. Nonats, Riia linnapea abi Dr. E. Laimiņš, Lāti töölistkoja esimees K. Egle, Riia ringkonna-kohtu prokuror A. Karčevskis ja välisministeeriumi Balti riikide osakonna juhataja E. Vigrabs. Eestisse võtma osa 18. novembri pidustustest sõidavad ka lāti kunstnikud — E. Traviņa ja V. Ruševics.

Lāti-Eesti Ühingu Kuukiri ilmub neli korda aastas. Kuukirja tellimishind aastas Latvijas Ls 2,—, Eestis, Leedus ja teistes maades Ls 3,—. Üksik vihik Latvijas 0,50, Eestis Kr. 0,50. Toimetuse adress — Rīgā, Marijas ielā 35, dz. 6. Tel. 28960. Väljaandja, talituse, tillimiste ja rahasaadetiste aadres: Lāti-Eesti ühingu laekahoidjale härra V. Ivaskile, Šķūņu ielā 16, «Petcholc» kantoris. Telef. 23066 ca 23062. Lāti-Eesti ühingu adress: Rīgā, Skolas ielā 13, korter 3.

Izdevēja: Latvijas-Igaunijas biedriba. Atbildīgais redaktors: Otto Nonācs

Latvijas - Igaunijas Biedrības Mēnešraksta satura rādītājs Lāti-Eesti Ühingu Kuukirja sisukord

1933.—1937.

1.

Vispārīgi raksti. Üldsisulisi kirjutisi.

- Alberings, A. Ievadam. 1933. g. 1. n.
Balodis, F. Darbu sākot. 1933. g. 1. n.
Kviesis, A. Darbu sākot. 1933. g. 1. n.
Bļodnieks, A. Darbu sākot. 1933. g. 1. n.
Salnais, V. Darbu sākot. 1933. g. 1. n.
Mölders, J. Darbu sākot. 1933. g. 1. n.
Moora, H. Latvijas un Igaunijas kopdarbība zinātnē. 1933. g. 1. n.
Piips, A. Igaunija un Latvija. 1933. g. 2. n.
Seskis, J. Mūsu kaimiņu valstu valodu nozīme. 1933. g. 4.—6. n.
Albāts, H. Kas darāms, lai veicinātu kopdarbību juridiskos jautājumos. 1933. g. 4.—6. n.
Alberings, A. Otro gadu gājumu uzsākot. 1934. g. 1. n.
Balodis, F., prof. Labāku sadarbību zinātnes laukā. 1934. g. 1. n.
Ulmanis, K. Latvijas-Igaunijas mēnešrakstam. 1934. g. 2. n.
Baumanis, M., stud. iur. Baltijas valstu studentu sadarbība. 1934. g. 3. n.
Ivask, Vidriks. Aizrobežu igauņu organizēšana. 1934. g. 3. n.
Eisbergs, E. Senas tekas — jauni meklējumi. 1934. g. 4. n.
Nonācs, O. Igaunu un latviešu attiecības presē. 1934. g. 4. n.
Ivask, Vidriks. Tuvināšanās-draudzība ikdienas dzīvē. 1934. g. 4. n.
Munters, V. Veltījums 16. un 24. februārim. 1935. g. 1. n.
Rīteris, J. 16. februāris. 1935. g. 1. n.
Bērziņš, P. Igaunu, latvju un lietuvju tuvināšanās biedrību pārstāvju apspriede. 1935. g. 1. n.
Triju sabiedroto Baltijas valstu neatkarības svētku dienas. 1935. g. 1. n.
Nonācs, O. No redakcijas. 1935. g. 2. n.
Jēruma-Lietīņa, L. Latviešu un igauņu kultūrālā sadarbība. 1935. g. 2. n.
Alberings, A. Eessõnaks. 1933. a. 1. n.
Balodis, F. Tööd alates. 1933. a. 1. n.
Kviesis, A. Tööd alates. 1933. a. 1. n.
Bļodnieks, A. Tööd alates. 1933. a. 1. n.
Salnais, V. Tööd alates. 1933. a. 1. n.
Mölders, J. Töö alates. 1933. a. 1. n.
Moora, H., Eesti ja Läti koostöö teaduslikul alal. 1933. a. 1. n.
Piip, A., Eesti ja Läti. 1933. a. 2. n.
Seskis, J. Meie naaberriikide keelte tähtsus. 1933. a. 4.—6. n.
Albats, H. Mis teha koostöö soodustamiseks juridilisis küsimusis. 1933. a. 4.—6. n.
Alberings, A. Teist aastakäiku alates. 1934. a. 1. n.
Balodis, F. Faremat koostööd teaduse alal 1934. a. 1. n.
Ulmanis, K. Läti-Eesti kuukirjale. 1934. a. 2. n.
Baumanis, M., stud. iur. Balti riikide üliõpilaste koostöö. 1934. a. 3. n.
Ivask, Vidrik. Välis-Eesti organiseerimisest. 1934. a. 3. n.
Eisbergs, E. Vanad rajad — uued otsimised. 1934. a. 4. n.
Nonats, O. Eestlaste ja lätlaste vahekorrad ajakirjanduses. 1934. a. 4. n.
Ivask, Vidrik, Lähennemissõprus argipäevil. 1934. a. 4. n.
Munters, V. Pühendus 16. ja 24. veebruarile. 1935. a. 1. n.
Rīteris, J. 16. veebruar. 1935. a. 1. n.
Bersinš, P. Eesti ja Leedu lähendamisähingute esindajate nõupidamine. 1935. a. 1. n.
Kolme Balti liiduriigi iseseisvuse päevade pühitsemine. 1935. a. 1. n.
Toimetuselt, (O. Nonats). 1935. a. 1. n.
Jēruma-Lietīņa, L. Läti ja Eesti kultuuriline koostöö. 1935. a. 2. n.

- Nonācs, O. Mēs ejam uz priekšu. 1935. g. 3./4. n.
- Neijs, G. Baltijas tautu kultūras attiecības. Līdzšinējie sasniegumi un turpmākās izredzes. 1935. g. 3./4. n.
- Nonācs, O. Saprāšanās labā. 1936. g. 1. n.
- Neatkarīgās Lietuvas kultūralie un saimnieciskie sasniegumi. 1936. g. 1. n.
- Tarvels, P., prof. Baltijas valstu kultūrālās ārorientācijas problēmas. 1936. g. 3./4. n.
- Hubels - Metsanurks, Ed. Rakstniecība kā Baltijas valstu tuvināšanās faktors. 1936. g. 3./4. n.
- Igaņu žurnālistu atpūtas nams Kosē. 1936. g. 3./4. n.
- Eenpalu, Linda. Igaņu sievietes darba pēdējā laika sasniegumi. 1937. g. 1. n.
- Kiivets, J. Tūrisma kustība starp Baltijas valstīm. 1937. g. 1. n.
- Nonācs, O. Vērojumi un slēdzieni. 1937. g. 3. n.
- Bērziņš, A., ministrs. Draudzīgam sveicienam. 1937. g. 4. n.
- Karčevskis, A. O. Latvijas-Igaunijas tiesu darbinieku sadarbība. 1937. g. 4. n.
- Nonats, O. Meie läheme edasi. 1935. a. 3./4. n.
- Ney, G. Balti rahvaste kultuurilised suhted. Seniseid saavutusi ja edaspidiseid väljavaa-teid. 1935. a. 3./4. n.
- Nonats, O. Lepituseks. 1936. a. 1. n.
- Iseseisva Leedu kultuurilised ja majanduslikud saavutused. 1936. a. 1. n.
- Tarvel, P., prof. Balti riikide kultuurilise välisorientatsiooni probleeme. 1936. a. 3./4. n.
- Hubel - Metsanurk, E. Kirjandus Balti riikide lähendamise tegurina. 1936. a. 3./4. n.
- Eesti ajakirjanike kodu Kosel. 1936. a. 3./4. n.
- Eenpalu, Linda. Eesti naiste töö viimase aja saavutusi. 1937. a. 1. n.
- Kiivet, J. Turismialaline liiklemine Balti riikide vahel. 1937. a. 1. n.
- Nonats, O. Vaatlusi ja järeldusi. 1937. a. 3. n.
- Bersinš, A., minister. Sõbralikuks ter-vituseks. 1937. a. 4. n.
- Karčevskis, A. O. Eesti ja Läti kohtutege-lastest koostöö. 1937. a. 4. n.

2.

Politika. Poliitika.

- Klāvs, Arv. Latvijas Saeimas un valdības darbs. 1933. g. 1. n.
- Kl(āvs), Arv. Latvijas Saeimas darbība. 1933. g. 2. n.
- Latvijas Saeima slēgusi sesiju. 1933. g. 3. n.
- Ducmans, K. Latvijas un Igaunijas satversmes reformas jautājumi. 1933. g. 4.—6. n.
- Igaunijas republikas jaunā satversme. 1933. g. 4.—6. n.
- Kl(āvs), Arv. Latvijas iekšējā dzīve. 1933. g. 4.—6. n.
- Auškāps, J., prof., Dr. Kāds pieminēklis darināms Latvijas cēlājiem? (Z. Meierovica piemiņas vakarā teiktā uzruna). 1934. g. 1. n.
- Auškāps, J., prof., Dr. Quel monument faut-il eriger aux fondateurs de la Lettonie? (Discours prononcé à la soirée commémorative de Z. A. Meierovics). 1934. g. 1. n.
- Berkis, Kr., ģenerālis. Latvijas un Igaunijas armiju sadarbība. 1934. g. 1. n.
- L. 15. maija un 12. marta sasniegumi. 1935. g. 2. n.
- Klavsons, Arv. Lāti seimi ja valitsuse töö. 1933. a. 1. n.
- Kl(avsons), Arv. Lāti seimi töö. 1933. a. 2. n.
- Kl(avsons), Arv. Lāti seim lōpetas hooaja. 1933. a. 3. n.
- Dutsmans, K. Lāti ja Eesti pōhiseaduse reformi kūsimumsi. 1933. a. 4./6. n.
- Eesti Vabariigi uus pōhiseadus. 1933. a. 4./6. n.
- Kl(avsons), Arv. Lāti siseelu. 1933. a. 4./6. n.
- Auškāps, J., prof., Dr. Missugust ausam-mast pūstitame Lāti ehitajaile? (S. Meierovitsi mālestusōhtul peetud kōne). 1934. a. 1. n.
- Auškāps, J., prof., Dr. Quel monument faut-il eriger aux fondateurs de la Lettonie? (Discours prononcé à la soirée commémorative de Z. A. Meierovics). 1934. a. 1. n.
- Berkis, Kr., kindr. Lāti ja Eesti kaitsevāgede koostōō. 1934. a. 1. n.
- L. 15. mai ja 12. mārtsi saavutusi. 1935. a. 2. n.

- Baumanis, Arturs, Kr. Valdemāra un J. Kēlera Baltijas politika. 1937. g. 1. n.
- Nonācs, O. Autoritārais režīms Latvijā. 1937. 2. n.
- Observers. Igaunijas vienotās valsts varas trīs gadi. 1937. g. 2. n.
- Jaunās Latvijas seja. 1937. g. 4. n.
- Baumanis, Arturs. Kr. Valdemari ja J. Kōleri poliitika. 1937. a. 1. n.
- Nonats, O. Autoritaarne riigivalitsus Lātis. 1937. a. 2. n.
- Observer. Kolm aastat koondatud riigivõimu Eestis. 1937. a. 2. n.
- Uue Latvija pale. 1937. a. 4. n.

3.

Ārpolitika. Välispoliitika.

- Munters, V. Latvijas-Igaunijas konference. 1933. g. 1. n.
- Munters, V. Valsts Prezidents Tallinnā. 1933. g. 3. n.
- Igaunijas valsts vecākais apciemo Latvijas valsts prezidentu. 1933. g. 4.—6. n.
- Munters, V. Latvijas-Igaunijas savienības ligums. 1933. g. 4.—6. n.
- Mennigs, K. Pašreizējā momentā. 1934. g. 1. n.
- Liepiņš, R. Latvijas-Igaunijas savienības 10 gadi. 1934. g. 1. n.
- Piips, A., prof. Baltijas valstu savienības domas izveidošanās. 1934. g. 1. n.
- Sēja, L. Latvijas un Igaunijas sadarbība diplomātijas laukā. 1934. g. 1. n.
- Kl(āvsons), Arv. Parakstīts Latvijas-Igaunijas savienības organizācijas ligums. 1934. g. 1. n.
- Voits, Valters, cand. iur. Latvijas-Igaunijas līgumu sistēma. 1934. g. 2. n.
- Blese, E., prof. Kāda valoda lietojama Baltijas tautu savstarpējā satiksmē. 1934. g. 3. n.
- Malta, N. Angļu valoda, kā satiksmes valoda Baltijas valstu starpā. 1934. g. 3. n.
- Vanags, K. Tūrisma problēmas Latvijas-Igaunijas tautu tuvināšanās darbā un starptautiskā propagandā. 1934. g. 3. n.
- Latvijas Ministru Prezidenta **Dr. Kārļa Ulmaņa** 18. novembra veltījums triju sabiedroto valstu draudzībai. 1934. g. 4. n.
- Piips, A., prof. Igaunijas-Latvijas-Lietuvas kopdarbība. 1934. g. 4. n.
- Mennings, K. Kopēja valoda. 1934. g. 4. n.
- Rīteris, J., inž. Latviešu un lietuvju vienības biedrību darbība Baltijas trejsavienības veicināšanā. 1934. g. 4. n.
- Munters, V. Lāti-Eesti nōupidamine. 1933. a. 1. n.
- Munters, V. Lāti riigipresident Tallinnas. 1933. a. 3. n.
- Eesti riigivanem külastab Lāti riigipresidenti. 1933. a. 4/6. n.
- Munters, V. Lāti-Eesti liiduleping. 1933. a. 4/6. n.
- Mennig, K. Kāesoleval silmapilgul. 1934. a. 1. n.
- Liepiņš, R. Lāti-Eesti liidu 10 aastat. 1934. a. 1. n.
- Piip, A. Balti riikide liidu mõtte arenemine. 1934. a. 1. n.
- Sēja, L. Lāti ja Eesti koostöö diplomaatilisel alal. 1934. a. 1. n.
- Kl(āvsons), Arv. Kirjutati alla Lāti-Eesti liidu organiseerimise lepingule. 1934. a. 1. n.
- Voits, Valters, cand. iur. Lāti-Eesti lepingute süsteem. 1934. g. 2. n.
- Blese, E., prof. Missugust keelt tarvitada Balti rahvaste omavahelises läbikäimises? 1934. a. 3. n.
- Malta, N. Ingliskeel läbikäimiskeelena Balti riikides. 1934. a. 3. n.
- Vanags, K. Turismi probleemid Lāti-Eesti rahva lähendamise tōös ja rahvusliku propaganda alal. 1934. a. 3. n.
- Lāti Ministerpresidendi **Dr. K. Ulmani** 18. novembri puhul kolme liitriigi sõprusele pūhendatud kirjutis. 1934. a. 4. n.
- Piip, A., prof. Eesti-Lāti-Leedu koostöö. 1934. a. 4. n.
- Mennig, K. Ūhine keel. 1934. a. 4. n.
- Rīteris, J., ins. Lātlaste ja leedulaste lähendamisseltside tegevus kolme Balti riigi liidu asutamiseks. 1934. a. 4. n.

- Vigrabs, E. Latvijas, Igaunijas un Lietuvas
saprāšanās un sadarbības ligums. 1934. g.
4. n.
- Kask, A. Vēl par Baltijas tautu satiksmes
valodu. 1934. g. 4. n.
- Kiparskis, O., Dr., Baltijas kopējās valodas
problēma. 1936. g. 1. n.
- Munters, V. Baltijas antante. 1936. g. 2. n.
- Reinhardts, P. Baltijas valstu sadarbības
sasniegums. 1936. g. 3./4. n.
- Nonācs, O. Pārdomas par tautu tuvināšanās
kongresiem. 1936. g. 3./4. n.
- Piips, A., prof. Baltijas valstu sadarbība.
1937. g. 2. n.
- Vigrabs, E. Lāti, Eesti ja Leedu koostöö ja
sõprusleping. 1934. a. 4. n.
- Kask, A. Veel Balti rahvaste läbikääimise kee-
lest. 1934. a. 4. n.
- Kiparsky, V., Dr. Balti ühise keele proble-
leem. 1936. a. 1. n.
- Munters, V. Balti antante. 1936. a. 2. n.
- Reinhardts, P. Balti riikide koostöö saavu-
tusi. 1936. a. 3/4. n.
- Nonats, O. Mõtteid rahvaste lähendamise
kongressidest. 1936. a. 3/4. n.
- Piip, A., prof. Balti rahvaste koostöö. 1937. a.
2. n.

4.

Tautsaimniecība un tautsaimniecības politika. Rahvamajandus ja majanduspoliitika.

- Zalts, Alberts. Latvijas-Igaunijas uzde-
vumi ekonomisko attiecību laukā. 1933. g.
1. n.
- Volmars, J. Latvijas-Igaunijas tirdzniecība.
1933. g. 2. n.
- Salnais, V. Jāaktivizē abu sabiedroto valstu
saimnieciskās attiecības. 1933. g. 3. n.
- Tammans, A. Igaunijas saimniecības poli-
tika jaunos ceļos. 1933. g. 3. n.
- Volmars, J. Atgriezīsimies pie pamatjautā-
jumiem. 1933. g. 4.—6. n.
- Latvijas ārlietu ministra domas par muitas ūni-
ju. 1933. g. 4.—6. n.
- Igaunijas ārlietu ministra domas par muitas
ūniju. 1933. g. 4.—6. n.
- Baltijas valstu 4 saimnieciskā konference. 1933.
g. 4.—6. n.
- Salnais, V., Saimnieciskie ligumi kā tautu
solidaritātes un miera pamati. 1934. g. 1. n.
- Klavsons, Arv. Latvijas rūpes. 1934. g.
1. n.
- Ieleja, K. Ceļi un to loma Latvijas-Igauni-
jas savstarpējā satiksmē. 1934. g. 2. n.
- Bokalders, J. Jauno Baltijas valstu ārējās
tirdzniecības un rūpniecības tendences krizes
laikā. 1934. g. 3. n.
- Brakšs, inž. Baltijas valstu kopdarbības
nozīme rūpniecībā. 1934. g. 4. n.
- Brūveris, P., cand. oec. — Latvijas un
Igaunijas iedzīvotāju problēma. 1935. g. 1. n.
- Kiršteins, K., doc. Latvijas mežsaimniecī-
bā. 1935. g. 1. n.
- Salts, Alberts. Lāti-Eesti ūlesanded majan-
dusliste vahekordade alal. 1933. a. 1. n.
- Volmars, J. Lāti-Eesti kaubandus. 1933. a.
2. n.
- Salnais, V. Meie peame aktiviseerima mōle-
ma liitriigi majanduslikke vahekordi. 1933. a.
3. n.
- Tammans, A. Eesti majanduspoliitika uutel
radadel. 1933. a. 3. n.
- Volmars, J. Põõrame tagasi põhiküsimuste
juure. 1933. a. 4/6. n.
- Lāti välisministri mõtteid tolliunionist. 1933. a.
4/6. n.
- Eesti välisministri mõtteid tolliunionist. 1933. a.
4/6. n.
- Balti riikide 4. majanduskonverents, 1933. a.
4/6. n.
- Salnais, V. Majanduslikud lepingud rahvaste
solidariteedi ja rahu alustena. 1934. a. 1. n.
- Klavsons, Arv. Lāti mured. 1934. a. 1. n.
- Ieleja, K. Teed ja nende osa Lāti-Eesti oma-
vahelisel liikumisel. 1934. a. 2. n.
- Bokalders, J., Noorte Balti riikide väliskau-
banduse ja tööstuse tendentse kriisiajal. 1934.
a. 3. n.
- Brakšs, N., ins. Balti riikide koostöö tähtsus
tööstuses. 1934. a. 4. n.
- Bruveris, P., cand. oec. Latvija ja Eesti
elanike probleem. 1935. a. 1. n.
- Kiršteins, K., doc. Latvija metsandus. 1935
a. 1. n.

- Brūveris, P., cand. oec. Laiks strādāt pie Baltijas valstu rūpniecības saskaņošanas. 1935. g. 3./4. n.
- Volmars, J., Baltijas valstu savstarpējā tirgus nozīme. 1936. g. 3./4. n.
- J. V. Igaunijas degakmens rūpniecība. 1937. g. 1. n.
- Bruveris, P., cand. oec. On aeg töötada Balti riikide tööstuse kooskõlastamiseks. 1935. a. 3/4. n.
- Volmars, J. Balti riikide omavahelise turu tähtsusest. 1936. a. 3/4. n.
- J. V. Eesti põlevkivitööstus. 1937. a. 1. n.

5.

Vēsture. Ajalugu.

- Tentelis, A. Vēstures pamati Latvijas un Igaunijas draudzībai. 1933. g. 1. n.
- Latvijas jaunais sūtnis Igaunijā (R. Liepiņš). 1933. g. 4.—6. n.
- Jaunais Igaunijas sūtnis Latvijā (K. Mennings). 1933. g. 4.—6. n.
- Latvijas ev.-lut. baznīcas arhibīskaps prof. Dr. theol. Teodors Grīnbergs ievests amatā Doma baznīcā. 1933. g. 4.—6. n.
- Igaunijas jaunā valdība. 1933. g. 4.—6. n.
- Nonācs, O. No latviešu un igauņu attiecību vēstures. 1934. g. 1. n.
- Ievērojamu Igaunijas sabiedrisku darbinieku jubilejas. 1. L. L. — K. Petsa dzimšanas diena. 2. L. L. — Ģenerāļa Laidonera 50 gadi. 3. V. Strautmanis. Igaunijas mūzika J. Aavika 50 gadi. 1934. g. 1. n.
- Klavsons, Arv. Artūrs Alberings. (Nekrologs). 1934. g. 2. n.
- Nonācs, O. Artūra Alberinga piemiņai. 1934. g. 2. n.
- Latvijas-Igaunijas Biedrības priekšsēdētāja biedra M. Antona runa 28. aprīļa 1934. g. sēdē. 1934. g. 2. n.
- Freijs, Alb., Dr. Pamatdomas svētrunai, izvadot A. Alberingu no Fr. Rusticana konventa dzīvokļa. 1934. g. 2. n.
- H. Artūra Alberinga pēdējais ceļš. 1934. g. 2. n.
- Bērziņš, P. Cēsu kauju gaita. 1934. g. 2. n.
- Nonācs, O. Cēsu kauju nozīme. 1934. g. 2. n.
- Berkis, Kr., ģenerālis. Vienprātība — latvju un igauņu stiprums. 1934. g. 3. n.
- Komisārs, R., cand. iur. Baltijas jūra un Baltijas valstis. 1934. g. 4. n.
- Eisbergs, E. Savu zemju mantinieki un likteņu lēmēji. 1935. g. 1. n.
- Nonācs, O. Igaņu un latviešu vēstures paralēles. 1935. g. 1. n.
- Tentelis, A. Lāti-Eesti sõpruse ajaloolised alused. 1933. a. 1. n.
- Lāti uus saadik Eestis (R. Liepiņš). 1933. a. 4.—6. n.
- Uus Eesti saadik Lätis (K. Menning). 1933. a. 4.—6. n.
- Lāti ev.-lut. kiriku peapiiskop prof. Dr. teol. Teodors Grinbergs seati Riia Toomkirikus ametisse. 1933. a. 4.—6. n.
- Eesti uus valitsus. 1933. a. 4./6. n.
- Nonats, O. Lätlaste ja eestlaste vahekordade ajaloost. 1934. a. 1. n.
- Tähtsate Eesti seltskonnategelaste juubelid. 1. L. L. K. Pätsi 60 sünnipäev. 2. L. L. J. Laidoner 50 aastame. 1934. a. 1. n. 3. V. Strautmanis. Eesti muusikamehe J. Aaviku 50 aastat. 1934. a. 1. n.
- Klavsons, Arv. Arturs Alberings. (Nekroloog). 1934. a. 2. n.
- Nonats, O. Artur Alberingi mälestuseks. 1934. a. 2. n.
- Lāti-Eesti ühingu abiesimehe M. Antoni kõne ühingu 28. aprilli 1934. a. istungil. 1934. a. 2. n.
- Freijs, A., Dr. Põhimõtteid kõnele, mis peetud A. Alberingi Fr. Rusticana konvendi korterist väljasaates. 1934. a. 2. n.
- H. Artur Alberingi viimane teekond. 1934. a. 2. n.
- Bersinš, P. Võnnu lahingute käik. 1934. a. 2. n.
- Nonats, O. Võnnu lahingute käik. 1934. a. 2. n.
- Berkis, Kr., kindr. Üksmeel lätlaste ja eestlaste jõud. 1934. a. 3. n.
- Komisars, R., cand. iur. Läänemeri ja Balti riigid. 1934. a. 4. n.
- Eisbergs, E. Oma maade pärijad ja saatuse otsustajad. 1935. a. 1. n.
- Nonats, O., Eesti ja Läti ajaloo paralleel. 1935. a. 1. n.

- Gruzna, P. Latvju un igauņu bursaki. 1935. g. 1. n.
- Šaurums, G. Tērbatas universitāte pagātnē un tagadnē. 1936. g. 1. un 3./4. n. 1937. g. 1. un 2. n.
- Sams, M., cand. iur. Latvju un igauņu senie pilskalni — tautas pirmās neatkarības simboli. 1936. g. 1. n.
- Liivs, Otto. Igaunu studenti Tērbatas augstskolā 19. gadsimta pirmajos gadu desmitos. 1936. g. 2. n.
- Baumanis, Artūrs. Fridrihs Rodins. 1937. g. 2. n.
- Vitauta Vileiša atcerei. 1937. g. 3. n.
- Nonācs, O. Pieci gadi. 1937. g. 4. n.
- Baumanis, A. Latvijas-Igaunijas antante tautas atmodas laikā. 1937. g. 4. n.
- L. Hanss Rebane — Igaunijas jaunais sūtnis Latvijā 1937. g. 4. n.
- Šaurums, J. Tērbatas universitāte pagātnē un tagadnē 1937. g. 4. n.
- Grusna, P., Lāti ja eesti bursakud. 1935. a. 1. n.
- Šaurums, G., Tartu ülikool minevikus ja nüüd. 1936. a. 1. ja 3./4. n., 1937. a. 1. ja 2. n.
- Sams, M., cand. iur., Latvija ja Eesti vanad linnused — rahva esimese vabaduse sümboolid. 1936. a. 1. n.
- Liiv, Otto, Eesti üliõpilased Tartu ülikoolis 19. sajandi esimesil aastakümneil. 1936. a. 2. n.
- Baumanis, Arturs, Fridrich Rodin. 1937. a. 2. n.
- Vitautas Vileišise mälestuseks. 1937. a. 3. n.
- Nonats, O. Viis aastat. 1937. g. 4. n.
- Baumanis, A. Lätlaste ja eestlaste antante rahvuslikul ärkamisajal. 1937. a. 4. n.
- L. Hans Rebane — Eesti uus saadik Latvijas. 1937. a. 4. n.
- Šaurums, G. Tartu ülikool minevikus ja nüüd. 1937. a. 4. n.

6.

Geografija. Ceļojumu apraksti. Geograafia. Reisikirjeldusi.

- Spekke, A. Kāda izskatījies mūsu kopīgā dzimtene vidus laiku ģeografiem? 1933. g. 1. n.
- Klāvs, Arv. Latvijas ministru un deputātu Igaunijas apmeklējums. 1933. g. 4.—6. n.
- Vigrabs, E. Latvijas ārlietu ministra V. Salnāja viesošanās Zviedrijā un Somijā. 1934. g. 1. n.
- Kompus, H. Ziemeļu skaistules. Tallinna-Tartu-Narva. 1935. g. 2. n.
- Sams, M., cand. iur. Skaistā Latvija aicina. 1935. g. 2. n.
- Sams, M. cand. iur. Rīgas jūras liča «vārtos». 1935. g. 3./4. n.
- Žīgurs, J. Vasarās brīži Igaunijā. 1935. g. 3./4. n.
- Ārzemnieki par Ķemeņiem. 1936. g. 3./4. n.
- Spekke, A. Missugusena nāgid meie ūhist kodumaad keskaja maateadlased? 1933. a. 1. n.
- Klāvs, Arv. Lāti ministrīte ja rahvasaadikute kūlasāik Eestisse. 1933. a. 4/6. n.
- Vigrabs, E. Lāti vālisministri V. Salnaisē kūlaskāik Rootsis ja Soomes. 1934. a. 1. n.
- Kompus, H. Põhjamaa pärlid. Tallinn-Tartu-Narva. 1935. a. 2. n.
- Sams, M., cand. iur. Kaunis Latvija kuts-ub. 1935. a. 2. n.
- Sams, M., cand. iur. Riia lahe «vāra-val». 1935. a. 3./4. n.
- Šīgurs, J. Suve viivud Eestimaal. 1935. a. 3./4. n.
- Vālismaalased pajatavad Kemerist. 1936. a. 3./4. n.

7.

Tiesības. Ūigusteadus.

- Vāpa, J. Latvijas jaunais kriminālkodekss. 1933. g. 4/6. n.
- Vāpa, J. Lāti uus kriminaalkodeks. 1933. a. 4/6. n.

8.

Jaunatne.**Noorsugu.**

Eisbergs, Emīls, stud. iur. Jaunatnes kopējie ceļi. 1934. g. 1. n.	Eisbergs, Emīls, stud. iur. Noorsoo ühised teed. 1934. a. 1. n.
Nonācs, O. Jaunatnes apmaiņa. 1936. g. 2. n.	Nonats, O. Noorsoo vahetus. 1936. a. 2. n.
Nonācs, O. Jaunatnē — mūsu cerība. 1937. 1. n.	Nonats, O. Noorsoos — meie lootus. 1937. a. 1. n.
Veelmans, J. Jaunatnes organizēšana Igaunijā. 1937. g. 1. n.	Veelman, J. Noorsoo organiseerimine Eestis. 1937. a. 1. n.
Žlabys, Juozas. «Lietuvas jaunie lauksaimnieki». 1937. 1. n.	Žlabys, Juozas. Leedu noored põldurid. 1937. a. 1. n.

9.

Valodniecība.**Keeleteadus.**

Blese, E. Kāds vārds par sakariem latviešu un igauņu valodas starpā. 1933. g. 1. n.	Blese, E., prof. Mõni sõna läti ja eesti keele suhetest. 1933. a. 1. n.
Kiparskis, V. Latviešu valoda un somu valodniecība.	Kiparsky, V., Dr. phil., prof. Läti keel ja soome keeleteadus.
Kiparsky, V. Le letton et la linguistique finnoise. 1935. g. 3./4. n.	Kiparsky, V. Le letton et la linguistique finnoise. 1935. a. 3/4. n.

10.

Folklor.**Folkloristika.**

Straubergs, K. Kopdarbība latviešu un igauņu folklorā. 1933. g. 2. n.	Strauberg, K. Koostöö Läti ja Eesti folklooris. 1933. a. 2. n.
Loorits, O. Par folkloras moderniem uzdevumiem vispār un sevišķi Igaunijā. 1933. g. 2. n.	Loorits, O. Folkloristika moodsaist ülesandeist üldse ja eriti Eestis. 1933. a. 2. n.
Šmits, P. Tautas dziesmas. 1933. g. 2. n.	Šmits, P. Rahvalaulud. 1933. a. 2. n.
Bērziņš, L. Vienādība un dažādība latvju un igauņu tautas dzejā. 1933. g. 2. n.	Bersinš, L. Sarnasus ja erinevus läti ning eesti rahvaluules. 1933. a. 2. n.
Kurcalts, K. Latviešu dainas par igauņiem. 1934. g. 3. n.	Kurtsalts, K. Läti rahvalaulud eestlasist. 1934. a. 3. n.
Kurcalts, K. Igauni latviešu anekdotēs. 1935. g. 1. n.	Kurtsalts, K. Eestlased läti anekdotides. 1935. a. 1. n.
Straubergs, K., prof. Latviešu folkloras pētījumu saavutumi pēdējos desmit gados. 1935. g. 3./4. n.	Straubergs, K. prof., Läti folkloori uuri- muste saavutused viimase kümne aasta jook- sul. 1935. a. 3/4. n.

11.

Etnografija.**Etnograafia.**

Brastiņš, E. Lābiešu mītoloģija un reliģiskās atziņas. 1934. g. 4. n.	Brastiņš, E. Läti mütoloogia ja usk. 1934. a. 4. n.

12.

Izglītība.**Haridusasjad.**

Kann, N. Igaunijas vidusskolu reforma. 1934. g. 1. n.	Kann, N. Eesti keskkooli reformist. 1934. a. 1. n.
Adamovičs, L., prof. Jaunais projekts «noteikumiem par tautas izglītību» Latvijā. 1934. g. 1. n.	Adamovičs, L., prof. Uus seaduseelnõu rahvahariduse määrusile» Lätis. 1934. a. 1. n. 1. n.
Nonācs, O. Svešvalodas Baltijas valstu skolās. 1934. g. Nr. 3.	Nonats, O. Võorkeeled Balti riikide koolides. 1934. a. 3. n.
K. K. Latvijas Ūniversitātes darbība. 1934. g. 4. n.	K. K. Lāti ūlikooli tegevus. 1934. a. 4. n.
Latvijas Ūniversitātes studentu konkursa darbi. 1935. g. 1. n.	Latvija ūlikooli ūliõpilaste võistlustööd. 1935. a. 1. n.
Igaunijas Ūniversitātes 15. gads. 1935. g. 1. n.	Tartu ūlikooli 15. aasta. 1935. a. 1. n.
Soblis, V. Saskaņotu mācības grāmatu nozīme Baltijas valstu skolās. 1937. g. 3. n.	Soblyš, V. Kooskõlastatud õpperaamatute tähtsus Balti riikide kooles. 1937. a. 3. n.

13.

Dēmozrafija.**Demozraafia.**

Latvieši Igaunijā. 1935. g. 1. n.	Lätlased Eestis. 1935. a. 1. n.
Igauni Latvijā. 1935. g. 1. n.	Eestlased Lätis. 1935. a. 1. n.

14.

Lauksaimniecība.**Põllumajandus.**

Birznieks, A. Piensaimniecības sasniegumi Latvijā 15 gadu pastāvēšanas laikā. 1933. g. 4.—6. n.	Birsnieks, A. Piimanduse saavutusi Lāti 15 a. iseseisvuse ajal. 1933. a. 4/6. n.

15.

Sports.**Sport.**

Vēlama saprašanās arī futbolā. 1933. g. 4.—6. n.	Soovitav teineteisest arusaamine ka jalgpallis. 1933. a. 4/6. n.

16.

Literātūras vēsture un kritika.**Kirjanduslugu ja kritika.**

Raudseps, H. Piezīmes par igauņu skatuves rakstniecību. 1933. g. 4.—6. n.	Raudsepp, H. Märkmeid Eesti lavakirjandusest. 1933. a. 4.—6. n.
Roos, H. Rakstniecība — igauņu tautas pašapziņas cēlēja. 1935. g. 1. n.	Roos, H. Kirjandus Eesti rahvusliku iseteadvuse tõstmise tegurina. 1935. a. 1. n.
Mikolaitis, prof. Lietuvju tagadējā literatūra. 1935. g. 1. n.	Mykolaitis, prof. Leedu praegune kirjandus. 1935. a. 1. n.
Zālite, Elīna. Iss igauņu literatūras pārskats. 1935. g. 1. n.	Salite, Elina. Lühike Eesti kirjanduse ülevaade. 1935. a. 1. n.
Rauds, M. Igaunu grāmatas 400 gadi. 1935. g. 2. n.	Raud, M. Nelisada aastat raamatu tähistel. 1935. a. 2. n.

- Ligotņu Jēkabs. Latviešu grāmata gadu simteņu perspektīvē. 1935. g. 3./4. n.
- Kruus, V. Vērojumi igauņu grāmatu gadā. 1935. g. 3./4. n.
- Pukits, M. Lapas Mārtaņa loma latviešu un igauņu kultūrālā tuvināšanā. 1935. g. 3./4. n.
- Kurcalts, K. Kr. Barons — igauņu un lietuvju draugs. 1936. g. 1. n.
- Sööts, K. E. Piezīme pie raksta «Lapas Mārtaņa loma latviešu un igauņu kultūrālā tuvināšanā». 1936. g. 1. n.
- Švarcs, L. Ko devis igauņiem grāmatu gads. 1936. g. 1. n.
- Francis, Alfonss. Latviešu rakstniecības izveidošanās un tās sasniegumi pēdējā posmā. 1936. g. 1. n.
- Ligotņu Jēkabs. Latviešu jaunie liriki. 1937. g. 1. n.
- Ligotņu Jēkabs. Laureāta Jāņa Akurātera piemiņai († 1937. g. 25. jūlijā). 1937. g. 3. n.
- Ligotnis, Jekabs. Lāti raamat sajandite perspektiivis. 1935. a. 3./4. n.
- Kruus, V. Tähelpanekuid Eesti raamatuaasta puhul. 1935. a. 3./4. n.
- Pukits, M. Märt Lapi osa lätlaste ja eestlaste kultuurilises lähendamises. 1935. a. 3./4. n.
- Kurtsalts, K. Kr. Barons — eestlaste ja leedulaste sõber. 1936. a. 1. n.
- Sööt, K. E. Lisand kirjutisele «Märt Lapi osa lätlaste ja eestlaste kultuurilises lähendamises. 1936. a. 1. n.
- Švarts, L. Raamatuaasta saavutusi Eestis. 1936. a. 1. n.
- Frantsis, Alfons. Lāti kirjanduse areenimine ja saavutused viimasel ajal. 1936. a. 1. n.
- Ligotnis, Jekabs. Lāti noored luuletajad. 1937. a. 1. n.
- Ligotnis, Jekabs. Laureaadi Janis Akurateri mälestuseks († 1937. a. 25. juulil). 1937. a. 3. n.

17.

Latviešu dailliterātūra.

Lāti ilukirjandus.

- Virza, Edvarts. Vectēva nāve. (Fragmenti no «Straumēniem»). 1935. g. 2. n.
- Erss, Ādolfs. Lielais akmens. 1935. g. 3./4. n.
- Atspulgs, Pēteris. Sausais gads. 1936. g. 1. n.
- Pe-Ge. Degakmens. 1936. g. 1. n.
- Zāms, Eduards. Lielā dzīve un mazais cilvēks. 1936. g. 2. n.
- Sprūdžs, Alberts. Jumta sitējs. 1937. g. 2. n.
- Akuraters, Jānis. Draugi un gadi. 1937. g. 3. n.
- Jaunsudrabiņš, J. Tējkanna. 1937. g. 4. n.
- Virsa, Edvarts. Vanais surm. (Fragment «Straumenist»). 1935. a. 2. n.
- Erss, Ādolfs. Suur kivi. 1935. a. 3./4. n.
- Atspulgs, Pēteris. Põua-aasta. 1936. a. 1. n.
- Pe-Ge. Põlevkivi. 1936. a. 1. n.
- Saams, Eduards. Suur elu ja väike inimene. 1936. a. 2. n.
- Sprudžs, Alberts. Katuselööja. 1937. a. 2. n.
- Akuraters, Jānis. Sõbrad ja aastad. 1937. a. 3. n.
- Jaunsudrabiņš, J. Teekann. 1937. a. 4. n.

18.

Igauņu dailliterātūra.

Eesti ilukirjandus.

- Tuglass, Friedeberts. Līdumnieks. 1935. g. 2. n.
- Vilde, Eduards. Jaunsaimnieks Voltershauzens. 1935. a. 3./4. n.
- Vallaks, Peets. Ieročus krustiski! 1936. g. 1. n.
- Mälks, Augusts. Mēra laikā. 1936. g. 3./4. n.
- Tuglas, Friedebert. Asuja. 1935. a. 2. n.
- Vilde, Eduard. Asunik Voltershauzen. 1935. a. 3./4. n.
- Vallak, Peet. Relvad vastamisi. 1936. a. 1. n.
- Mälk, August. Katku ajal. (Fragment romanist «Surnud majad»). 1936. a. 3./4. n.

- Uibopuu, Valevs. Nepārvarams šķērslis. 1937. g. 2. n.
 Krustens, Pedro. Labdarība. 1937. g. 3. n.
 Tuglass, F. Illimara vasara. Fragments. 1937. g. 4. n.
- Uibopuu, Valev. Ūtetamatu tōke. 1937. a. 2. n.
 Krusten, Pedro. Hinge toorus. 1937. a. 3. n.
 Tuglas, F. Illimari suvi. Fragment. 1937. a. 4. a.

19.

Māksla.

Kunst.

- Nonācs, O. Igaunu tautas mākslas izstāde Rīgā. 1933. g. 1. n.
 Vītols, J. Latvju un igauņu dziesma. 1933. g. 2. n.
 Strautmanis, V. Latviešu pirmo dziesmu svētku 60 gadu atcere. 1933. g. 3. n.
 Visnapuu, E. Igaunu dziesmu svētki. 1933. g. 3. n.
 Aviks, J. Igaunijas X vispārējie dziesmu svētki. 1933. g. 3. n.
 Latvijas preses atsauksmes par igauņu dziesmu svētkiem. 1933. g. 3. n.
 Zonbergs, V. Latvijas teātri pagājušā sezonā. 1933. g. 3. n.
 L. L. Igaunijas teātri darbojas sekmīgi. 1934. g. 1. n.
 Strautmanis, V. Latvijas un Igaunijas koru draudzība. 1934. g. 4. n.
 Galaunas, Paulius. Mākslas dzīve neatkarīgajā Lietuvā. 1936. g. 1. n.
 Strazdiņš, J. Latviešu mākslas ciņas un panākumi. 1936. g. 1. n.
 Tamms, Alfrēds. Igaunu mākslas sasniegumi un virziens (Igaunu mākslas izstādi Rīgā atklājot). 1937. g. 1. n.
- Nonats, O. Eesti rahvakunstināitus Riias. 1933. a. 1. n.
 Viitols, J. Lāti ja Eesti laul. 1933. a. 2. n.
 Strautmanis, V. Lāti esimese laulupeo 60 a. mälestuspidustused. 1933. a. 3. n.
 Visnapuu, E. Eesti laulupeod. 1933. a. 3. n.
 Aavik, J. X. Eesti laulupidu. 1933. a. 3. n.
 Lāti ajakirjandus Eesti laulupeost. 1933. a. 3. n.
 Sonbergs, V. Lāti teatrid lāinud hooajal. 1933. a. 3. n.
 L. L. Eesti teatrid tegutsevad edukalt. 1934. a. 1. n.
 Strautmanis, V. Lāti ja Eesti laulukooride sōprus. 1934. a. 4. n.
 Galaunas, Paulius. Kunstielu iseseisvas Leedus. 1936. a. 1. n.
 Strasdinš, J. Lāti kunsti vōitlused ja saavutused. 1936. a. 1. n.
 Tamms, Alfred. Eesti kunsti saavutused ja suund. 1937. a. 1. n.
 (Eesti kunstināituse Riias avamise puhul.)

20.

Latviešu dzeja.

Lāti luule.

- Skaistlauks, V. Cēsu kauju atcerei. 1934. g. 1. n.
 Virza, Edvarts. Karogs. 1935. g. 2. n.
 Zālīte, Elīna. Agrā pavasarī. 1935. g. 2. n.
 Žīgurs, Jānis. Rūpju mātei. 1935. g. 2. n.
 Francis, Alfonss. Seni radi. 1935. g. 3/4. n.
 Zālīte, Elīna. Gredzentiņš. 1935. g. 3/4. n.
 Plūdons, V. Dziesma brīvai Latvijai. 1936. g. 1. n.
- Skaistlauks, V. Vōnnu lahingute mālestuseks. 1934. a. 2. n.
 Virsa, Edvarts. Lipp. 1935. a. 2. n.
 Salite, Elina. Vara kevadel. 1935. a. 2. n.
 Žīgurs, Jānis. Emale. 1935. a. 2. n.
 Frantsis, Alfons. Vanad sugulased. 1935. a. 3/4. n.
 Salite, Elina. Sōrmus. 1935. a. 3/4. n.

- Francis, Alfonss. Mūsu dzīve. 1936. g. 1. n.
- Breikšs, Leonīds. Mājās pārnākot. 1936. g. 2. n.
- Francis, Alfonss. Dziesmiņa par kārkla svielpi. 1936. g. 3./4. n.
- Aigars, Pēteris. Vēdzirnava. 1936. g. 3./4. n.
- Vika, Hilda. Pie dabas. 1936. g. 3./4. n.
- Eliass, Kārlis. Manam Singapūras spiekim. 1936. g. 3./4. n.
- Rabācs, Kārlis. Dzīrotāji. 1936. g. 3./4. n.
- Klīdzējs, Jānis. Dziesma par aroniku un meiteni. 1936. g. 3./4. n.
- Medenis, Jānis. Linu ziedā. 1937. g. 1. n.
- Cedriņš, Vilis. Degošie vakari. 1937. g. 1. n.
- Raisters, Ēriks. Karotāja nāve. (Cikls, 1705. g.). 1937. g. 1. n.
- Miesnieks, Jonass. Kurbads (Vadonim). 1937. g. 1. n.
- Ancāns, Aleksandrs. Latgale modusies lielajai dzīvei... 1937. g. 1. n.
- Dziesma, Fricis. Pavasara skaidrība. 1937. g. 1. n.
- Plūdons, V. Laul vabale Latvijale. 1936. a. 1. n.
- Frantsis, Alfons. Meie elu. 1936. a. 1. n.
- Breikšs, Leonīds. Koju tulles. 1936. a. 2. n.
- Frantsis, Alfons. Laul pajupillist. 1936. a. 3./4. n.
- Aigars, Pēters. Tuulik. 1936. a. 3./4. n.
- Vika, Hilda. Looduses. 1936. a. 3./4. n.
- Eliass, Kārlis. Kepp Singapūrist. 1936. a. 3./4. n.
- Rabats, Kārlis. Pidutseja. 1936. a. 3./4. n.
- Klidsejs, Jānis. Jus lōōttapillist ja tūtarlap-sest. 1936. a. 3./4. n.
- Medenis, Jānis. Lina ōitsemine. 1937. a. 1. n.
- Tsedriņš, Vilis. Pōlevad ōhtud. 1937. a. 1. n.
- Raisters, Eriks. Sōdija surm. 1937. a. 1. n.
- Miesnieks, Jonas. Kurbad. 1937. a. 1. n.
- Antsans, Aleksanders. Suurele elule Latgale ārgand. 1937. a. 1. n.
- Dziesma, Fritsis. Kevadine selgus. 1937. a. 1. n.

21.

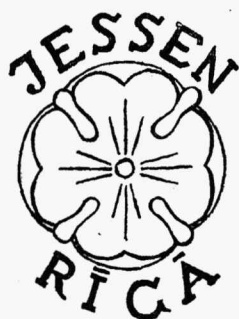
Igaņu dzeja.

Eesti luule.

- Ridala, Vilhelms. Elēģija. 1935. g. 2. n.
- Žīgurs, Jānis. Rūpju mātei. 1935. g. 2. n.
- Haava, Anna. Tu mana svētā dzimtenes smilts. 1935. g. 3./4. n.
- Talurs, H. Brīvības svētkiem. 1936. g. 1. n.
- Tiidosoo, R. Ir jūtas, kas tūkstošus vieno. 1936. g. 1. n.
- Ellers, K. Jūra, šalci, zeme, ziedi! 1936. g. 2. n.
- Undere, Marija. Ceriņu laikā. 1936. g. 2. n.
- Koidula, Lidija. Dzimtenes dziesma. 1936. g. 3./4. n.
- Triiks, E. Ēstija, tevi es mīlu. 1937. g. 2. n.
- Undere, Marija. Pavasara zeme. 1937. g. 2. n.
- Merilaas, Kersti. Atmodas dziesma. 1937. g. 3. n.
- Sinimäe, Johans. Jūrmalas zēns. 1937. g. 3. n.
- Ridala, Villem. Eleegia. 1935. a. 2. n.
- Žiigur, Jaan. Emale. 1935. a. 2. n.
- Haava, Anna. Sa, minu pūha kodumaa pind. 1935. a. 3./4. n.
- Talur, H. Vabaduspūhaks. 1936. a. 1. n.
- Tiidosoo, R. On tunne, mis tuhandeid ūhendab. 1936. a. 1. n.
- Eller, K. Ōitse maa ja mūha meri. 1936. a. 2. n.
- Under, Marie. Sirelite aegu. 1936. a. 2. n.
- Koidula, Lydia. Isamaa laul. 1936. a. 3./4. n.
- Triik, E. Sind armastan, Eesti. 1937. a. 2. n.
- Under, Marie. Kevadmuld. 1937. a. 2. n.
- Merilaas, Kersti. Avalaul. 1937. a. 3. n.
- Sinimäe, Johans. Randlaspoisike. 1937. a. 3. n.

„CELTRANS” VALSTS DZELZSCEĻU CEĻJUMU BIROJS
Rīgā, Aspazijas bulv. 4. Tālr. 33552, 22124 un 22301
Nodaļas: Liepājā un Daugavpilī

Visāda veida iekš- un ārzemju satiksmes biļetes un visplašākā informācija ceļotājiem / Pakalpojumi ekskursijām un atsevišķiem ceļotājiem, apgādājot viesnīcas, pansijas un pavadoņus / Dažādu ekskursiju un tūristu vilcienu noorganizēšana / Valūtas maiņa

J. C. JESSEN

PORCELĀNA FABRIKA

Dib. 1886. g.

Rīgā, Milgrāvja ielā 11, tālr. 37194 un 37294
en detail: Elizabetes ielā 51, tālr. 22997

Porcelāna un fajansa trauki,
dāvin. luksus-priekšmeti ar ziloņkaula-
kobalta u. c. glazūrām;
zem- un augstsprieguma izolātori,
techniski porcelāna priekšmeti,
ugunsdroši ķieģeļi.

Portselaan ja fajans nõud,
elevaldiluu — kobaldi ja t. klasuuriga
luksusesemed kingituseks,
nõrga- ja kõrgevoolu isolaatorid,
portselaan tehnika otstarbeks,
tulekindlad kivid.

Porcelaniniai ir fajansiniai indai, dovanota luksusiniai-daiktai su dramblio kaulo-
kobalto ir kitomis glazūromis, žemo ir aukšto itempimo izolatoriai,
techniški porcelaniniai daiktai, uguniai atsparios plytos.

Pārstāvis Igaunijā — Esindus Eestis: **H. LAMBERT** — Tallinn, Pikk 31

Sveicam Latvijas valsts svētkos

VALSTS CUKURA MONOPOLA PĀRVALDE
Jelgavas, Krustpils un Liepājas cukurfabrikas

S A V I E N O T O Ā D U F A B R I K U
Ū H E N D A T U D N A H A V A B R I K
A./S.

OSKARS VILDENBERGS

Dibin.: Eesti, Kuresaare, 1857. gadā.

Asut.: Eestis, Kuresaares, 1857. a.

Rīgā, Tornkalnā, Bauskas ielā 16
Tālr.: 42912, 42272, 42452 kōnetr.

Sarkanas zoļu ādas, vaches-ādas, starpzoļu ādas,
juchtādas, dažādas ādas armijas vajadzībām,
dzensiksnu ādas, oderādas, mēbeļu ādas, portfeļu ādas,
viršādas, chromādas, bokskalfs, krāsotas ādas u. c.

RADIO

KVĒLSPULDZES
BATERIJAS

VADI un KABEĻI

FOTO PAPIRI

VALSTS ELEKTROTEHNISKĀ FABRIKA

RĪGĀ, BRĪVĪBAS GATVĒ Nr. 19

PĀRSTĀVniecības: IGAUNIJĀ: VEF, EESTI OSAKOND, PIKK 25, TALLINN
LIETUVĀ: VEF, LAISVES AL. 31, KAUNAS
SOMIJĀ: O.Y. VEF, A/B. ESPLANAADIKATU 27., HELSINKI
NORVEĢIJĀ: NORSK AKSJESELSKAP VEF, FRIDJOF
NANSENS PLASS 6". OSLO

Tekstilrūpniecības A/S.

**RĪGAS
MANUFAKTŪRA**

Valde: Rīgā, M. Kalēju ielā 10/12
Tālrunis 3564

Vērptuves nodaļa: **Kokvilnas dzijas rūpniecības vajadzībām un tvists**
jēli, balināti un krāsoti

Austuves nodaļa: **Kokvilnas audumi, visāda veida**
jēli, balināti, krāsoti un raibi austi